

Højelse Sognearkivs forord

Anders Jørgensen var født 1861 på Vivetjørnegård i området, der nu kaldes Harekær. Gården er udstykket fra Store Salby i Højelse sogn. Anders Jørgensen skrev 1. del af sin Erindring i 1945 og 2. del i 1946 i en alder af ca. 84 år. Sidste del, Selv Biografi, skrev Anders Jørgensen i 1953.

I forbindelse med udgivelsen af Anders Jørgensens mindebog havde vi håbet, at det havde været muligt for os at bibeholde selve den måde bogen var skrevet på, men desværre har det været nødvendigt at ændre sideopsætning og format, da mindebogen er håndskrevet i en foliebog, og tætheden på de enkelte sider varierer en del. Med den teknik vi har til rådighed, har det altså ikke været muligt at bibeholde dette ønske. Vi har i stor udstrækning bibeholdt den måde, som bogen er skrevet på, altså med Anders Jørgensens ortografi og "den gamle retskrivning".

Vi mener ikke, at denne ændring af selve mindebogens format har nogen større betydning, idet det jo er selve indholdet, der her forsøges videregivet - forhåbentlig til glæde for mange mennesker og måske til inspiration for nogle.

Arkivet har valgt at udgive denne mindebog, fordi den ud fra et lokalhistorisk niveau beretter om skikke, oplevelser og slægter fra en tid som nogle umiddelbart vil betegne som værende fra "i går" og derfor ikke særlig interessant. Men tiden går hurtigere, end vi tror, og på Højelse Sognearkiv tror vi, at mindebogen for mange vil fortælle om en tid, som end ikke deres bedsteforældre kan huske.

Ligeledes beretter bogen indirekte om, hvordan landskabet i lokalområdet så ud for år tilbage, om dyre- og planteliv i moser, enge og marker samt ændringer i sproget. F.eks. "ord" for redskaber og fugle/planter, der i dag er forsvundet fra vores sprog.

Vi bringer her en særlig tak til Hr. Aage Jørgensen for - i 1984 - at have overdraget mindebogen til arkivet, selv om Aage Jørgensen boede langt herfra, og for at have stillet billedmateriale til rådighed for arkivet.

Vi vil takke de frivillige medarbejdere ved Højelse Sognearkiv, Inger, Ellis, Kirsten, Ingo og Palle for deres hjælp, og for at have passet "vores fælles arbejde", mens vi har arbejdet med denne bog.

Birgit Rosenberg og John Andersen

Tekst, der er indrammet af firkantet parentes [], er tilføjet af arkivet.

Højelse Sogne Arkiv

Det er tilladt at kopiere sider til undervisningsbrug, når blot kilden bliver angivet.

Indholdsfortegnelse

MIN SLÆGTS PERSONALHISTORIE OG MINE ERINDRINGER	5
Forord	6
Indholdsfortegnelse	7
Slægtshistorie	8
Min Slægts Personalhistorie	8
Anetavle	9
Oldefar - Oldemor	10
Farfar - Farmor	11
Anders Jørgensen – [Johanne Marie Nielsen]	12
Tipoldefar - Tipoldemor	14
Oldefar - Oldemor	15
Kommentare	16
Vor Slægt	17
Tiptipoldefar - Anders Pedersen.	18
Tipoldefar Peder - Tipoldemor	18
Oldefar - Oldemor	19
Morfar - Mormor	19
Tipoldefar - Peder Andersen.	20
Stamtavle	22
Niels Ipsen	22
Jørgen Hansen	22
Hans Jørgensen	23
Anders Jørgensen	23
Mads Madsen	24
Hans Madsen	24
Anders Pedersen	25
Peder Jørgensen	25
Niels Pedersen	25
Anders Nielsen	26
Peder Andersen	26
Min Fødegård	30
Mine Barndomserindringer	31
I Skolealderen	32
Københavnstur	32
Krig mellem Frankrig og Tyskland	33
Børnefesten i Lellinge Skov	34
Landbrugsarbejde	34

Gaardens Drift	35
Halvhellige Dage	38
Foreningslivet og Fornøjelser	38
Politik	40
Køgekredsen	41
Hedeboegnen	43
Begravelsesskikke i min Hjemegn i min Barn- og Ungdom	44
Om skovene på egnen	45
Stormfloden	45
Under Napoleonskrigene	45
En uhyggeligt tredobbelt Mord	46
Navnene paa Landet	46
Bomærker	46
Et Tilbageblik	47
Gamle Ord om Vejret	48
Landbrug i Danmark	50
Fra Oldtid til Nutid	50
Trevangsbruget	51
Sysselindelingen i Danmark	52
Af Plovens Saga	52
Rigets Jordegods og Regalerne	52
Fra Stavnsbundets Dage	53
Fra Stavnsbaandet Dage	53
 MIN SLÆGT HISTORIE OG MINE ERINDRINGER	 54
Slægtshistorie	55
Vivetjørnegaard	55
Farfars Fødegaaard	57
Vor Slægts Linier	58
Oldefar Hans Madsens Fødegaaard	58
Oldefar Niels Pedersens Fødegaaard	60
Morfars og ogsaa Mors Fødegaaard	61
Mormors Fødegaaard i Øhm	62
Hvad Mor berettede om sin Slægt	64
Stamfader	64

Værnepligt	66
Fred og Krig	67
Fredsagen	68
Fred i Verden	68
Land og By	70
Den Danske Sommer	70
Gamle Sagn fra den sydlige Hedeboegn	71
Om Lindormen i Ejby	71
Sagnet om Lindormen i Ejby	71
Sagnet om Nisserne i Ejby	72
Sagnet om Den vilde Jagt	72
Sagnet om Navrbjergtrollden og Højelse Kirkeklokke	72
Sagnet om Troldkællingen og Højelse Klokke	72
Sagnet om Alterbægeret i Højelse Kirke	73
Sagnet om Provsten og den hvide Hest	73
Sagnet Harekær	73
Sagnet om Øskoen	74
Sagnet om Klokkehullet i Lellinge Aa	74
Sagnet om Køge Aas	74
Selv Biografi	75
[Efterskrift af sønnen Aage Jørgensen]	75

Min Slægts Personalhistorie og mine Erindringer

af

Anders Jørgensen

I Del

1945

Forord

Naar jeg i denne Mindebog nedskriver, Resultatet af min Slægtsforskning og hvad jeg erindrer og mindes fra min Barndoms-, Ungdoms- og Mandomsalder, saa er Hensigten den, at gøre det lettere for dem i Slægten der har Lyst og Interesse, at blive bekendt med de Resultater og Begivenheder, som er omtalt, ovenfor.

Da det er forbunden med en ikke ringe Ulejlighed og Tid, at søge Arkiverne – i en særlig Grad for Landboerne – er Vanskelighederne af en saadan Art, at dette Arbejde ikke bliver udført. – Jeg for mit Vedkommende fik først Tid til at beskæftige mig med dette før jeg var over 78 Aar gammel. – Jeg ved nok, at for mange Mennesker er Memoirer en tør og kedelig Læsning, men for andre er den meget interessant.

And. Jørgensen

Anders Jørgensen med barnebarn (foto fra omkring 1939).

Original foto i privat eje.

[Understående indholdsfortegnelse henviser til sidetallet i original bogen, men da den indholdsfortegnelse er skrevet før 2. del blev tilføjet, har Højelse Sognearkiv valgt at fremstille en udvidet indholdsfortegnelse, som står i starten af denne del af bogen]

Indholdsfortegnelse

Forord	Side Nr.
Slægtshistorie, Min Slægts Personalhistorie	3
Anetavle	4
Tipoldefar Niels Jensen	5
Tipoldefar Mads Madsen	16
Tiptipoldefar Anders Pedersen	25
Tipoldefar Peder Andersen	32
Stamtavle	34
"	35
"	36
"	37
"	38
Niels Christoffersen	39
Peder Larsen	42
Min Fødegård	45
Mine Barndomserindringer	49
Landbrugsarbejde	61
Halvhellige Dage	71
Foreningslivet og Fornøjelser	72
Politik	77
Hedeboegnen	87
Bomærke	96
Gamle Ord om Vejret	101
Landbrug i Danmark i Oldtid – Nutid	107

Slægtshistorie

Saa langt min Slægtsforskning rækker tilbage i Slægten har mine Forfædre været Landbrugere. Begge mine Forældre nedstammer fra gamle Gaardmandsslægter der har levet i Aarhundreder, ja maaske i Aartusinder paa Roskilde Egnen, særlig Egnen mellem Rokilde og Køge – den saakaldte Hedeboegn. Senere vil der blive givet en Skildring af denne Egns topografiske Egenskaber og Ejendommeligheder.

Min Slægts Personalhistorie

Paa næste Side fremsættes min Anetavle; paa de følgende Sider mine Tipolde-fædres Stamtavle i Liste- og Tekstform, og derefter Stamtavle i Tavleform. Første Generation – Slægtled bliver ikke numreret, men andet faar Romertal, tredje indklammet Romertal, fjerde Arabertal, femte indklammede Arabertal, sjette Bogstaver, syvende indklamret Bogstaver ottende fuldtindklamret Bogstaver.

[Første generation - Uden nummer]
[Anden generation - I, II, III - romertal]
[Tredje generation - I), II), III) - indklammede romertal]
[Fjerde generation - 1, 2, 3 - arabertal]
[Femte generation - 1), 2), 3) - indklammede arabertal]
[Sjette generation - a, b, c - bogstaver]
[Syvende generation - a), b), c) - indklammede bogstaver]
[Ottende generation - (a), (b), (c) – fuldt indklammede bogstaver]

[Da det er et ret omfattende slægtmateriale Anders Jørgensen har udarbejdet, og da det kan være lidt svært at huske ovenstående regler, har vi yderst til venstre for de omtalte personer, tilføjet bogstavet g eller G og et tal. Således betyder G1 altså 1'ste generation, G2 – 2'den generation o.s.v. Man skal også huske, at Anders Jørgensen beregner generationerne ud fra den ældst kendte ane.

Ligeledes har vi indsat henvisninger, hvis personer optræder flere steder i slægtstavlerne, som f.eks. [*1], [*2], [*3] og efterfølgende.]

Anetavlen fremføres i Tabelform. Figur 1.

Anetavle

Niels Ipsen Jeppe Nielsen	Lars Mortensen			Anders Pedersen			
Niels Ipsen	Morten Larsen	Mads Madsen	Niels Pedersen	Peder Jørgensen Maren Andersdatter	Morten Hansen	Peder Andersen	Peder Hansen
Hans Nielsen	Maren Mortensdatter	Hans Madsen	Maren Nielsdatter	Niels Pedersen	Margrete Mortensdatter	Anders Pedersen	Gunild Pedersdatter
Jørgen Hansen		Ingeborg Hansdatter		Anders Nielsen		Lisbeth Andersdatter	
Hans Jørgensen				Maren Andersdatter			
Anders Jørgensen							

Figur 1. Anetavle for Anders Jørgensen

[Anders Jørgensens aner]

[Agnatiske linje, Farfar]

Stamforældre: **Niels Ipsen** og Bodil Olsdatter

Tiptipoldefar - Tiptipoldemor

Ip Nielsen og Sidse Hansdatter

Tipoldefar – Tipoldemor

Niels Ipsen og Kirstine Mattiasdatter. Fæstegaardmand i Lille Salby, (Gaarden Matr. Nr. 5) - fem Børn kendes: [Der er beskrevet 6 børn].

I Ingeborg Nielsdatter f. 1745, g.m. Gaardfæster Jens Nielsen, Bjeverskov

II Margrethe Nielsdatter f. 1755, g.m. Gaardfæster Henrik Jensen, Ejby,

III **Hans Nielsen** [se senere under mærket [*1]]

IV Peder Nielsen

V Jørgen Nielsen

VI Peder Nielsen

Oldefar - Oldemor

[*1] **Hans Nielsen** – Maren Mortensdatter

Hans Nielsen f. 1746, d. 1802, overtog sin Fødegård. I 2^{det} Ægteskab g.m. Maren Mortensdatter f. 1759, d. 1830. Datter af Gaardfæster Morten Larsen af Ølby, I Ægteskabet fem Børn:

[Maren Mortensdatters første ægteskab, se under mærket [*2] for andet ægteskab.]

I). Niels Hansen f. 1782, døde som Spædbarn.

II). Niels Hansen f. 1785, d. 1841, Væver og Husmand i Store Salby. G.m. Kirsten Nielsd., I Ægteskabet et Barn:

1. Karen Nielsdatter f. 1813, d. 1885, overtog sine Forældres Hus, g.m. Væver Christen Nielsen f. 1810, d. 1874, I Ægteskabet tre Børn:

1). Niels Christensen f. 1841, døde som Barn.

2). Sidse Christensen f. 1844, d. 1909, overtog sine Forældres Hus, G.m. Væver Hans Olsen f. 1838, d. 1884, I Ægteskabet et Barn:

a. Hans Olsen f. 1884, Parcellist i Lille Salby.

Sidse Christensen blev (efter Hans Olsens Død) g.m. Peder Larsen, I Ægteskabet et Barn:

b. Lars Peder Larsen f. 1886, overtog sine Forældres Hus, g.m. Anna fra Hønske, I Ægteskabet tre Børn:

a). Helga Larsen f. 1912.

b). Ellen Larsen f. 1913.

c). Rosa Larsen f. 1918.

3). Ole Christensen f. 1850, (Christen Nielsens tredie Barn), Parcellist i Solrød.

III). Ingeborg Hansdatter f. 1788, d. 1860, (ovennævnte Hans Nielsens tredie Barn) overtog Fødegården, g.m. Peder Pedersen f. 1778, d. 1833, I Ægteskabet syv Børn:

1. Jens Pederen f. 1814, d. i Barnealderen.

2. Peder Pedersen f. 1817, d. i Barnealderen.

3. Ane Pedersdatter f. 1819, g.m. en Parcellist i Horserød.

4. Maren Pedersdatter f. 1821, d. 1880.

5. Peder Pedersen f. 1822, d. i Barnealderen.

6. Knud Pedersen f. 1824, d. 1884, Husmand i Lille Salby.

7. Ole Pedersen f. 1827, d. i Barnealderen.

8. Niels Pedersen f. 1829, d. i Barnealderen.

Ovennævnte Maren Pedersdatter overtog Fødegården, g.m. Peder Pedersen f. 1805, d. 1864, I Ægteskabet fem Børn:

1). Peder Pedersen f. 1843, d. 1919.

2). Jens Pedersen f. 1845, d. som ung Mand.

3). Ane Pedersen f. 1848, d. 1910, g.m. Gaardejer Hans Rasmussen i Ølsemagle. Efter dennes Død, g.m. Jens Poulsen fra Ladager, I Ægteskabet et Barn:

a. Signe Poulsen f. 1882, g.m. Gaardejer Peder Christensen, Jersie.

- 4). Ole Pedersen f. 1850, overtog sin Mosters Parcelliststed i Horserød.
- 5). Hans Pedersen f. 1853, udvandrede til Amerika.
Ovennævnte Peder Pedersen overtog sin Fødegaard, g.m. Maren Jensdatter f. 1845, d. 1918, Datter af Gdr. Jens Jørgensen Ejby, I Ægteskabet to Børn:
 - a). Niels Peder Pedersen f. 1870, d. 1933, overtog sin Fødegaard, g.m. Anna Jørgensen f. 1875, d. 1936, Datter af Grd. Hans Jørgensen Junior, Store Salby, I Ægteskabet to Børn:
 - a). En Datter, døde som Barn.
 - b). Margrethe Pedersen f. 1876, overtog Fødegaarden, g.m. Kai Larsen, I Ægteskabet to Børn:
 - (a) Dagny Larsen. - - - .
 - b). Hans Pedersen f. 1872, Gaardejer i Heinede.

Som nævnt døde Hans Nielsen 1802, derefter giftede Enken Maren Mortensdatter sig med Jens Pedersen f. 1776, d. 1814, og derved blev denne Fæster af Gaarden Matr.3, L. Salby, i 1804 blev han ogsaa Fæster af "Vivetjørnegaard" (Matr.9) i Store Salby. Jens Pedersen døde 1814. Stedsønnen Jørgen Hansen overtog Vivetjørnegaarden. [Jørgen Hansen omtales senere, se under mærket [*3]]

Farfar - Farmor

[*3] Jørgen Hansen – Ingeborg Hansdatter

- IV). **Jørgen Hansen** f. 1791, d. 1874, (Hans Nielsens fjerde Barn) overtog Vivetjørnegaard i St. Salby, g.m. Ingeborg Hansdatter. Datter af Fæstegaardmand Hans Madsen i Haudrup. Vielsen fandt Sted i Haudrup Kirke 26/5 1815, I Ægteskabet otte Børn:
1. Ane Jørgensdatter f. 1817, d. 1876, g.m. Hans Olsen Husmand og Handelsmand i St. Salby, I Ægteskabet syv Børn:
 - 1). Peder Hansen f. 1838, Husmand i Lidemark.
 - 2). Hans Hansen f. 1841, Handelsmand i Ølsemagle.
 - 3). Maren Hansen f. 1845, døde i en ung Alder.
 - 4). Mette Hansen f. 1849, g.m. Hans Frederiksen, Parcellist i Lellinge.
 - 5). Morten Hansen f. 1853, bosat i København.
 - 6). Kirsten Hansen f. 1857, g.m. Jens Jensen Banevogter i Lille Skensved.
 - 7). Niels Hansen f. 1862, Brøndgraver i Hedehusene.
 2. Maren Jørgensdatter f. 1819, d. 1891, g.m. Lars Nielsen f. 1818, d. 1894. Stenhugger og Brolægger i St. Salby, I Ægteskabet seks Børn:
 - 1). Sidse Larsen f. 1848, d. 1938, g.m. Rasmus Nielsen Parcellist i Lellinge.
 - 2). Maren Larsen f. 1850, d. 1940, g.m. Niels Andersen, Parcellist i Ejby.
 - 3). Jens Larsen f. 1853, døde som Spædbarn.
 - 4). Karen Larsen f. 1856, d. 1940, g.m. Peder Nielsen, Kusk i København, I Ægteskabet to Børn:
 - a). Anna Nielsen f. 1882.
 - b). Martha Nielsen f. 1885.
 - 5). Jens Larsen f. 1858.
 - 6). Ane Larsen f. 1861, g.m. Christen Christensen f. 1861, Søn af Peder Christensen, St Salby. Ane Larsen overtog sine Forældres Hus i St. Salby, I Ægteskabet seks Børn:
 - a). Kristine Christensen f. 1892, døde som Barn.
 - b). Jens Peder Christensen f. 1894, døde som Spædbarn.
 - c). Kristine Christensen f. 1896, g.m. Frederik Olsen Portør i København, I Ægteskabet to Børn:
 - a). Ingeborg Olsen, Sygeplejerske i København
 - b). Inga Olsen.
 - d). Mary Christensen f. 1898, g.m. Peder Andreasen, parcelist i Varpelev, I Ægteskabet fire Børn:
 - a). Reborg Andreasen
 - b). Tove Andreasen
 - c). Gurli Andreasen
 - d). Karla Andreasen
 - e). Jenny Christensen f. 1902, g.m. Evald Jensen Mejerist i København, I Ægteskabet tre Børn:

- a). Ruth Jensen
- b). Jytte Jensen
- c). Benthe Jensen.
- f. Ingeborg Christensen f. 1904.
- 3. Kirstine Jørgensdatter f. 1823, d. 1881, g.m. Hans Hansen Husmand i Højelse, Ægterskabet to Børn: [Kirsten Jørgensdatters første ægteskab.]
 - 1). Niels Hansen f. 1858, d. 1933, Husmand i Kirk. Skensved.
 - 2). Ane Hansen f. 1861, g.m. Portør ved Jernbanen.
[Kirsten Jørgensdatters andet ægteskab]
Efter Hans Hansens Død blev Kirstine Jørgensdatter g.m. Lars Olsen, Jernbaneformand, I Ægteskabet et Barn:
 - 3). Sidse Olsen f. 1867, døde som ung Pige.
- 4. **Hans Jørgensen**, vil blive omtalt senere. [se senere under mærket [*4]]
- 5. Jens Jørgensen f. 1831, d. 1876, Husmand i Haudrup, I Ægteskabet tre Børn:
 - 1). Hans Jørgensen f. 1862.
 - 2). Marie Jørgensen f. 1865.
 - 3). Anna Jørgensen f. 1868.
 Efter Jens Jørgensens Død udvandrede Familien til Amerika.
- 6. Kirsten Jørgensdatter f. 1834, d. 1917, g.m. Henrik Nielsen f. 1831, d. 1882, Husmand og Tømrer i St. Salby, I Ægteskabet et Barn:
 - 1). Ane Nielsen f. 1862, g.m. Smed og Parcellist Lars Christensen af Ejby, I Ægteskabet fem Børn:
 - a. Kristine Christensen f. 1883, Mejserske.
 - b. Martha Christensen f. 1885, Mejserske.
 - c. Henrik Christensen f. 1887, Møller.
 - d. Christen Christensen f. 1888, Smed.
 - f. Viggo Christensen f. 1890, Handelsmand.
- 7. Sidse Jørgensdatter f. 1837, d. 1903, g.m. Alberth Olsen Husmand i St. Salby, I Ægteskabet et Barn:
 - 1). Ole Henrik Olsen f. 1870, Fyrbøder g.m. Maren Hansen fra Ladager, I Ægteskabet flere Børn. [ingen nævnt.]
- 8. Margrethe Jørgensdatter f. 1840, g.m. Lars Rasmussen Arbejdsmand, I Ægteskabet to Børn:
 - 1). Anna Rasmussen f. 1868.
 - 2). Sofie Rasmussen f. 1870.

[*2]

Far - Mor

[*4]

Hans Jørgensen - Maren Andersdatter

Hans Jørgensen f. 29/6 1827, d. 14/8 1899, overtog sin Fødegaard 1857, g.m. Maren Andersdatter. Datter af Fæstegaardmand Anders Nielsen af Ørsted. Vielsen fandt sted d. 28 Marts 1857, I Ægteskabet seks Børn:

- 1). Ane Jørgensen f. 18/4 1858, d. 26/12 1867.
- 2). Kirsten Jørgensen f. 28/9 1859, d. 28/7 1937, g.m. Jørgen Olsen Gaardejer af Lille Skensved f. 1854, I Ægteskabet syv Børn:
 - a. Johanne Olsen f. 1888, g.m. Gaardejer paaFarø.
 - b. Peder Olsen f. 1890, g.m. Mary Larsen, overtog hendes Forældres Gaard i Ølsemagle.
 - c. Marie Olsen f. 1891, g.m. Hans Nielsen Gaardejer i Valore.
 - d. Hans Olsen f. 1893, Gaardejer i Jersie g.m. Emilie Nielsen
 - e. Kristine Olsen f. 1894, Sygeplejerske
 - f. Laurits Olsen f. 1895, overtog sin Fødegaard, g.m. Margrethe Pedersen af Ølsemagle
 - g. Johanne Olsen f. 1901, Lærer i Taarbæk.

Anders Jørgensen – [Johanne Marie Nielsen]

- 3). **Anders Jørgensen** f. 21/2 1861 overtog sin Fødegaard 1895, g.m. **[Johanne] Marie Nielsen** f. 16/9 1876, Datter af Gaardejer Christen Nielsen af Store Linde, I Ægteskabet otte Børn:

- a. Aage Hans Christian Jørgensen f. 25/10 1900, døde som barn.
- b. Asta Marie Jørgensen f. 2/7 1902, g.m. Sigurd Viggo Nielsen f. 1899, Gartner i København, I Ægteskabet et Barn:
 - a.) Ruth Sofie Nielsen f. 1/1 1935.
- c. Gerda Hansigne Jørgensen f. 21/11 1904, Husbestyreinde.
- d. Aage Christian Jørgensen f. 14/12 1905, Amtsbud ved Stiftamtet i Haderslev, g.m. Kristine Hansen f. 14/8 1911, I Ægteskaber tre Børn:
 - a.) Bent Aage Jørgensen.
 - b.) Poul Elmer Jørgensen.
 - c.) Vagn Helge Jørgensen.
- e. Svend Helge Jørgensen f. 1/8 1907, Chauffør Kusk i København.
- f. Dagny Esther Jørgensen f. 10/4 1910, Sygeplejerske.
- g. Esther Andrea Jørgensen f. 10/4 1912, Sygeplejerske.
- h. Herdis Sigrid Jørgensen f. 3/4 1916, g.m. Tilskærer Svend Olsen Lille Skensved f. 1905, I Ægteskabet to Børn:
 - a.) Svend Bøje Olsen.
 - b.) Junis Bøje Olsen.
- 4). Hans Jørgensen f. 29/12 1862, d. 1903, Gaardejer i Ølsemagle idet han overtog Svigerfaderens Gaard, g.m. Ane Christensen Datter af Niels Christensen, I Ægteskabet et Barn:
 - a. Johannes Adler Jørgensen f. 1897 overtog Fødegaarden.
- 5). Marie Jørgensen f. 1/1 1865, g.m. Ole Hansen Gaardejer i Ramsøllille, I Ægteskabet tre Børn:
 - a. Otto Thor Hansen f. 1892, Gaardejer i Ørsted, to Børn:
 - a.) Elin Hansen.
 - b.) Rita Hansen.
 - b. Peder Hansen f. 1894, Husejer i Baldersbrønne, g.m. Kamilla Hansen, I Ægteskabet fire Børn:
 - a.) Henning Hansen f. 1918.
 - b.) Osvald Hansen f. 1920
 - c.) Alise Hansen.
 - d.) Grethe Hansen.
 - c. Mary Hansen f. 1904, g.m. Otto Jørgensen Gaardejer i Sallev, I Ægteskabet to Børn:
 - a.) Agge Jørgensen.
 - b.) Inger Jørgensen.
- 6). Ole Jørgensen f. 4/3 1867 overtog Svigerfaderens Gaard, g.m. Inger Jakobsen, Datter af Jakob Pedersen, Solrød, I Ægteskabet syv Børn:
 - a. Aksel Jørgensen f. 1894 døde som lille Barn.
 - b. Ingrid Jørgensen f. 1901, g.m. Tømrer Sigvald Olsen, Solrød.
 - c. Aksel Jørgensen f. 1904.
 - d. Ejner Jørgensen f. 1907.
 - e. Mary Jørgensen f. 1909.
 - f. - - - Jørgensen f. 1903.
 - g. - - - Jørgensen f. 1909.
- V). Ole Hansen f. 1794, (Hans Nielsens fjerde Barn, [femte barn] Husmand i St. Salby, g.m. Kirsten Olsdatter, I Ægteskabet fl. Børn:
 - 1. Ane Olsen f. 1834, g.m. Ole Jensen, Tækkemand og Husmand i Assendrup.
 - 2. Lars Olsen f. 1840, Parcellist i Ladager
 - 3. Hans Olsen f. 1843, Murer i Kirke Skensved.
 - 4. Peder Olsen f. 1848, Murer i St. Salby.
 - 5. Mette Olsen f. 1837 g.m. Murer Lindgren St. Salby, tre Børn:
 - 1). Peter Lindgren f. 1861.
 - 2). Ane Lindgren f. 1864, d. 1871.
 - 3). Emilie f. 1870.

[Kognatiske linie, Farmor]

Tipoldefar - Tipoldemor

Mads Madsen - Ingeborg Mortensdatter

Mads Madsen f. 1720, d. 1798, Fæstegaardmand i Snoldelev-Hastrup. Matr.7, g.m. Ingeborg Mortensdatter, I Ægteskabet seks Børn: [Der er kun beskrevet fem børn]

I. Morten Madsen f. 1758, d. 1817, overtog sin Svigerfars Gaard i Højelse, g.m. Kirsten Nielsdatter, I Ægteskabet tre Børn:

I). Rasmus Mortensen f. 1788, d. 1830 overtog sin Fødegaard, g.m. Sofie Jensdatter, I Ægteskabet to Børn:

1. Jens Rasmussen f. 1820, overtog sin Fødegaard, g.m. Dorthe Nielsdatter, I Ægteskabet to Børn:

1). Sofie Rasmussen f. 1858, g.m. Peder Thomsen Gaardejer i Kirk. Skensved.

2). Henrik Rasmussen f. 1862, overtog sin Fødegaard, g.m. Mette Larsen, I Ægteskabet et Barn:

a. Signe Rasmussen f. 1902, overtog Fødegaarden, g.m. Laurist Nielsen.

2. Henrik Rasmussen f. 1826, d. 1855, Parcellist i Højelse, g.m. Karen Andersen, I Ægteskabet to Børn:

1). Ane Henriksen f. 1852, g.m. Anders Nielsen

2). Morten Henriksen f. 1854, Tømrer og Husmand i St. Salby, g.m. Johanne Kristoffersen fra Lellinge.

II). Jens Mortensen f. 1792, Parcellist i Højelse, g.m. Margrete Larsdatter, I Ægteskabet et Barn:

1. Morten Jensen f. 1820 overtog Fødegaarden, g.m. Katrine Mortensdatter, I Ægteskabet tre Børn:

1). Niels Mortensen f. 1851, Bødker.

2). Bodil Mortensen f. 1856, døde som ung Pige.

3). Jens Mortensen f. 1862, overtog Fødegaarden, g.m. - - - i Ægteskab to Børn:

a. Morten Mortensen f. 1889, døde som Barn.

b. Lars Mortensen f. 1891, overtog Fødegaarden.

III). Ingeborg Mortensdatter f. 1798, [første ægteskab] g.m. Hans Jensen Gaardfæster i Lille Salby, Matr.5, I Ægteskabet to Børn:

1. Maren Hansdatter f. 1818. døde 1855.

2. Kirsten Hansdatter f. 1826. g.m. Lars Pedersen Gaardfæster i Lille Salby, I Ægteskabet seks Børn:

1). Peder Larsen f. 1851, overtog sin Fødegaard.

2). Hans Larsen f. 1853, Husmand i Ejby.

3). Ingeborg Larsen f. 1855, g.m. Hans Nelausen Vognmand i Køge.

4). Sidse Larsen f. 1858.

5). Morten Larsen f. 1860, Husmand i Valore.

6). Niels Larsen f. 1863, Postbud i Karise.

III) I Ingeborg Mortensdatter andet Ægteskab m. Lars Jensen et Barn:

3. Ane Larsdatter f. 1832, d. 1890, overtog sin Fødegaard, g.m. Hans Olsen, I Ægteskabet tre Børn:

1). Ingeborg Olsen f. 1862.

2). Kirsten Olsen f. 1865.

3). Mette Olsen f. 1868.

Mads Madsen andet Barn

II. Peder Madsen f. 1761. Fæstegaard i Haudrup, g.m. Abigale Andersdatter f. 1759, I Ægteskabet et Barn:

I). Morten Pedersen f. 1788, beklædte Hvervene Sognefoged og Matrikuls kommisær, overtog sin Fødegaard, g.m. Sidse Pedersdatter, I Ægteskabet et Barn:

1. Peder Mortensen f. 1820, Peder Mortensen fik ogsaa Hvervet som Sognefoged, overtog sin Fødegaard, g.m. - - - , I Ægteskabet to Børn:

1). Henrik Pedersen f. 1848, Brygger i Haudrup.

- 2). Johanne Pedersen f. 1852, overtog Fødegaarden, g.m. Jens Christensen, I Ægteskabet to Børn:
 - a. Peder Christensen f. 1880, Peder Christensen modtog ligeledes Sognefogedhvervet, Gaardejer i L. Skensved, i sit Ægteskab to Børn:
 - a). Ella Christensen f. 1903, overtog sin Fødegaard, g.m. – Mortensen, Gaardejer.
 - b). Gerda Christensen f. 1909, g.m. Vagner Sigaard, Brugsuddeler.
 - b. Anna Christensen f. 1878, overtog sin Fødegaard, g.m. Anders Poulsen fra Ladager f. 1878, I Ægteskabet et Barn:
 - a). Holger Poulsen, f. 1914, Læge. Oluf [tilføjet under neden].

Oldefar - Oldemor

Hans Madsen – Maren Nielsdatter

[Hans Madsens 1ste Ægteskab]

III. **Hans Madsen** f. 1764, d. 1838, (Mads Madsens tredje Barn) g.m. Maren Nielsdatter, Datter af Gaardfæster Niels Pedersen af Lellinge, Enke efter afdøde Jørgen Nielsen, Fæster af Gaarden Hylagergaard Matr.6 i Haudrup. Ved dette Ægteskab kom Hans Madsen i Besiddelse af Ovennævnte Gaard i Haudrup, I Ægteskabet to Børn:

I). **Ingeborg Hansdatter** f. 1796, d. 1881, g.m. Gaardejer Jørgen Hansen, Vivetjornegaard, St Salby, [se tidligere under mærke [*3]]

II). Maren Hansdatter f. 1800, d. 1876, g.m. Peder Jacobsen f. 1792, Søn af Jakob Hansen. Fæster af Gaarden Matr.19 i Ølby. Peder Jacobsen overtog sin Fødegaard. Den 26. Oktober 1821 fandt Vielsen Sted i Haudrup Kirke, I Ægteskabet fire Børn:

1. Maren Pedersdatter f. 22/1 1824, g.m. Restauratør Lassen, Ny Havn, København. Maren Pedersdatter blev efter Lassens Død g.m. Ficher.
2. Jakob Pedersen f. 1/3 1830, i sit Ægteskab fem Børn:
 - 1). Jens Pedersen f. 1861, Portør ved Jernbanen.
 - 2). Ane Pedersen f. 1863, døde som ung Pige.
 - 3). Ole Pedersen f. 1866, Kirkebetjent og Husmand i St. Salby.
 - 4). Sofie Pedersen f. 1868.
 - 5). Viggo Pedersen f. 1870, Statshusmand i L. Salby.
3. Peder Pedersen f. 1834, Restauratør i København.
4. Hans Pedersen f. 9/9 1836, Grosserer i København, g.m. Marie - - -, I Ægteskabet fem Børn:
 - 1). Caroline Pedersen f.8/2 1874, Kontorist i København.
 - 2). Ingeborg Pedersen f.4/7 1878, Espeditrise i København.
 - 3). Frederik Pedersen f. 1881, Repræsentant i København.
 - 4). Peder Pedersen f. 14/9 1884, Repræsentant i København.
 - 5). Valdemar Pedersen f. 1888, Fabrikant i Odense.

Ovennævnte Peder Pedersen var g.m. Carla - - -, I Ægteskabet to Sønner:

- 1). Jørgen Nørredam.
- 2). Kaj Nørredam.

Hans [Peder?] Pedersens Børn tog Navneforandring med "Nørredam" som Familienavn.

Efter Hans Madsens Hustru Maren Nielsdatters Død blev han anden Gang g.m. Kirsten Larsdatter, i dette Ægteskab tre Børn:

III). Sidse Hansdatter f. 1804, overtog Fødegaarden, g.m. Hans Pedersen, I Ægteskabet et Barn:

1. Peder Hansen f. 1836, overtog sin Fødegaard, g.m. - - -, I Ægteskabet to Børn:
 - 1). Anna Hansen f. 1863, g.m. Morten Bekh af Karlslunde.
 - 2). Hans Peter Hansen f. 1869, overtog Fødegaarden, g.m. Marie Hansen fra Sallev, I Ægteskabet tre Børn:
 - a. Karl Hansen f. 1901, overtog sin Fødegaard, g.m. Jenny Jensen f. Ølby.
 - b. Johanne Hansen f. 1903, g.m. Martin Pedersen, Gaardejer i Rerslev.
 - c. Karen Hansen f. 1906.

IV). Jørgen Hansen f. 1805, (Hans Madsens fjerde Barn), Gaardfæster i Ørninge, I Ægteskabet to Børn:

1. Maren Jørgensen f. 1847, g.m. en Gaardejer f. Snekkerrup.
 2. Hans Jørgensen f. 1851, udvandrede til Amerika.
- IV. V). Ane Hansen f. 1808, [Hans Madsens femte Barn], døde som Barn.
Mads Madsen f. 1767 (Mads Madsens, Hastrups, fjerde Barn), Fæstegaardmand i Øhm, I Ægteskabet 6 Børn:
- I). Niels Madsen f. 1796.
 - II). Birthe Madsdatter f. 1800.
 - III). Sidse Madsdatter f. 1802.
 - IV). Ingeborg Madsdatter f. 1805.
 - V). Jørgen Madsen f. 1808.
 - VI). Mads Madsen f. 1811.
- V. Jens Madsen f. 1770, (Mads Madsens Hastrup femte Barn), d. 1833, overtog sin Fødegaard g.m. Maren Andersdatter, I Ægteskabet otte Børn:
- I). Bodil Jensdatter f. 1800.
 - II). Mads Jensen f. 1804.
 - III). Anders Jensen f. 1805.
 - IV). Sidsel Jensdatter f. 1806.
 - V). Karen Jensdatter f. 1808.
 - VI). Johanne Jensdatter f. 1812.
 - VII). Ane Jensdatter f. 1810.
 - VIII). Margrethe Jensdatter f. 1813.
- Ovennævnte Karen Jensdatter overtog sin Fødegaard efter Faderens Død 1832, g.m. Peder Hansen Søn af Gaardfæster Hans Jensen af Sallev, I Ægteskabet tre Børn:
1. Margrethe Pedersdatter f. 1845, g.m. Peder Sørensen Gaardejer i Ramsømagle, I Ægteskabet to Børn:
 - 1). Hans Sørensen f. 1881, overtog sin Fødegaard, Avntoft.
 - 2). Søren Sørensen f. 1883, Cand polit. Lærer i Høng Højskole.
 2. Kirsten Pedersdatter f. 1833.
 3. Sidse Pedersdatter f. 1836.
- Johanne Jensdatter f. 1812.
Jens Madsens næst yngste [tredie yngste] Datter Johanne Jensdatter g.m. Svend Jakobsen Gaardejer Stenmarksgaarden i Kværkeby, I Ægteskabet tre Børn:
1. Jakob Svendsen f. 1839
 2. Jens Svendsen f. 1841, Gaardejer i Snoldelev, i sit Ægteskab tre Børn:
 - 1). Kristian Svendsen f. 1881, Gaardejer i Kr. Skensved.
 - 2). Thorvald Svendsen f. 1878, overtog sin Fødegaard.
 - 3). Signe Svendsen f. 1884.
 3. Anders Svendsen f. 1843, Højskole- og Landboskole- forstander i Tune, I Ægteskabet en Søn:
 - 1). Landbrugskonsulent Svendsen – Tune.

Kommentare

Naar man gennemgaar vor Slægtsnavne vil man lægge mærke til, at Familienavnet Jørgensen er meget sparsomt repræsenteret, - baade i Fars og Mors Slægt findes der kun to mænd i hver, som bærer Navnet Jørgen, nemlig i Fars Slægt foruden Farfar, Jørgen Hansen Ørninge. Dennes Søn Hans Jørgensen udvandrede til Amerika. Farbroders Søn der ogsaa udvandrede til ovennævnte Land – og mine Brøders Sønner – Johannes Jørgensen gifte sig næppe, da han er nær de 50 Aar, min Broders Sønner i Solrød er Udsigterne til Giftemaal mere sandsynligt selv om deres Aldere er langt fremskreden, omkring ved de 40, sker det ikke, ja saa er der Helge, han gifter sig vidst ikke, - tilbage bliver der kun Aages Sønner til at fører Familienavnet videre.

I Mors Slægt var de to Mænd som havde Jørgen til Fornavn Jørgen Pedersen i Kirkerup og Jørgen Larsen Sallev hvis Efterkommere er uddøde.

Vor Slægt

Den ældste i Slægten jeg har Oplysninger om, er Niels Ipsen f. 1620, d. 1712, Gmd. Lille Salby. G.m. Bodil Olsdatter f. 1630, d. 1683. Børn: (Jep og Ole). Efter sin første Kones Død blev Niels Ipsen g.m. Karen Sørensdatter. Børn: Søren, Jørgen, Karen, Anders og Karen. –

Niels Ipsens Sønner: Ole døde 1694. 18 Aar gl. Jep Nielsen f. 1664 d. 1730. Gmd. Lille Salby. G.m. Maren Hansdatter f. 1654 d. 1718. Efter dennes Død blev Jep Nielsen g.m. Sidse Hansdatter f. 1685, d. 1755. I Jep Nielsens første Ægteskab Børn (Hans, Margrethe, Bodil). andet ægteskab Børn: Maren, Niels, Margrethe og Ane. Da Jep Nielsen døde 1730, blev Sidse Hansdatter gift med Hans Mortensen.

Af Jep Nielsens Børn blev Margrethe Nielsdatter g.m. Christen Jensen, St. Salby. Niels Ipsen f. 1721, d. 1756, Overtog sin Fødegård Nr.5, den senere Matrikel Nr.5, Udflyttergaard, Lille Salby, G.m. Kirstine Mattiasdatter, f. 1719, d. 1768. Børn: Ingeborg, Hans, Jørgen, Peder, Margrethe og Peder. Niels Ipsen døde 1756, Kirstine Mattiasdatter blev derefter g. m. Jens Hansen, I Ægteskabet en Søn Niels.

Af Niels Ipsens Børn blev Ingeborg g.m. Jens Nielsen, Bjeverskov. Margrethe g.m. Henrik Jensen, Ejby. Hans Nielsen f. 1746, d. 1802, G.m. Else Andersdatter f. 1713, d. 1770. Hans Nielsen overtog ved sit Giftemaal Gaarden Nr.4 som senere fik Matriklen Nr.3 Lille Salby. Efter Else Andersdatters Død blev Hans Nielsen g.m. Maren Mortensdatter f. 1759, d. 1830. I dette Ægteskab Børn: Niels, Niels, Ingeborg, Jørgen, Ole.

Jørgen Hansen (f.1791, d. 1844). Efter Hans Nielsens Død blev Maren Mortensdatter g.m. Jens Pedersen. Ved dennes Død 1814 fik Ingeborg Hansdatter, g.m. Peder Pedersen overdraget Gaarden i L. Salby.

Jørgen Hansen overtog Vivetjørnegaard i St. Salby. G.m. Ingeborg Hansdatter. Deres Søn Hans Jørgensen f. 1827, d. 1899 overtog Vivetjørnegaard g.m. Maren Andersdatter

[Kognatiske linie, Morfar]

Tiptipoldefar - Anders Pedersen.

Anders Pedersen var Gaardfæster i Kirkerup, to Børn kendes:

- I. Peder Andersen, Gaardfæster i Kirkerup, f. 1710, d. 1768.
- II. Maren Andersdatter f. 1726, d. 1780.

Tipoldefar - Tipoldemor

Peder Jørgensen - Maren Andersdatter

[Peder Jørgensen's første Ægteskab]

Peder Jørgensen f. 1710, d. 1782, Fæster af Gaarden Matr.3 i Kirkerup, g.m. Margrethe Larsdatter, I Ægteskabet et Barn:

- I). Maren Pedersdatter f. 1744, da baade Moder og Barn døde, blev Peder Jørgensen gift igen med ovennævnte Maren Andersdatter Datter af Anders Pedersen, Kirkerup, I Ægteskabet elleve Børn:

[Peder Jørgensen's andet Ægteskab]

- II). Margrethe Pedersdatter f. 1746, d. som Barn.
- III). Jørgen Pedersen f. 1748, d. 1821.
- IV). Bodil Pedersdatter f. 1750, g.m. Gaardfæster Jens Nielsen i Veddelev.
- V). Anders Pedersen f. 1752, d. som ung Mand.
- VI). Maren Pedersdatter f. 1754.
- VII). Karen Pedersdatter f. 1756.
- VIII). Niels Pedersen f. 1759, d. 1833. Omtales senere. [se under mærke [*5]]
- IX). David Pedersen f. 1761, d. **183?**
- X). Sofie Pedersdatter f. 1764.
- XI). Ane Pedersdatter f. 1767.
- XII). Mette Pedersdatter f. 1770.

Peder Jørgensens ældste Søn Jørgen Pedersen overtog sin Fødegård, i sit Ægteskab to Børn:

1. Peder Jørgensen f. 1785, overtog Fødegaarden.
2. Lars Jørgensen f. 1789, g.m. Hans Pedersens Enke i Sallev Ane Nielsdatter og derved blev Fæstegaardmand i Sallev, I Ægteskabet to Børn:
 - 1). Hans Larsen f. 1820, g.m. en Datter af Ole Pedersen i Gadstrup, overtog dennes Gaard, I Ægteskabet to Børn:
 - a. Ole Hansen f. 1846, Gaardejer i Solrød, g.m. en Datter af Jens Nielsen af Darup, I Ægteskabet fire børn:
 - a). Hans Chr. Hansen f. 1874, Gaardejer i Solrød.
 - b). Viggo Hansen f. 1876, Gaardejer i Solrød.
 - c). Gunner Hansen f. 1879, Statsingeniør i Silkeborg
 - d). Oluf Hansen f. 1883, Parcellist i Jersie.
 - b. Ane Hansen f. 1853. (Hans Larsens andet Barn) g.m. Lars Nielsen Gaardejer og Landbrugskandidat i Kirke Skensved, I Ægteskabet f. Børn: En Søn:
 - a). Ejner Nielsen-Skensved overtog Fødegaarden.
 - 2.) Jørgen Larsen f. 1824, overtog sin Fødegaard, I Ægteskabet to Børn:
 - a. Niels Jørgensen f. 1860, overtog Fødegaarden.
 - b. Peder Jørgensen f. 1855, overtog Sallev Mølle.

Peder Jørgensen, Kirkerup anden Søn Niels Pedersen omtales paa næste Side.

David Pedersen (Peder Jørgensens tredje og yngste Søn) g.m. Enken efter afdøde Anders Christensen af Alkestrup, ved Tølløse paa Holbæk Amt, overtog dennes Gaard. I Enkens 1ste Ægteskab var flere børn. I hendes Ægteskab m. David Pedersen en Søn:

1. Peder Davidsen f. 1789, d. 1878 Gaardejer i Hellestrup. I Ægteskabet otte Børn:
 - 1). Kristian Pedersen f. 1824
 - 2). Kristen Pedersen f. 1826
 - 3). Else Pedersdatter f. 1829
 - 4). Kirsten Pedersdatter f. 1832
 - 5). Jens Pedersen f. 1834

- 6). Anders Pedersen f. 1835
- 7). Marie Pedersdatter f. 1838
- 8). Søren Pedersen f. 1841

Peder Davisens Børn fik Navneforandring antog Familienavnet "Davidsen".

[De personer, der nævnes i ovenstående tekst, står omtalt på denne og de efter følgende sider.]

Oldefar - Oldemor

[*5] Niels Pedersen – Magrethe Mortensdatter

Niels Pedersen var som nævnt f. 1759, d. 1833, Gaardfæste af Limbjerggaard Matr.13 i Ørsted, g.m. Margrethe Mortensdatter f. 1761, d. 1833, Datter af Gaardfæster Morten Hansen af Baldersbrønde, I Ægteskabet fire Børn:

1. Peder Nielsen f. 1786, døde som lille Barn.
2. Peder Nielsen f. 1789, Gaardfæster i Vinstrup ved Tølløse paa Holbæk Amt, i sit Ægteskab en Søn:
 - 1). Jens Pedersen f. 1819, overtog sin Føde gaard.

Saavidt man kan skønne har flere Mænd af Mors Slægt været anset og dygtige Mænd. Peder Davidsen i Hellestrup fik et Sølvbæger som Hædersgave af Landhusholdnings selskabet for sin Dygtighed som Landmand. Jens Pedersen i Vinstrup blev flere Gange opfordret til at stille sig som Kandidat til Folketingsmand, men sagde nej. Mor fortalte, at hendes Far havde gode Evner i boglig Henseende og Broderen – Mors Stedfar – havde ogsaa fremragende Evner. Han beklædte Hvervene som Sognefoged og Matrikulskommisær da den ny Matrikel skulde fastsættes i 1844. Min Farmors Fætter Morten Pedersen i Havdrup der ogsaa var en betydelig Mand, sad inde med samme Hverv som Sognefoged og Matrikulskommisær kom ofte i tjeneste Anliggende til Ole Nielsen i Ørsted. Herredsfoged Bluhme fra Roskilde kom i Embedsfør flere Gange ogsaa hos Ole Nielsen. Og denne holdt sammen med Præsten "Berlingske Tidende", og ene holdt han "Almuvennen".

Morfar - Mormor

[*6] Anders Nielsen - Lisbeth Andersdatter

3. **Anders Nielsen** var (Kirkebogen udviser) f. 1792, d. 12/6 1826, (tredie Søn af Gaardfæster Niels Pedersen, Ørsted) overtog sin Fødegaard, g.m. Lisbeth Andersdatter. Datter af Gaardfæster Anders Pedersen, Senior, Øhm, I Ægteskabet to Børn:

[Lisbeth Andersens 1'ste ægteskab]

- 1). **Maren Andersdatter** f. 18/10 1823, d. 14/2 1903, g.m. Gaardejer Hans Jørgensen af St. Salby, se tidligere [se under mærke [*4]]
- 2). Karen Andersdatter f. 13/5 1825, d. 1894, g.m. Peder Jensen Gaardejer i Valore, viedes 31/3 1849, I Ægteskabet et Barn:
 - a). Birthe Pedersen f. 1849, g.m. Lars Olsen Gaardejer i St. Salby, I Ægteskabet et Barn:
 - a.) Jens Peter Olsen f. 1874, overtog sin Fødegaard, J.P. Olsen var Landbrugskandidat

[Lisbeth Andersdatters 2'det ægteskab]

Lisbet Andersdatter blev, efter sin første Mand Anders Nielsens Død 1826, g.m. dennes Broder Ole Nielsen f. 1795, d. 1842. Vielsen fandt Sted 6/1 1827. Derved kom Ole Nielsen i Besiddelse af Limbjerggaard.

4. Ole Nielsen var den fjerde Søn af ovennævnte Niels Pedersen, I Ægteskabet tre Børn:
 - 3). Anders Olsen f. 17/6 1829, d. 1920.
 - 4). Jens Olsen f. 1/5 1831 d. 189???
 - 5). Peder Olsen f. 28/5 1834 d. 189???

Anders Olsen, beklædte Stillingen i mange Aar som Sogneraadsformand, overtog som Ole Nielsens ældste Søn, sin Fødegaard efter Faderens Død, g.m. Johanne Pedersdatter, I Ægteskabet to Børn: [Anders Olsens 1'ste Ægteskab.]

- a. Ole Andersen f. 30/5 1853, Montør i Jylland, i sit Ægteskab en Søn:
 - a). Cand. theol. Andersen, Præst i København.
- b. Peder Andersen f.8/7 1855, døde som Barn.

[Anders Olsens 2'det ægteskab]

Efter Johanne Pedersdatters Død blev Anders Olsen g.m. Ane Kirstine Hansdatter fra Birke, I Ægteskabet fem Børn:

- c. Hanne Andersen f. 30/1 1862, g.m. Niels Nielsen Gaardejer i Valore, I Ægteskabet en Søn:
 - a). Niels Nielsen f. 1891, overtog sin Fødegaard.
- d. Peder Andersen f. 7/2 1864, var Sogneraadsformand og amtsraadsmedlem, Gaardejer "Aabakkegaard" i Ørsted, g.m. Maren Hansen af Ørsted.
- e. Hans Andersen f. 19/4 1866, døde i en ung Alder.
- f. Kirsten Andersen f. 15/4 1868, g.m. Hans Pedersen fra Syv, overtog ved sit Ægteskab Svigerfaderens Gaard Limbjerggaard i Ørsted, I Ægteskabet tre Børn:
 - a). Emilie Pedersen f. 1901, døde i en ung Alder.
 - b). Karen Pedersen f. 1911, overtog sin Fødegaard
 - c). Johanne Pedersen f. 1913
 - g. Anders Olsens syvende Barn f. 1870, døde som Spædbarn.
- 4). Jens Olsen f. 1/5 1831, d. 189? Jens Olsen, (Ole Nielsens næstældste Barn) var Gaardejer i Øster Syv, g.m. Birthe Pedersdatter fra Snoldelev-Hastrup, I Ægteskabet seks Børn:
 - a. Ole Jensen f. 1853, døde i en ung Alder.
 - b. Karen Jensen f. 1855, g.m. Gaardfæster Peder Hansen i Syv, I Ægteskabet en Datter:
 - a). Birthe Hansen
 - c. Johanne Jensen f. 1858, døde i Skolealderen.
 - d. Kirsten Jensen f. 1861, døde som ung Pige.
 - e. Peder Jensen f. 1864, Gaardejer i Ejby, g.m. Birthe Bertelsen, I Ægteskabet flere Børn, en Søn:
 - a). Holger Jensen f. 1897, overtog sin Fødegaard.
 - f. Jens Peter Jensen f. 1868, overtog sin Fødegaard.
- 5). Peder Olsen f. 28/5 1834, d. 189? Peder Olsen, (Ole Nielsens tredie og yngste Søn) Parcellist i Tjæreby, g.m. Bodil Nielsen, I Ægteskabet to Børn:
 - a. Karen Olsen f. 1866, g.m. en Maler.
 - b. Ole Olsen f. 1868, Parcellist og Handelsmand i Tune.

[Kognatiske linje, Mormor]

Tipoldefar - Peder Andersen

I. **Peder Andersen**, Fæstegaardmand i Øhm, Matr.8, I Ægteskabet en Søn:

- 1). **Anders Pedersen** f. 1743, d.6/2 1827, overtog sin Fødegaard, i sit 1ste Ægteskab fem Børn:
 - 1. Bodil Andersdatter f. 1774.
 - 2. Rasmus Andersen f. 1776.
 - 3. Jens Andersen f. 1778.
 - 4. Ane Andersdatter f. 1781.
 - 5. Marie Andersdatter f. 1783.

[I sit 2det Ægteskab]

Oldefar - Oldemor

Anders Pedersen – Gunild Pedersdatter

Anders Pedersen blev, efter sin første Hustrus Død, g.m. Gunild Pedersdatter f. 1755, d. 10/7 1830, i dette Ægteskab fire Børn:

- 6. Karen Andersdatter f. 1786.
- 7. Hans Andersen f. 1788.
- 8. Sidse Andersdatter f. 1790. g.m. Peder Andersen f. 1790, d.22/4 1826, overtog Svigerfaderens Gaard, I Ægteskabet en Søn:
 - 1). Anders Pedersen f. 13/3 1818, d. 1890, overtog sin Fødegaard, g.m. Maren Jensdatter, I Ægteskabet fem Børn:
 - a. Niels Andersen f. 1858.
 - b. Anders Peder Andersen f. 1862.

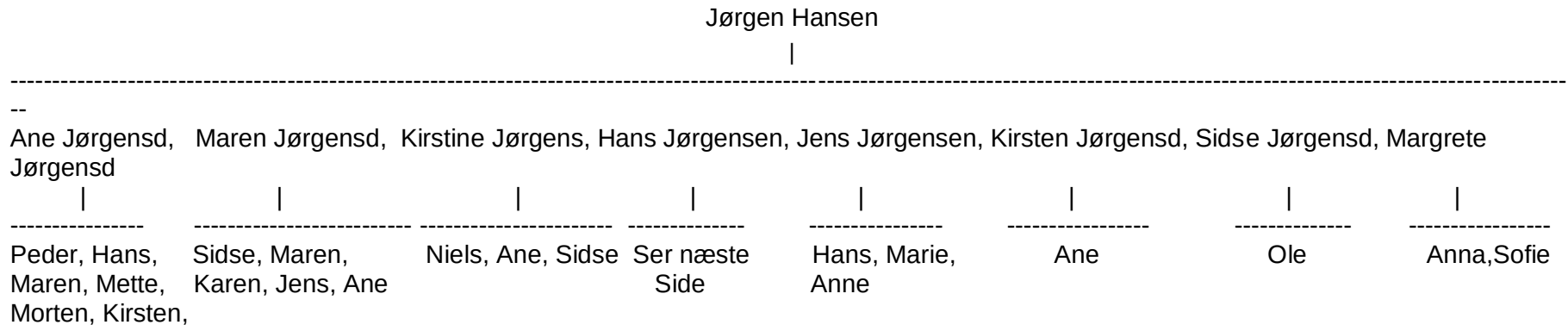
- c. Søren Andersen f. 1863.
 - d. Hans Andersen f. 1865.
 - e. Karen Andersen f. 1868.
9. **Marie Lisbet Andersdatter** f. 1793, d. 1882, g.m. Anders Nielsen Gaardfæster i Ørsted. Vielsen fandt Sted i Syv Kirke 31/5 1822. Se tidligere. [se under mærke [*6]]

[Generations angivelsen (G) er ændret i forhold til Anders Jørgensens angivelser, idet Anders Jørgensen har Anders Nielsen som værende 4 generation, og da Ander Nielsen er gift med Marie Lisbet Andersdatter har vi valgt at Marie Lisbeth Andersdatter også skal være 4 generation.]

Stamtavle

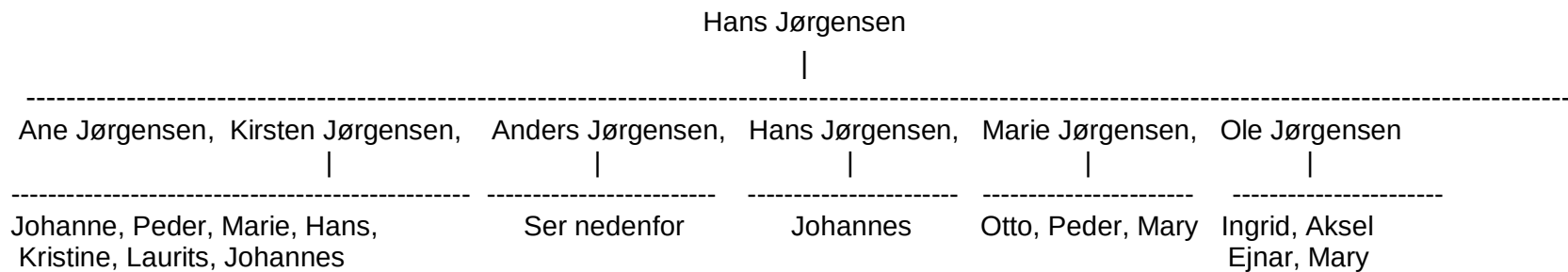

Stamtavle

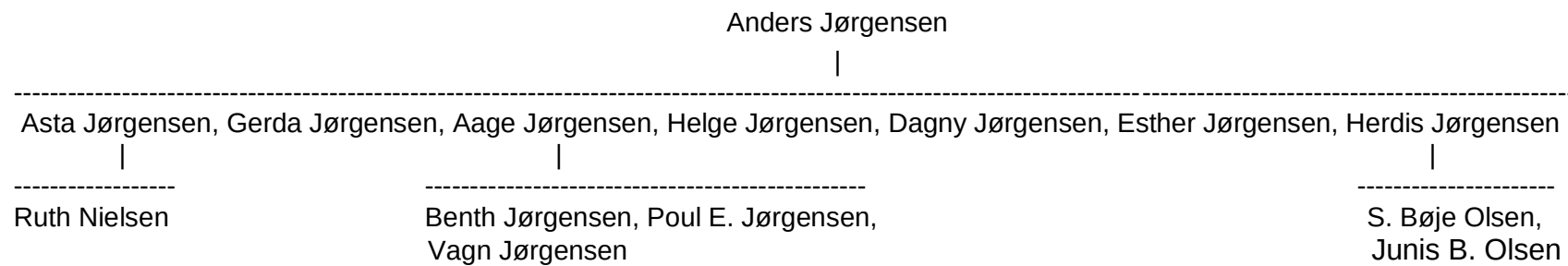

Niels

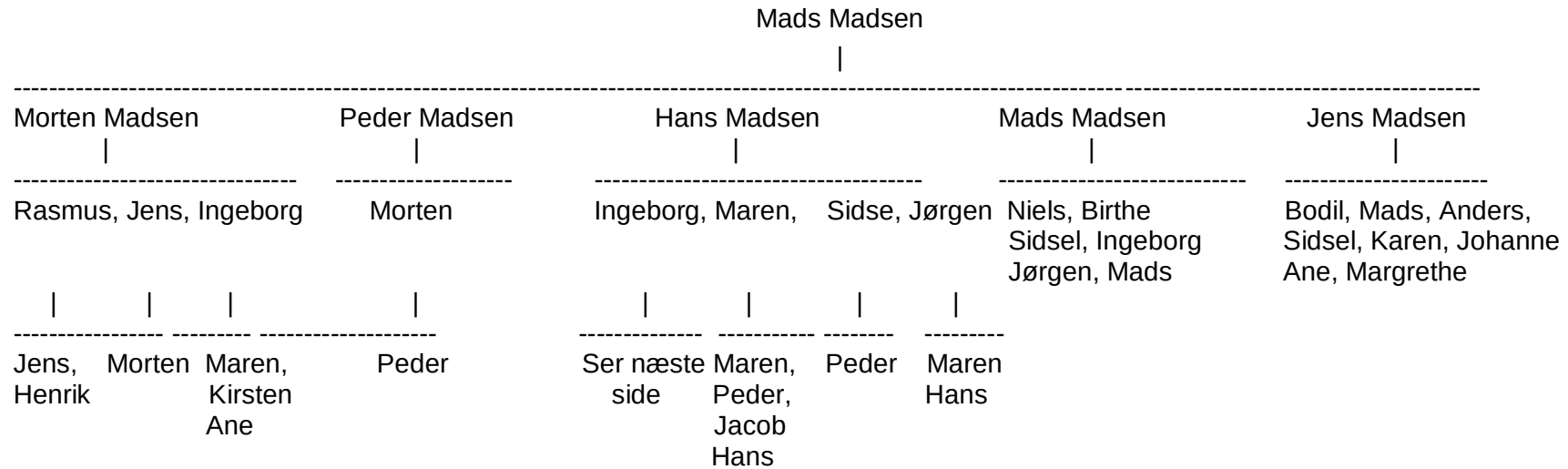
Stamtavle

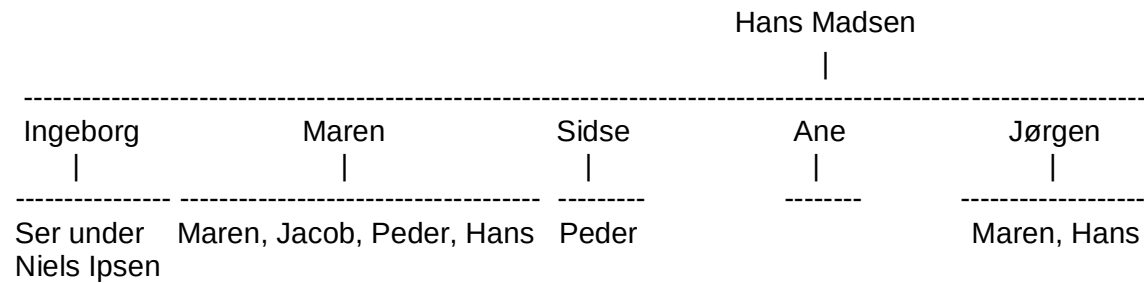
Stamtavle

Stamtavle

Stamtavle

Stamtavle

Anders Pedersen

1

Peder Andersen, Maren Andersdatter

David Pedersen

Ser nedenfor

Stamtavle

Peder Jørgensen

1

Maren
Pedersd,

Magrete
Pedersd,

Jørgen
Pedersen,

Bodil
Pedersd,

Anders
Pedersen,

Maren
Pedersd,

Karen
Pedersd,

Niels
Pedersen,

David
Pedersen,

Sofie
Pedersd,

Ane
Pedersd,

Mette
Pedersd.

Peder Jørgensen, Lars Jørgensen

Ser nedenfor

Peder Davidsen

Stamtavle

Niels Pedersen

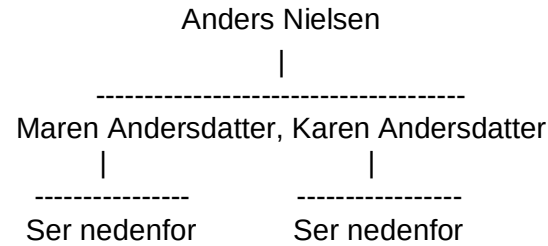
1

Peder Nielsen, Anders Nielsen, Ole Nielsen

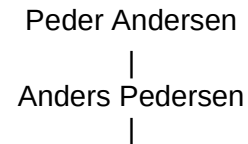
Ser næste side

Ser næste side

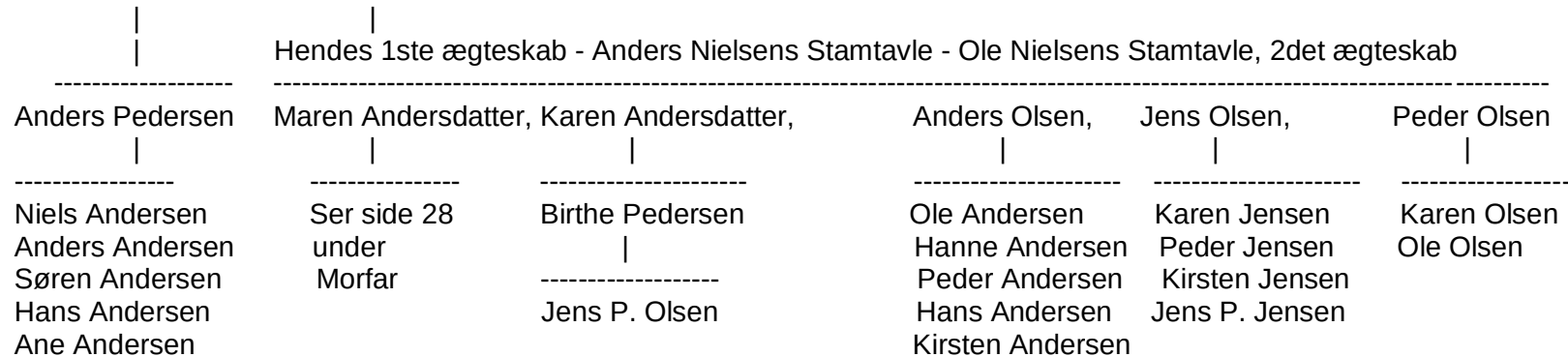
Stamtavle

Stamtavle

Bodil Andersdatter, Rasmus Andersen, Jens Andersen, Ane Andersdatter, Karen Andersdatter, Hans Andersen, Marie Andersdatter, Sidse Andersdatter, Marie Lisbeth Andersdatter

[Johanne Marie Nielsen's aner]

[Dette er Anders Jørgensens kone, Johanne Marie Nielsens aner. Anders Jørgensen betegner sig selv som 5. generation – så derfor har vi også sat Johanne Marie Nielsen til 5. generation. Dette stemmer overens med Anders Jørgensens optegnelser, idet der enkelte steder er beskrevet de samme personer som tidligere. Anenummer rettet.]

[Generations-nummer og tal/bogstaver med fed er sat af arkivet]

[Den agnatiske linie - faders side]

[Oldefar - Kristoffer Pedersen]

[Kristoffer Pedersen og Else Andersdatter (Oldefar og Oldemor)]

I. **Kristoffer Pedersen** (f.1769 d. 1832) Gmd i St. Linde g.m. Else Andersdatter (f.1744) to Børn:

- 1). **Niels Christoffersen** f. 1803 og
- 2). Karen f. 1815.

[Farfar - Niels Christoffersen]

[Niels Christoffersen - Ane Pedersdatter (Farfar - Farmor)]

Niels Christoffersen Gaardfæster i St. Linde. Karise Sogn, g.m. Ane Pedersdatter, I Ægteskabet fire Børn.

- I. Karen Marie Nielsdatter f. 1825, g.m. Jacob Nielsen i Børsted, I Ægteskabet en Søn:
 - 1). Niels Jacobsen f. 1856, overtog sin Fødegård, I Ægteskabet to Børn:
 - a. Jakobsen
 - b. Jakobsen
- II. Ane Marie Nielsdatter f. 1834, g.m. Frederiksen Gaardfæster i Varpelev, I Ægteskabet en Søn:
 - 1). Peder Frederiksen f. 1878, overtog sin Fødegård.
- III. Ane Nielsdatter f. 1837, g.m. Ole Hansen Vognmand i Storeheddinge, I Ægteskabet fire Børn:
 - 1). Peder Hansen f. 1863, Maler i København.
 - 2). Niels Hansen f. 1864, Maskinsmed i København.
 - 3). Lars Hansen f. 1866, Vognmand i Storeheddinge.
 - 4). Christian Hansen f. 1870, Vognmand i Storeheddinge.
- IV. Christian Nielsen f. 1846, overtog sin Fødegård.

[*7]

Christian Nielsen - Maren Pedersdatter

[Maren Pedersdatters 1'ste ægteskab]

Christian Nielsen var, som nævnt f. 1846, overtog Fødegården g.m. Maren Pedersen, Datter af Peder Larsen, Lille Taarnby, I Ægteskabet fire Børn:

- 1). Niels Peder Nielsen f. 1869, udvandrede til Amerika.
- 2). Hans Peder Nielsen f. 1870, Gaardejer i Karise, g.m. Maren Kirstine Olsen, Datter af Gaardejer Jens Olsen, Lille Linde, I Ægteskabet fire Børn:
 - a. Ejner Nielsen f. 1897.
 - b. Aage Nielsen f. 1901.
 - c. Leo Nielsen f. 1905.
 - d. Julie Nielsen f. 1909.
- 3). Ane Nielsen f. 1872, g.m. F. Klausen, I Ægteskabet fem Børn:
 - a. Ejvind Klausen f. 1891.
 - b. Asbjørn Klausen f. 1892.
 - c. Hørup Klausen f. 1893.
 - d. Magaard Klausen f. 1895.
 - e. Kaj Klausen f. 1896.
- 4). **Johanne Marie Nielsen** f. 16/9 1876, g.m. Anders Jørgensen Gaardejer i St. Salby, I Ægteskabet otte Børn:
 - a. Aage Hans Christian Jørgensen f. 25/11 1900, døde som lille Barn.
 - b. Asta Marie Jørgensen f. 2/7 1902, g.m. Sigurd Nielsen Gartner i København, I Ægteskabet et Barn:
 - a.) Ruth Sofie Nielsen f. 1/1 1935.
 - c. Gerda Hansigne Jørgensen 21/11 1904, Husbestyrinde i Vindinge ved Roskilde.

- d. Aage Christian Jørgensen f. 14/12 1905, Amtsbud i Haderslev, g.m. Kristine Hansen Datter af Pensionist Kristian Hansen i Haderslev, I Ægteskabet tre Børn:
 - a). Bent Aage Jørgensen f. 25/5 1935
 - b). Poul Elmer Jørgensen f. 26/12 1937
 - c). Vagn Helge Jørgensen f. 27/2 1942
- e. Svend Helge Jørgensen f. 1/8 1907, Chaffør, Kusk.
- f. Dagny Esther Jørgensen f. 10/4 1910, Sygeplejerske.
- g. Esther Andrea Jørgensen f. 10/4 1912, Sygeplejerske.
- h. Herdis Sigrid Jørgensen f. 3/4 1916, g.m. Tilskærer Svend Olsen Lille Skensved, I Ægteskabet to Børn:
 - a). Svend Bøje Olsen f. 9/10 1939, døde som Barn.
 - b). Junis Bøje Olsen f. 8/ 1943

[Den kognatiske linje - moders side]

[Morfar - Peder Larsen]

Peder Larsen - Johanne Marie Jensdatter

I). Peder Larsen (f.1807) Gaardejer i Lille Taarnby, Haarlev sogn g.m. Johanne Marie Jensdatter (f.1811) Lejerstofte, I Ægteskabet seks Børn:

1. Ane Pedersdatter f. 1833 g.m. Lars Nielsen Strøby, i Ane Pedersdatters Ægteskab var tre Børn:
 - 1). Johan Nielsen
 - 2). - - Nielsen
 - 3). - - Nielsen
2. Inger Pedersdatter f. 1836 g.m. Hans Larsen Gaardejer i Varpelev, i Inger Pedersdatters Ægteskab var seks Børn:
 - 1). Maren Larsen
 - 2). Ane Larsen
 - 3). Hans Larsen
 - 4). Marie Larsen
 - 5). Peder Larsen
 - 6). Johanne Larsen
3. Lars Pedersen f. 1840 g.m. - - -, Gaardejer i St. Linde, i Lars Pedersens Ægteskab var fem Børn:
 - 1). Søren Larsen
 - 2). Hans Larsen
 - 3). Peder Larsen
 - 4). Jens Larsen
 - 5). Marie Larsen
4. Jens Pedersen f. 1843 g.m. - - -, overtog sin Fødegaard, i Jens Pedersens Ægteskab var fem Børn:
 - 1). Marie Pedersen
 - 2). Kristian Pedersen
 - 3). Peder Pedersen
 - 4). Kirstine Pedersen
 - 5). Valdemar Pedersen
5. **Maren Pedersdatter** f. 1846, g.m. Kristian Nielsen Gaardejer St. Linde, i Maren Pedersdatters Ægteskab fire Børn: Se tidligere. [se under mærke [*7]]
 [kort udgave: 1'ste ægteskab. Maren]
 [Pedersdatter og Christian Nielsen, I Ægteskabet fire Børn:]
 - [1). Niels Peder Nielsen f. 1869]
 - [2). Hans Peder Nielsen f. 1870]
 - [3). Ane Nielsen f. 1872]
 - [4). Johanne Marie Nielsen f. 16/9 1876, g.m.]
 [Anders Jørgensen Gaardejer i St. Salby.]
6. Hans Pedersen f. 1850, g.m. Sidse Marie Hansen, i Hans Pedersens Ægteskab var to Børn:
 - 1). Et Barn døde som ganske lille Barn.

- 2). Lars Peder Pedersen f. 1876, g.m. Louise, L.P. Larsen var indehaver af Forretning i København.

I andet Ægteskab, efter Kristian Nielsens Død var Maren Pedersdatter g.m. Jens Pedersen fra Haarlev Overdrev, i dette Ægteskab to Børn: (fire børn i første ægteskab)

- 1). Kristine Pedersen f. 1883. g.m. Gaardejer Kristen Madsen Jersie, I Ægteskabet en Søn:
 - a. Martin Madsen.
- 2). Kristian Pedersen f. 1886. Parc. Haarlev Overdrev g.m. Bodil Jensen, I Ægteskabet tre Børn:
 - a. Poul Pedersen.
 - b. Henning Pedersen.
 - c. Inger Pedersen.

Min Fødegaard

I det følgende vil jeg forsøge at nedskrive mine Erindringer – Først gives en Skildring af min Fødegaard saadan Far og Farfar har meddelt mig om de Begivende og Data som knytter sig til den, der omfatter Tiden omkring 1800 og til Nutiden.

Min Fødegaard var udflyttet fra Byen St. Salby, Højelse Sogn da Udskiftningen og Ophævelsen af Fællesskabet fandt sted. Før Udskiftningen laa den i søndre Side af Gaden, den fjerde Gaard fra Vest. I Byen var ni Gaarde, fem i Søndre og fire i Nordre Side af Gaden.

Gaarden som var en Fæstegaard under Universitetets Gods fik ved Udskiftningen sit Jordtilliggende tildelt i det sydvestlige Hjørne af Bymarken, som i Vest grænser til Ejby i Syd til Lille Salby Marker.

Herskabet havde efter den tidligere Fæster H. Chr. Drejers Fratræden, bortfæstet Gaarden til Fr. Pagh fra Køge i 1801 som drev den i tre Aar til 1804. Da Byens Jorde var bleven udskiftede, blev Gaardens Bygninger i disse Aar opført ude paa Lodden; den blev anlagt temmelig Centralt, med smuk Udsigt over et Engdrag til Glentehøj og Lellinge Skov.

Gaardens Bygninger var ret anselige i Betragtning af Datidens Bøndergaarders Bygningsmaade. Stuebygningen bestod af 16 Fag, hvoraf de tre midterste var opført med Frontspiz, hvor der var Stuer i nederste og Sal og Kamre i øverste Etage med tre Fag Vinduer baade til Gaarden og til Haven, desuden var der Skak paa begge Gavlene. – Stuelængen laa i Syd med Have baade syd og øst for den, med Park i den østlige Del.

Om Fr. Pagh har haft nogen Indflydelse paa Herskabet eller Pagh selv har bekostet det, der gav Gaarden et vis fornemt Præg, vides ikke.

Gaardens Jorde var gennemskaaret af ovennævnte Engdrag i hvilket en Bæk bugtede sig igennem fra Nord til Syd, og derved skilte den Del af Lodden vest for Engen fra den større Del. Dette stykke Jord kaldtes "Øksen-holm", medens den Jord umiddelbart ved den østre Side benævnes "Vivetjørneagre".

Gaardens Navn "Vivetjørnegaard" har sin oprindelse fra disse Agre, da Gaardens Bygninger ved Udskiftningen blev anlagt paa dem. Ved Gaardens Overgang til Arvefæste blev Navnet Vivetjørnegaard indført i det oprindelige Skøde. Den østlige Del af Lodden kaldtes Havreagre, de nordre Agre benævnes korte, de søndre lange, hvis højeste Punkt hed Havreagresbanken. Det højeste Punkt paa Gaardens Jorde laa dog paa den nordlige Del paa de lange Vivetjørneagre, her var ogsaa lange og korte Agre.

Efter min Oldefar Hans Nielsens Død i 1802 blev Oldemor Maren Mortensdatter g.m. Jens Pedersen f. 1776, d. 1814. Denne blev derved Fæster af Gaarden Matr. Nr.3. Lille Salby. I 1804 fik Jens Pedersen ogsaa Vivetjørnegaard Mart.9. Store Salby i Fæste efter at Frederik Pagh fra Køge havde afstaaet den – jeg er endnu i Besiddelse af det Dokument – Fæstebrev – hvori Overdragelsen fandt Sted. – Ikke ret længe efter blev der udstedt Arvefæsteskode paa Gaarden til Jens Pedersen med Ret til at sælge, pantsætte og udstykke den – i Realiteten dens Ejer, men med Landgilde, for en Købesum paa Tusind Rigsdaler.

Gaarden stod for Hartkorn 7 Tdr. 1 Skpr. 2 Fkr. 1½ Alb. – Areal 60 Tdr. Land. Desuden tilhørte i Fælleskab, med de tre andre Universtetsgaarde i St. Salby, en Tørvemose paa 4 Tdr. Ld. som kaldtes Harekær. Efter en Proces blev den udstykket saa hver Gaard blev tildelt 1 Tdr. Ld.

Paa Gaarden hvilede, som nævnt, en Afgift som kaldtes Landgilde; denne ydedes af de tre Kornsorter: Rug, Byg og Havre. som udredes i Penge efter Kapitelstakten, hvilken indbetaltes til Herskabet to Gange aarligt med Halvdelen hver Gang.

Fra Frederik Pagh's Tid blev Vivetjørnegaard i Folkemunde kaldet "Paghgaard". Da Jens Pedersen overtog Gaarden efter Pagh blev han kaldet Jens Pagh. Farfar fik ogsaa tillagt Paghnavnet, Jørgen Pagh. Derimod har Far ikke, saavidt jeg ved, eller har hørt, faaet tilføjet Navnet Pagh. I min Tid hørte man ikke saa tit, Gaarden benævnes Paghgaard som tidligere, men man hørte det dog ikke saa sjældent da jeg var yngre; jeg kan saaledes nævne, at da jeg gik i Skole var vi nogle Drengene som gik fra Skole mødte Præsten, og denne spurgte hver enkelt af os, hvem Faderen var.

Da jeg forklarede ham, at min Fader hed Hans Jørgensen, og at Gaarden laa midtvejs mellem St. Salby og Ejby, udbrød han: "Naa, du er ude fra Pagh-gaard". Og i Ejby hørte man det ofte, dog ikke i de senere Aar, da var det meget sjældent, at det blev nævnt.

Mine Barndomserindringer

Mine første Erindringer skriver sig fra Aaret 1864; kun tre Aar gammel, staar det klart for mig visse Begivenheder som denne Sommer fandt Sted. Far byggede en ny Staldlænge; jeg kan huske den gamle blev revet ned, og den nye rejstes; en Stang med Kransen blev hejst. Haandværkerne Tømren Henrik Nielsen og Muren Lindenskov udførte Byggearbejderne; jeg var meget ude hos dem, og jeg erindre, at en af Svendene engang udtalte nogle raad Ord som jeg ikke dengang vidste hvad de betød, men senere undrede mig, at han vilde fremsætte saadanne Ord – navnlig over for Børn.

Da Krigen udbrød 1864 blev Karlen, Søren hed han, indkaldt og deltog i Krigen; i hans Sted fik Far to gamle Husmænd i sin Tjeneste. Jeg kan huske, at de slog Græs nede i Engen, og at jeg vilde ned hos dem, men Mor forbød mig det, hun sagde: "Du falder i Bækken hvis du gaar der ned!" –

Det overvejende Samtaleemne i denne Sommer var Krigen. Jeg hørte saa meget om Tyskerne, at de, efter det Indtryk jeg havde faaet, måtte være raa og brutale i deres Færd.

Da Krigen nærmede sin Afslutning, begyndte Soldaterne at vende hjem fra Krigsskuepladsen. Et Regiment blev indkvarteret i Køge og Omegn. Mine Forældre modtog syv Mand som her skulde indkvarteres Natten over. Dagen efter rejste de videre. Da disse Soldater kom ude paa Vejen ind imod Gaarden blev jeg angst og bange; jeg var inde i Stuen, og da jeg tænkte, at det var Tyskerne der kom, forsvandt jeg ud igennem Haven og skjulte mig bag Gærdet, her mente jeg, at Tyskerne ikke kunde finde mig; da Farmor blev klar over, at jeg var borte, kom hun ud og endelig fandt mig her udenfor Gærdet ved Havren, fik lokket mig med ind, da vi kom ind i Køkkenet saa jeg Soldaterne dansede rundt paa Gulvet med mine ældre Søstre, Ane løftede de helt op til Loftet, saa forandrede min uvilje mod soldaterne til sympati.

Dagen efter skulde de indkvarteres et andet Sted. Vi fik tre andre som var hos os i længere Tid; de deltog i Sædhøsten. Jeg erindrer at de rejste Neger op i Hobe, hvor de sparkede til Negerne saa de saa hel komisk ud. De var Jyder og derovre brugte de ikke den Metode, som paa Sjælland.

Næste Aar byggede Far fem Fag til Forlængelse af den nye Længe som blev opført forrige Aar. Da disse var rejst blev der et lille Rejsegilde hvor Haandværkerne og det øvrige Mandskab tog Plads oppe paa Tagrygningen ved Stangen med Kransen. Da de havde tømst Flaskene med Øl og Brændevin, blev de tomme Flasker kastet ned i en Stenbunke som laa nedenfor paa Jorden og selvfølgelig gik Flaskerne i Stykker. Da jeg var forbudt, at slaae Glas og Flasker i Stykker, forundrede det mig meget, at de voksne gjorde det, jeg synes ikke det var noget logisk Princip.

I St. Salby var det i min Barndom Skik at Gaardmændene afholdt Fastelavnsgilde paa Gaardene og disse Gilder gik paa Omgang. I 1866 var det mine Forældres Tur.

Mændene mødtes ret tidligt paa Formiddagen, spillede Kort til hen paa Eftermiddagen, da var det først Kvinderne indfandt sig, saa begyndte Dansen i Øverstestuen. Da Mændene om Formiddagen var kommen tilstede var der en af Mændene, Mads Pedersen, som drillede mig, idet han sagde, henvendt til mig "Den lille Knægt der, han skal være min Avlskarl!". Det blev jeg meget misfornøjet med. Jeg forsvandt ud af Døren, løb ned i Porten; til alt Uheld var der en glubsk Hane som fløj i Hovedet paa mig, det saa Farmor, hun kom for at faa lokket mig ind i Stuen, hvad jeg nødig vilde, men hun fik mig til at gaa med. Da vi kom ind hørte jeg de andre Mænd spurgte Mads Pedersen om han vilde spille Kort sammen med dem? Men han svarede: "Nej, jeg vil ikke spille Kort, jeg er ikke rigtig tilpas, jeg er Skidtmads!"

Nogen Tid efter skete der en lille Episode, idet Bror Hans og jeg blev uenig; han greb en Kniv som laa lige i Nærheden, med den saarede han mig i Nakken saa Blodet flød ned af mig. Mor lod gaar Bud ned til Karlen, som tærskede Rug paa Loen, fik Spindevæv til at lægge paa Saaret, for at standse Blodet. Dette var et Gammelt husraad, der som saa mange andre gængse Raad, blev anvendt. Dette kaster Lys over Datidens Sundhedspleje, der staar i stærk Modstrid til de hygiejniske Krav der i Nutiden fordres ved Saarbehandling – Den franske Videnskabsmand Pastørs Opdagelse af Bakterium var dengang ikke trængt ud i Befolkningen, hvor det er nødvendigt, at Saar skal behandles saa renligt som muligt.

I 1867 blev Bror Ole født. Efter Datidens Skik, skulde der, naar der var Barnedaab afholdes Barselgilde med Musik og Dans, hvor Slægt og Venner blev indbudt. Før Gæsterne begyndte at indfinde sig, blev Musiken placeret ude i Gaarden ved Siden af Indgangsdøren. Hver een af Gæsterne der indfandt sig, blev modtaget med et Musiknummer – Hornmusik af tre Mand. Under Spisningen, som foregik i to Stuer, blev der af Spilemændene ”spillet over Bordet” der blev spillet to Musiknumre i hver Stue. Efter Spisningen begyndte Dansen, hvor Musiken bestod af to Violinspiller og een med Kornet og Fløjte, de sidste Instrumenter udførtes af den senere bekendte Musikdirektør Jens Andersen, Haudrup.

Vinteren derefter ramte en dyb Sorg vort Hjem Andenjuledag døde Søster Ane efter at have været syg i nogen Tid uden at hun var sengeliggende. Noget før Julen var mine Forældre til Lægen med hende; men der spores efter dette Besøg ingen Bedring. Saa var det Andenjuledag om Eftermiddagen, da Ane sad paa en Stol ved Kakkellovnen, at Mor saa at hun fik Krampe, og tog hende i sin Favn bar hende hen og lagdes i Sengen. Far hentede Lægen som lod hende komme i varmt Bad. Men Krampen forlod hende ikke, Kl.3 om Natten døde Ane omtrent ti Aar gammel. Det var en stor Sorg som gjorde et dybt Indtryk paa os alle, men dog mest paa Mor. Jeg var syv Aar. Jeg saa tit at Taarene randt ned ad Kinderne paa Mor.

I Skolealderen

I Vinteren 1868 lærte jeg at læse, da jeg om Foraaret skulde begyndte Skolegangen. Mor, som altid havde sin Tid stærkt optaget, da hun var en meget stræbsomt og flittig Kone – og derfor ikke havde Tid til, naar vi Børn skulle lære at kende Bogstaver, udenlukkende at beskæftigede med dette Arbejde, men maatte har et andet Arbejde samtigt; jeg maatte med min A.B.C. staar ved Siden af hende, mens hun sad ved Rokken og spandt Hør eller Uld. En Dag jeg læste, udbød hun: ”Det er godt du saa hurtig kan fatte det, du spare mig for megen Ulejlighed”, siden naar det blev omtalt, sagde Mor gerne, at Marie og Anders lærte dem selv at læse. I Foraaret 1. Maj mødte jeg i Skolen, det kneb mig som var vant til at færdes ude, at sidde i Timen uden at maatte sige et Ord, særlig naar Solen skinnede; men saa blev det en Vane. Da Sommerferien kom, synes jeg, det var en herlig Tid, og ligeledes Juleferien.

Da jeg havde gaaet i Skole det første Aar skulde Søster Kirsten og jeg tilbringe Paaskeferien hos Moster i Valore. Paa Vejen derhen, blev vi ved Holmehus overfaldet af en store Hund som sprang ud fra et Hus, vi skreg, en Mand kom ud, og befriede os fra den gale Hund. Hos Moster var jeg ikke rigtig tilfreds, fordi Onkel Peder Jensen drillede mig, jeg opholdt mig mest ude hos Karlene, naar Onkel kom derud saa var jeg hurtig inde i Stuen.

Onkels Broder Hans Jensen som boede i Nabogaarden, hvis Have stødte op til Onkels, som havde to Døtre, Hanne og Mette, disse var omtrent paa samme Alder som vi, den ene var ni, den anden seks Aar gammel. De kom hver Dag ind for at lege med os. Langfredag Morgen inden Kirsten og jeg var staaet op af Sengen kom Hanne ind i Værelse med et Langfredagsris. Situationen var jo ikke gunstig. Men til al Held gik Hanne ind i Stuen ved Siden af, og vi var hurtig af Sengen, og Legen var straks i Gang igen. Da Ferien var tilende, og vi skulde hjem, fulgte min Kusine Birthe os paa Vej, Turen gik igennem Ejby Skov.

Københavnstur

I sommeren 1869 var jeg første Gang i København. Dengang var Jernbanen fra Roskilde til Gedser ikke aabnet. Det skete først 1870. Derfor maatte man køre med Hest og Vogn til København. Far skulde ind med et Torvelæs. jeg fik Lov at køre med derind. Vi kørte tidlig om Morgenens hjemme fra.

Paa Vejen fra Lille Skensved til Jersie saa jeg den store Sten som laa nogle Hundrede Meter fra Vejen paa Jersie Mark, da jeg henvendte et Par Ord til Far om den kolosale Størrelse den havde, fortalte han, at der knyttede sig et Sagn til denne Sten som lyder saadan: ”Da den store Klokke blev hængt op i Højelse Kirketaarn lød dens Klang stærk. En Troldkælling i Skaane blev saa arrig at hun kastede denne Sten over imod Højelse Kirke, men naaede ikke længere end til Jersie Mark. Den kaldes Kællingestenen”.

Da vi kom ud paa Hovedlandevejen var det Telegrafmasterne og Traadene jeg vilde vide, hvad nytte de var til, Far forklarede, at man igennem disse Traade kunne sende Bud f.E. fra Køge til København. Det forekom mig, at maatte være noget mystisk, naar Forsendelsen skulde sker igennem Telegraftraaden. Efterhaanden som vi kom frem paa Vejen gav Far mig Besked om det han mente var af Interesse; saaledes Korporalskroen, Byerne Karlslunde og Greve. I Kildebrønde Kro bede vi en halv Time, Hestene fik et Foder, Far og jeg spiste vor Frokost.

Da vi derefter paa vor videre Kørsel nærmede os Taastrup Station løb et Tog fra København forbi Stationen mod Roskilde og kastede Dampen tilbage. Jeg blev forbavset ved Synet af dette Fænomen, da jeg ikke havde set et Tog førend dette. Jernbanen fra Roskilde til Gedser blev, som tidligere omtalt, aabent Aaret efter i 1870. Jeg fik saa at vide, at dette, jeg her saa, kaldes "Tog", som løb paa Skinner og som benævnes Jernbanen. Dette var det mest interessante paa hele Turen, jeg fulgte Toget med Øjnene saalænge jeg kunde ser det.

Imidlertid var vi kommen paa Roskilde-Københavnsvejen og forbi Roskildekroen med en lille Lund med Masser af Raagerreder. Ved Vridsløselille var en Bom. En Mand kom ud fra et Hus og Far gav ham et Par Skilling. Jeg spurgte, hvorfor denne Mand skulle har disse Penge? Svaret var, at disse skulde bruges til Vejens Vedligeholdelse; hvis nogen undlod at erlægge Pengene, blev de stoppet ved at Bommen blev slaaet ned.

Ved Rødevejermølle var der atter en Kro. Efter vi havde passeret Glostrup og kom til Damhussøen, hvor der var baade Kro og Bom og Bommanden fik sin to Skilling, naaede vi Frederiksbergbakke med Slottet, disse, synes mig, var særlig interessante, men endnu mere vakte Spor-vognene min Opmærksomhed, da vi kørte gennem Vesterbrogade, og nu Volden – Vesterport var forsvunden, ligeledes Volden fra Porten ned til Kallebostrand – men Volden mod Nord, baade Nørre- og Østervold stod der endnu.

I Vestergade logerede vi i en Gæstgivergaard "Dannebrog" (der var dengang mange Gæstgivergaarde i Vestergade), der var desuden: "Farvergaarden", "Kronen", "Nr 19,"Gavergaarden", "Tre Hjort", "Gadergaarden", "Prinsen" og "Sjælland". I Nørregade, "Den forgyldte Nøgle", I St. Peder Stræde, "Hvide Svaner". Da vi i Gæstgivergaarden havde nydt en Genstand gik vi i Byen; først op paa Volden hvor der var brede Spadserergang, imellem de mange Træer, der var tillige nogle Vejrmøller, som laa ud mod Voldgraven.

Derefter skulle vi ned at se Kristiansborg Slot og fortsatte Turen over Kongens Nytorv til Nyhavn, hvor vi besøgte Fars Kusine, siden gik vi over Amalienborg, derfra igennem Kongens Have og forbi Universitetet og Domkirken til Gæstgivergaarden. Dagen efter var vi oppe paa Gl. Torv, hvor Far solgte: Smør, Flæsk, Ost og Æg. Henimod Middag var Varene solgt. Efter vi havde spist Middagsmad begav vi os paa Hjemvejen og for første Gang saa jeg en Cykle.

Krig mellem Frankrig og Tyskland

I Sommeren 1870 udbrød der Krig, idet Frankrig erklærer Tyskland Krig. Jeg var spændt og optaget af hvem af dem der sejrede. Naar Aviserne kom, læste Mor Telegrammerne fra Krigsskuepladsen. Men det viste sig jo snart, at Tyskland var bedst rustet og kastede Franskmændene tilbage, og i Sedanslaget tog Tyskerne den franske Kejser Napoleon den Tredje til Fange. Frankrig fortsatte dog Krigen, men sluttede Fred hen paa Vinteren 1871. Frankrig maatte afstaa Elsas og Lottringe og 5 Milliarder Frank til Tyskland.

Vi Skoledrenge, som gerne vilde have at Franskmændene skulde sejre over Tyskerne, drøftede en Dag paa Vejen til Skolen dette Emne. Kirsten og jeg var gaaet hjemmefra som sædvanlig; men efterhaanden var vi en seks – syv Drenge, som var bleven samlet og begyndte at diskutere Krigsvæsenet baade denne Krig, (Frankrig, Tysklands). men ogsaa Danmarks og Tysklands Krigen, 1848-50 og 1864. Man var enig om, at havde Danskerne ligesaa mange Soldater som Tyskerne i 64, havde Danskerne vundet Krigen, for en Dansker kunde nok staar sig mod een, ja maaske to Tysker, og saa var Bismark saa maaske nok blevet gjort mat. Pigerne var gaaet deres Tur, medens vi Drenge undervejs stod mere en vi gik, da vi naaede Højelse saa vi Uret paa Kirketaarnet viste, at Klokken var en halv Time over Mødetiden.

Gode Raad var dyre! Da vi i Skolegaarden saa at Skolelæreren stod inde i Skolestuen og igennem Vinduet betragte os, var Humøret langt nede. Ind skulde vi! Den ældste af os Drenge tog Mod til sig, bankede paa Døren og lukkede den op. Skolelæreren stod umiddelbart indenfor og hilste: "God Morgen, Godt Folk"! Hver een af os fik en Lussing, saa vi famlede hen ad Gulvet.

Trageden var for mig ikke endt, da jeg havde baade Bøger, Mad og Skrivetøj hos mig. ikke alene mit eget, men ogsaa Kirstens. Vi havde hver Dag Skønskrivning den første Time og Kirsten manglede altsaa det hun skulde bruge i den halve Time før jeg kom tilstede.

Børnefesten i Lellinge Skov

Den grundtvigske Lærer Hejlesen i Ølby begyndte i 1866, at foretage en Udflugt en Dag om Sommeren med sine Skolebørn til Ølby Aas. Aaret efter foregik Turen ogsaa til Ølby Aas. I 1868 besluttede Lærerne Hejlesen, Ølby og Pedersen, Lellinge at Udflugten skulde foretages til Lellinge Skov og fik Karakter som en Fest, idet der tilsluttede sig flere af Egnens Skoler, med Musik, Taler og Sang. og fortsattes hvert Aar for Fremtiden.

Første Gang mine Sødsken og jeg var med var 1870. Lærerne i Højelse og Ølby besluttede at Børnene skulde møde, ved Skovbrynet, paa Landevejen. Drengene hver med et lille Dannebrogssflag. Her mødte vi den paagældende Dag. Vi Drengene blev opstillet som Soldater inden for Skovdiget. Med den ældste af Lærer Hejlesen Sønner i Spidsen – denne slog paa Trommen – marcherede vi af Skovstien til Festpladsen, hvor Lærer Jensen fra Lidemark mødte med sin Skole, som marcherede ind og sang: "I Skoven skulde være Gilde". Paa Festpladsen var Hornmusik. Taler blev holdt bl.a. af den bekendte grundtvigske Præst fra Herfølge, Pastor Møller. Denne udtalte bl.a. følgende: "For Fremtiden vil denne Børnefest blive afholdt her i Lellinge-skoven hvert Aar den 15. Juni, da det paa denne Dag, for henvend syv Hundrede Aar siden, at Danskerne sejrede over Estlænderne i Slaget ved Lyndanæs, hvor, efter Sagnet, Dannebrogssflaget faldt ned fra Himlen og bragte de Danske Sejren".

Efter Talerne blev der spist af de medbragte Madkasser. Senere var der Gymnastik, Leg og andre Fornøjelser. Derefter blev Børnene ført ned over Aaen og dansede omkring den store Bøg. Siden morede Børnene sig paa forskellige Maader indtil Kl 8, da Festen blev afsluttet.

Juletræ var ikke kommen i Brug eller bleven Skik i min Skoletid, før sidste Aar jeg besøgte Skolen, da havde Skolelærers Døtre faaet arrangeret et Juletræ i Skolen en tre Dagstid før Jul, kun for Børn, hvor der blev uddelt Godter – leget og danset. – Forøvrigt var der Dans efter hver Eksamen.

I Skole havde jeg særlig Lyst til at læse Danmarks-historie; men efterhaanden fik jeg fra Sognebiblioteket Bøger der særlig handler om de forskellige videnskabelige og folkelige Enmer, som jeg synes var mest interessant; dog var det Aviserne, jeg første læste inden jeg fordyber mig i noget andet. Da jeg laa inde og aftjemte min Værnepligt, savnede jeg Østsjællands Folkeblad. Da jeg skulde paa Befalingsmandsskolen gik der 1½ Aar hvor jeg maatte indvære dette, som jeg havde læst fra det begyndte at udkomme.

Landbrugsarbejde

Som Børn blev vi tidlig vænet til at arbejde. I Skolealderen var vi med til at vande, fodre, flytte, rense og alt Arbejde vedrørende Husdyrene, og andet Arbejde vi kunne udføre. Fra jeg var tretten Aar havde Far ingen Karl, men havde en Husmand som tærskede Sæden med Plejl, vi havde ikke Tærskemaskine dengang. Husmanden var med ved Gødningssudkørselen, ligeledes i Hø- og Sædhøsten. – Far pløjede selv Jorden. Jeg harvede Jorden Aaret før min Konfirmation, medens Far saaede Sæden med Haanden. Aaret efter lærte jeg at pløje og at bruge Lertøj og Mejered (man kendte ikke Maskinen som siden kom i Brug). Da jeg var atten og Hans var seksten Aar, gjorde vi alt Arbejde selv; havde ikke fremme Hjælp, vi alene høstede Hø og Sæd, kørte Gødning; men tærskede ogsaa al Sæden med Plejl. Da Ole blev konfirmeret var vi blevet for stor en Arbejdskraft. Hans rejste til Ølsemagle, tog Tjeneste hos Jens Poulsen. Aaret efter blev jeg Soldat og laa i Helsingør i halvandet Aar. Far købte da Tærskemaskine til Hestekraft.

Efter min Hjemkomst fra Soldatertjenesten læste jeg forskellige Landbrugsskrifter, der iblandt "Dansk Landbotidende". Der var meget som interesserede mig i dette Skrift, særlig var der flere Afhandlinger af forskellige fremtrædende Landmænd. Landboskoleforstander A. Svendsen, Tune skrev saaledes om Kvægets Fodring, hvor han anbefalede en Foderblanding, som bestod af forskellige Foderstoffer. Disse var grupperede i to Blandinger, sammensat i Forhold til Roernes Mængde. Foderstofferne var følgende: Roer, Klid, Havreskraa, Oliekager, Hø, Halm.

Landboskolelærer Cristen Cristensen, Tune skrev om Gødningens Opbevaring i Mødningsstedet; dens Udbringning paa Marken. Forpagter Fris, Lindersvold om Kvægets Opdræt og Pleje. Docent Fjord om Fodringsforsøg, hvor der blev konstateret, at 6 kg Mælk kunde erstatte 1 kg Korn; 12 kg Valle erstatte 1 kg Korn, og 8 kg Runkelroer og 12 kg Kaalroer henholdsvis erstatte 1 kg Korn.

Forsøgsleder P. Nielsen, Tystofte, foretog nogle Forsøg med Kløver- og Græsfrø. Resultatet af disse blev, at et bestemt Antal af de forskellige Arter Kløver: Rødkløver, Alsiker, Hvidkløver, Hm. Sneglebælle, Lucerne. Af Græsfrøarter: Italiensk- Skokrajgræs, Hundegræs, Engsvingel, Draphavre og Rapgræs gav det bedste Resultat som Udlæg i Græsmarken.

Jeg vilde gerne indføre disse Driftsmaader, Far havde heller ikke noget imod det. Men for at gennemføre det, maatte Sædsnittet forandres, da Far ikke dyrkede Roer (hvad forresten ikke ret mange Landmænd dyrkede dengang i alfald ikke paa denne Egn, enkelte som dyrkede disse var saa ubetydelig, at det ingen nævneværdig Betydning havde for Bedriften. Men vilde man indføre A. Svendsen Forderplan skulde Roedyrkning ind i Sædsnitte.

Det gamle var inddelt i 9 Skifter: 1. Hel- og Halvbrak, 2. Rug. 3. Byg ^{6^{ra}}, 4. Ærter og Vikker, 5. Byg ^{2^r}, 6. Havre med Udlæg, 7. Rødkløver ^{sildig} og Græs, 8. Kløver og Græs, 9. Græs – Det nye i 8 Skifter: 1. Helbrak, 2. Rug, 3. Byg ^{2^{ra}}, 4. Roer og Vikkehavre, 5. Byg ^{2^{ra}}, 6. Havre, 7. Kløver ^{tidlig} og Græs, 8. Kløver og Græs.

Det vistes sig, at skønt Kraftfoderet blev reduceret betydeligt og erstattet med Roer efter A. Svendsen Anvisning blev Mælkemængden forøget meget stærkt og Kvægets Fodring mere rentabel om Vinteren. P. Nielsens Frøblanding havde tilføje, at Mælkemængden Sommeren igennem ligeledes blev forøget og derved mere lønnende. Far anvendte kun sildig Rødkløver og Themothe, efter hvilket der blev sent Eftergræsning og Mælkekvetet maatte vedblivende tøjredes paa det grove og tørre Græs, Mælkemængden blev derved reduceret meget betydeligt.

Om Mejeridriften hørte jeg Foredrag af Docent Segelske som holdtes i Landboforeningen, som jeg var blevet Medlem af i 1885, i denne Forening talte ogsaa Landboskoleforstander Brink Lassen om Landbrug; ogsaa om Svineavl var der Foredrag i Landboforeningen. I Bladet "Vort Landbrug" læste man forskellige Artikler om Landbrugets Drift og Forhold.

Da jeg i 1868-69-70 vogtede Kvæg havde Far syv Malkekøer, 1882 havde vi ti Køer, og i 1893 var vi kommen op paa tolv Køer. i 1889 blev vi meldt ind Ejby Andelsmejeri. Tre Aar efter leverede vi 44.000 kg Mælk til Mejeriet.

Køge Andelssvineslagteri, som blev oprettet 1889, var vi medvirkende ved dets Start og indmeldt med ti Svin at levere om Aaret, men senere gik vi ind med hele Produktionen. Senere indmeldte vi os i Andelsfoderstof- og Andelsgødningsforening.

En ikke ringe Del af det Jordareal, der hørte under min Fødegård, var af en mindre god Beskaffenhed. En Mose var fuldstændig ufrugtbar. Tørv var der ikke i den, Græsset i den var surt og svovlet. Husdyrene vilde ikke æde det desuden var der Hængedyn og Kildevæld i Mosen. – Engdraget med Bækken, som gennemskar Lodden, var temmeligt bredt og en Del af det, var Kvaliteten kun ringe. De stejle Bakker ved Siderne var stærkt lerede uden Muld. Vi kørte nogle Læs af Oprensningen fra Bækken og strøede det ud paa den, men godt blev det ikke. Der var et stykke Jord i det sydvestlige Hjørne af Lodden som havde et gruset Underlag. Muldlaget var meget tyndt, vi maatte pløje let for ikke faa for meget Grus blandet op i Muldlaget som kun var til Skade for Afgrøden. –

Da jeg overtog Gaarden i 1895 trængte Bygningerne til at fornyes, da de var forfaldne og gamle, 1896 byggede jeg en ny Staldlænge, Aaret efter, et nyt Svinehus, og to Aar derefter opførtes den nye Stuebygning. Og nu var Bygningerne gode og godt indrettet. Men de havde ogsaa kostet mange Penge, særlig da der var meget andet der skulde bekostes.

Gaardens Drift

I 1874-83 var Besætningen paa Gaarden 9-10 Malkekøer, 4-5 Kvier og Kalve til Opdræt, 2 Fedekalve, 3 Heste, 6 Faar, 10 Svin, 1 So, 25 Høns, 10 Gæs og 25 ænder. Fra 1874 havde Far, som tidligere omtalt, kun en Husmand som deltog i Gødningsudkørslen, Hø- og Sædhøsten og Tærskningen af Sæden med Plejlen indtil 1879, da Hans og jeg overtog og udførte alt Arbejdet paa Gaarden – ogsaa Tærskningen med Plejlen. – Her skal anføres at Husmanden tidligere tærskede "Tilpunds" - (en Akkord, hvor han, naar han havde tærsket 24 Skpr. erholdt 1 Skpr. som Løn samt Kosten). – I Sommerhalvaaret begyndte Arbejdet Kl.5 Morgen. Vinteren Kl.6.

Om Sommeren var Arbejdsdagen delt i 4 Bed (som vi kaldte det). Det første vi foretog om Morgen var at Hestene fodres, strigles og børstes, Stalden rensedes (baade Hest- og Kostald). Køerne malkes. Hestene blev vandet og atter fodres; derefter spiste vi Morgenmad "Davren" som den kaldes, Kl. 6 tog en Mand med Hestene i Marken, derhjemme blev Kvæget vandet, fodret, ligeledes Faarene, Svinene og Fjerkræerne. Kl. 9 Frokost eller som dengang kaldtes "Halvgaamiddag". Kl. 12 Middag; imellem Tiden blev der skaaret Hakkelse, rensed Svinehus og andet Arbejde. Køerne blev malket til Middag og blev fodret, og Manden med Hestene kom fra Marken, efter Middagen var Fritid til Kl. 1½.

Kvæget blev atter vandet og fodret, Kl. 4 var det Middagen, efter Spisningen blev Svinene og Hønsene og det andet Fjerkræ samt Faarene fodret. Kl. 7 var det Fyraften. Saa spiste vi Nadveren, som den kaldtes. 1 Hestene som var blevet vandet, fodret imellem hvert Bed om Dagen, blev efter, at de var kommen fra Marken til Fyraften vandet og fodret. Kl. 21 "fodret af". –

Saatiden om Foraaret begyndte i Almindelighed omkring 1 April, og 1 Maj var den i Reglen endt. Saa blev Haven gravet. Kartofferne lagt. Der blev samlet Sten i Marken. Skovlet Enge. Den vinterpløjet Brakjord blev harvet og pløjet. Gaarden hvidtet og kalket – disse Arbejder blev udført i den første Halvdel af Maj maaned.

Faarene blev tøjret paa Græs i April maaned, medens Kvæget blev bundet ude paa Græs omkring den 10. Maj. Græsset paa den Del af Brakjorden, der skulle ligge i Sommerbrak, var afræsset sidst i Maj. Der blev kørt Gødning ud paa den, som blev pløjet ned straks; derefter blev den vinterpløjede Brakjord pløjet anden Gang efter at den var gødet.

Saa blev der tækket et Stykke af Taget. Faarene blev vasket og klippet. Imidlertid var vi midt i Juni og nu var Høhøsten inde. Først blev Agergræsset og Kløverne slaaet med Letøj (Slaamaskinen kendes ikke dengang) og strøet, efter et Par Dages Vejring, stakket, og en Uge efter blev Høet kørt ind.

I de sidste Dage af Juni maaned blev Brakjorden pløjet. Omkring 1. Juli skulde Engen slaaes og "Græsset ud"; da der hvert Aar var Lejegræs maatte det altid ligge til Vejring en fire a. fem Dage før det blev stakket. Dette stod ogsaa en Uge inden det var tjenlig at køres ind.

De sidste Dage af Juli blev Brakjorden atter pløjet. Hørren rusket og lagt i Rækker, efter nogle faa Dage bundet og kørt ind. Dagene omkring 1. August var Rugen i Almindelighed moden og Sædhøsten begyndte

Til Rughøsten var det to Mænd til Mejnningen – man brugte Mejered (Mejemaskiner, Selvbinder var ikke opfundet dengang), to Mand til at tage fra, to til at binde Negrene; disse stod i Hob en Uge, blev saa kørt ind. Nu var Byg og Havren blevet moden. Naar disse to Kornarter var mejet laa de et Par Dage paa Skaar, inden de blev bundet op og sat i Hob, efter en Uges Forløb blev de kørt ind. Derefter høste vi Ærter og Vikker. Høsten var nu tilendebragt. Tærskningen begyndte og forsattes, indtil al Sæden henad Vinteren havde været under Plejlen. Efter Høsten skulle stubjorden skrællepløjes, og midt i September-maaned blev Brakjorden pløjet og tilsaaet med Rug.

Hørren var bleven tærsket og udbredt og lagt i Rækker paa Græs jord. Her laa den i tre Uger til Rydning i September Maaned. De første Dage i Oktober maaned skulde den brydes; som foregik paa den Maade, at der blev gravet Grav, 3 Meter lang, 1 Meter bred og 2 Meter dyb; paalangs over denne Grav lagdes Granragter; nede i Graven blev anbragt nogle Brændestykker som blev antændt og dette Baal varmede Hørren, som var lagt og udbredt over Ragterne som laa over Gravene. Naar Hørren var tør, saa den kunde brydes, blev den bragt hen til Bryderne 4-5 i Tallet, hvor den blev brudt, derefter bragtes den til Skætterne som sad paa en Lo. Det var i Reglen en 4 a 5 Mænd som brød Hørren og til dette Arbejde anvendt et Redskab som kaldes "Brag"; medens Skættearbejdet udførtes af Kvinder med et Redskab, som kaldtes Skættetræ med dertil hørende Skættehaand.

I de sidste Dage af September blev Kartoflerne optaget og Vinterpløjningen begyndte, først, hvor der havde været Rug, saa fulgte Ærteskiftet sidst Byg samt en Del af Brakskiftet som skulde vinterpløjes. Om Vinteren skulle der, foruden af Pasningen af Husdyrene, stævnes Træ, saves og flækkes Brænde; tilligemed andet Arbejde som forefaldt Alt det Arbejde, som ovenfor er omtalt, var Mændenes med faa Undtagelse nær.

Nu anføres Kvindernes Arbejde

Det er tidligere nævnt, at Faarene blev klippet i Forsommeren. I de første Dage af Oktober maaned blev de atter vasket og klippet. Ulden fra Forsommerklippingen kaldtes Laad. Denne blev først paa Vinteren kartet, hvilket Arbejde mine Søstre udførte; mens Mor spandt. Garnet blev bragt til Væveren og blev saa leveret tilbage fra Væveren, som Vadmæl og Hvergarnstøj. Skrædderen, som kom paa Stedet og udførte her Arbejdet, syede Klædninger, Dynevaar eller andre Ting. Naar Kvinderne var naaet til ende med Ulden, tog Arbejdet med Hørren sin Begyndelse. Efter at Hørren var skættet om Efteraaret begyndte Mor ved Lejlighed, at hegle den, ved dette Arbejde blev der to Sorter: De rede Tarver kaldes Hør; medens de urede kaldtes Blaar, hvor der henholdsvis blev Hør- og Blaarlærred, naar det var vævet.

Henad Foraaret havde Væveren gerne vævet det og kom med det sammenrullet og lagt paa Skulderne for det var tungt, i Almindelighed omkring ved en halv Snes Meter langt. I Maj maaned blev det, hvis vejret var smukt og Solen skinnede stærkt, lagt og bredt ud paa Græsset i Blegghaven til Blegning, det blev stænket med en Vandkande flere Gange om Dagen. I Løbet af 14-20 Dage var det skinnende hvidt, saa kunde Mor og Søstre af det sy Skjorter, Chemisser, Lagner og andre Ting.

Strikke, karte, spinde og syning af Skjorter, Chemisser og Lagner udførte Kvinderne om Eftermiddagen. Formiddagen var forbeholdt de daglige Arbejder som Vaskning af Mejerigenstande: Mælkespande, Si- og Smørbøtter, Opvaskning, Kærning af Smør, Ostelavning, Rengøring i Stuerne og Madlavning. I de Aar her er tale om, var Andelsmejerierne og – slagterierne ikke kommen frem. Hjemslagting var dengang almindelig. Der blev slagtet et Faar hvert Aar en af de første Dage af November. Omkring Midten af November slagtes der 2 Svin og 7 a 8 Ænder som tilligge med Smør og Ost blev kørt til København og solgt paa Gl. Torv.

Op til Jul slagtede vi ogsaa 2 Svin og tillige 10 Gæs samt 12 a 14 Ænder. Kort før Saatiden i Marts maaned slagtedes atter 2 Svin, efter Saatiden igen 2 Svin og kort før Sædhøsten de sidste 2 Svin; hver Gang kørt til København tilligemed Smør, Ost og Æg, dog blev der solgt noget Smør og nogle Æg i Køge.

Noget af Flæsket, Smør, Ost og Æg blev tilbageholdt til Hjemmebrug. Det var ikke et ringe Stykke Arbejde, at Kvinderne Aaret igennem havde at udfører baade Sommer og Vinter.

Kvinderne havde særlig travlt i Tiden før Jul. I et Par Uger skulde der inden Jul udføres meget Arbejde. Der blev brygget Øl, foretaget Stovvask og i flere Hjem var der Hjemmebagning af Brød. Som omtalt, ind under Jul slagtes 2 Svin, 10 Gæs og 12 a 14 Ænder. Kvinderne lavede Blodpølse og Finker, kogte Flommefedt. Dagen efter kørte Far til København med Torvelæs bestaaende af Flæsk, Gæs, Ænder, Smør og Ost.

Lillejuleaften bagte Mor Søsterkage, Æbleskiver, Klejner, Vafler og Pebernødder, og samme Dag blev der af Mandfolkene skaaret Hakkelse til alle Juledagene; i alle Udlænger blev der fejlet Spindevæv ned, vasket Vinduer, fejlet og gjort rent i Staldene og i Gaarden. Kvinderne var beskæftige med Hovedrengøring inde i Stuer.

Det var Skik at Smeden, Tømreren, Væveren, Skrædderen og Skolelæreren fik hver et Sigtebrød, Karlen og Pigen fik ligeledes hver et Sigtebrød samt tillige hver 10 Æbleskiver som Julegaver. (I Paasken fik Karlen og Pigen hver 10 Paaskeæg).

Inden Julen skulde alle Knivene slibes, der måtte ikke spindes, da hverken Spinderokkens Hjul eller Slibestenen maatte gaa rundt i Julen, (der var ingen Ting der maatte gaa rundt i den Tid, hed det sig), - Og der var flere Steder der blev sat Staal over Stalddøren og i Sæddyngerne, alt for at bringe Held og Lykke; men mine Forældre overholdt dog ikke dette fuldtud, de var ikke overtroisk. –

Væveren Kristen Nielsen og Familie holdt hvert Aar Juleaften hos mine Forældre – Datteren Sidse hjalp Mor med Madlavningen; denne bestod af Risengrød og Steg, efter Spisningen sang vi Julesalme og derefter blev der leget og spillet med Kort; ud paa Aftenen blev der serveret Kaffe med Kage og ved Midnatstide spiste vi Kvældsnavdver.

Juledag gik man i Kirke, hvor man ofre til Præst og Degn. Nytaarsaften spiste vi Risengrød og Klipfisk, Helligtrekongeraften var Aftensmaden Steg. I de 12-13 Juledage blev der ikke bestilt andet, end fodret og passet Husdyrene; man besøgte hver Aften Venner og Bekendte eller modtog dem.

Det hed sig, at man i Julen ikke maatte nævne Rotter og Mus ved deres Navne; var det nødvendigt at nævne dem, skulde man kalde dem Utøj, for ellers blev man plaget af dem det følgende Aar. Endelig var der de 12 Julemærker for hver af de 12 Maaneder. I Julen var det Skik, at fremme Mennesker blev beværtet, selv om det kun var et lille Ærinde.

Halvhellige Dage

I min Ungdom var der 12-13 Dage som kaldtes halvhellige, fordi de ikke var Kirkedage og kun Eftermiddagen var fri. Disse Dage var følgende: Tredjefeldag, Andennytaarsdag, Helligtrekongersdag, Kyndelmissedag, Vor Fruedag i fasten (Marias Bebudelsesdag), Tredjepaaskedag, tredjepinsedag, Skt. Hansdag, Vor Fruedag om Sommeren, Mikkelssdag og Mortensdag.

Der var den Ejendommelighed, at man sjældent nævnte Dato, men i Stedet benyttede man Helgendagens Navne, f.E. naar man fortalte en Begivenhed som var foregaaet for nogen Tid siden, saa nævnte man f. Eks.: "Det skete nogle Dage før Kyndelmisse", "en 4-5 efter Skt. Hansdag", "8 Dage inden Mikkelssdag", "det foregik ved Mortensdagstiden" o.s.v.

Disse halvhellige Dage (Helgendage) som var et Levn fra den katolske Tid, blev af Struense afskaffet som Helligdage 1771.

Foreningslivet og Fornøjelser

I min Skolealder blev der i Salby (som i andre Egne) af Ungdommen afholdt Gilder – Legestuer som de ogsaa kaldtes -, disse afholdtes paa Bøndergaardene som her gik paa Omgang efter Tur, hvis ikke der var Forhindringer.

Naar Karlene havde besluttet at holde Gilde, samledes en 3-4 af de mest ansete af disse og mødte hos den Mand, hvor de agtede at Gildet skulde holdes (som kaldtes "at laane Gildes"), naar de havde faaet Tilladelsen, gik de til Spillemanden for at bestille denne til at udføre Musiken, derefter blev der skrevet en seddel hvorpaa det stod, der skulde holdes Gildes og hvilken Dag og Mandens Navn; denne Seddel blev opslaaet paa Smededøren, hvor det bedst kunde bekendtgøres for Ungdommen.

Den paagældende Dag mødte Karlene straks efter Middag (det var altid en Søndag), og spillede Kort, til Pigerne indfandt sig henad Aftenen, saa begyndte Dansen som varede hele Natten til den lyse Morgen. Der holdes gerne en 4-5 Gilder i Løbet af Vinteren. Det første kaldes Sessionsgilde i September, et andet omkring 1 November, og atter et i December, det sidste i Januar. Karlene betalte Musik og Drikkevarer, mens Pigerne fik gratis Gildes. Af den Grund gav Pigerne et Gildes i Marts Maaned, hvor Karlene havde gratis Gildes, medens Pigerne betalte Omkostningerne. Her bød Pigerne op til Dansen, som ellers ved Karlernes Gilde var forbeholdt Karlene.

Disse Ungdomsgilders forsvandt, da jeg var 14-15 Aar gammel, medens Fastelavnsghilderne holdt sig i mange Aar derefter. I den Tid her er tale om, varede Fastelavnsghilderne hele Fastelavnsugen. De ældre (gifte) Mennesker holdt deres, de tre første Dage i Ugen; de unge, de sidste Dage. De ældre Mænd mødte til deres Gildes tidligt paa Formiddagen, spillede Kort, til Kvinderne om Eftermiddagen indfandt sig, saa begyndte Dansen, som varede til over Midnat. Mændene havde Spist Frokost midt paa Dagen, da Konerne mødte serveres Kaffe med Kage, siden spiste man Fastelavnsboller med Smør, ud paa Aftenen spiste man Æge-søbe og til sidst drak man Ægpunch.

De unge begyndte deres Gildes Onsdag med at "synge for Æg" som det hed. Det foregik saaledes: Alle Karlene samledes et Sted og med Spillemanden i Spidsen gik de ind i alle Gaardene for at samle Æg.

Naar de traadte ind i Stuen sang man Fastelavnsvisen. Det første Vers sang man straks som lød saaledes:

I hver Mands Gaard i hver Mands Hus
gaar vi nu ind i Dag.
I hver Mands Gaard, i hver Mands Hus
gaar vi nu ind i dag.
Det er jo Æg vi synger for, Faldera, vi synger for.
Til vores Gildes Lav.

Derefter spillede Spillemanden op til Dans. Karlene dansede med de tilstedeværende Kvinder, Piger og Børn. I en Kurv, som Karlene medbragte, lagte Husmoderen nogle Æg. Til Slut sang man det andet og sidste Vers.

Nu har vi været her længe nok,
og Forretning har vi gjort.
Nu har vi været her længe nok,
og Forretning har vi gjort.
Nu gaar vi alle i en Flok; Faldera, ja i en Flok.
Saa gaar vi videre fort.

Naar de havde besøgt alle Gaardene, gik man til Gildesgaarden, hvor Pigerne ogsaa mødte, hvor Spil og Dans endte først den lyse Morgen; næste Dag skulde der rides Fastelavn hvor Hest og Rytter var udstyret som ogsaa endtes i Gildesgaarden, og Dansen gik som den foregaaende Nat: tredje Dag slog man Katten af Tønden, hvor der dog ingen Kat var i og efter dette, fortsattes atter Dansen.

I alle tre Dage havde man spist Ægesøbe og faaet serveret Ægpunch saa Stemningen tit var paa Højdepunktet. – Tidligere havde man løbet Fastelavn fortalte mine Forældre; men det var før jeg kan huske det. – I Fastelavnen kom alle de gamle Danse frem. Mange af dem var meget smukke.

Paa de følgende Sider optegnes ikke blot de gængse, men ogsaa de egentlige gamle Danse, der var meget morsomme.

Pardanse

1	Vals.	18	Fingerpolka (Drommelurens)
2	Trippevals eller Klinkevals.	19	Den lille jyske.
3	Vinervals.	20	Den møenske Hopsa.
4	Polka.	21	Svejtrit.
5	Galop (Galopade).	22	Drejeldansen.
6	Hopsa.	23	Rits Rats.
7	Marurka.	24	Syvspring.
8	Tyrolervals.	25	Enkevalsen.
9	Tyrolerpolkar.	26	Den svenske Maskerade.
10	Tyrolerhopsa.	27	De fire Hjørner.
11	Rejnlænderpolka.	28	Stikkelsbærsidse.
12	Rejnlænderhopsa.	29	Jomfrulysken.
13	Skottis.	30	Møllerskosk.
14	Dronningvalsen.	31	Klapfinalen.
15	Skomagervalsen.	32	Malerbrok.
16	Skrædderenshopsa.	33	Hyndestykket.
17	Lille Lotte (Glukstad).		

Turdanse

1	Totur.	15	Blomstrende Sekstur.
2	Tretur.	16	Det lille Ef.
3	Firetur.	17	Staaende Totur.
4	Sekstur.	18	Seksen.
5	Halvfemtetur.	19	Den toppede Høne.
6	Reel (8 Mands).	20	Hofturen.
7	Pirrevals.	21	Fangedans.
8	Den engelske (Molevidt).	22	Fandango.
9	Kontrasejer.	23	Paalangs.
10	Kanteotte.	24	Tremandsreel.
11	Jødeturen.	25	Fruenestykke.
12	Den enkelte Kæde.	26	Hjerte to.
13	Pigernes Fornøjelse.	27	Lanchêr
14	Runtenom.	28	Franchæsen.

Mange af disse gamle Danse var livlige og yndige, men de fine franske Danse, Lanchêr og Franchæsen, var overordentlige smukke og skønne. –

I de første Aar, fra jeg var fjorten til Soldatertiden, deltog vi Sødskende meget i Foreningslivet. Lysten til Sang, Musik og Dans var ikke ringe. Vi var Medlemmer af Sangforening, Skytteforening, Fremskridtsforening og Landboforeningen. Der var Dilettantforestillinger i Haudrup og Viby Kroer. Bal var der baade i Foreningerne og til Dilettantforestillingerne.
[77.]

Politik

Farfar døde da jeg var 13 Aar gammel. Kort forinden var der en Mand som rejste Landet rundt for at afsætte det store Billede af Kong Frederik den Syvende og hans Ministre hvor Kongen underskriver Grundloven af 1849. Denne Mand besøgte mine Forældres Hjem og anbefalede Billedet med den Motivering, at Frederik d. Syvende var den bedste Konge vi har haft her i Danmark.

Far bemærkede hertil, at Frederik den Syvende var en god Konge, men Kong Frederik den Sjette var bedre; den fremmede Mand indvandt herimod at Frederik den Syvende gav os den fri Forfatning ved Grundloven 1849, ja, sagde min Far, men Frederik den Sjette løste Stavnbaandet 1788, og Farfar tilføjede, at Frederik d. Sjette var en ægte Bondeven. – Far købte Billedet som blev hængt op paa Hæderspladsen. – Da jeg var vidner til denne Disput, fik jeg lyst til at vide den rigtig Besked med hvorledes det foreholdt sig med dette Spørgsmaal.

Jeg fik i Sognebiblioteket en stor Danmarkshistorie (vistnok Allers) tilaans, og jeg gennemgik det Afsnit der omhandler de store Landboreformer som blev gennemført i Slutningen af det 18. Aarhundrede og som kulmine-rede i Forordningen af 20 Juni 1788 om Stavnbaandets Løsning. Jeg var jo i Tvivl om hvem der havde den rigtige Opfattelse.

Jeg læste ovennævnte Udsnit som begyndte med: Da Kronprinsen overtog statstyret 1784, og afskedede det gamle Ministerium med Guldberg i Spidsen – denne Mand der udtalte de kendte reaktionære Ord: "Hvis Bondens Aag blever afkastet, vil Danmark ryste i sin Grundvold"! Kronprinsen raadførte sig med nye fremragende, frisindede, fremsynede Mænd som Bernstoff, Reventlov og Kolbjørnsen. Da Reventlov udviklede for Kronprinsen de Landboreformer han ønskede gennemført, blev Kronprinsen saa begejstret for disses Gennemførelse, at han udbrød: "Man maa begynde hellere i Morgen end i Overmorgen"!

Den store Landbokommension blev nedsat, i hvilken Reventlov og Kolbjørnsen fik Hovedindflydelsen. Resultatet af denne, blev, som bekendt Stavnbundets Løsning, Hoveriets Begrænsning og Fastsættelse, Udskift-ningen, Kvægets fri Omsætning, Skoleloven 1814 og flere andre gode Love. Disse Reformer blev epokegørende for den danske Bondestand. Her var indledt en ny Æra. Grunden var her lagt til den store Fremgang og Udvikling som igennem det 19. og ind i 20. Aarhundrede hævdede Bondestanden op til det høje Stade den har naaet og staa paa i Nutiden, og den Betydning de har haft for den Velstand og høje Levefod hele vort Folk har gennemlevet i de senere Aartier. Selvfølgelig er der andre Begivenheder der har bidraget dertil; men Bondereformen har haft Hovedindflydelse paa dette Forhold.

Med dette Lovværk har Mændene fra 80'erne og 90'erne i det 18 Aarhundrede indskrevet deres Navne uddødelig i Danmarkshistorien. Men alle disse Forordninger havde ogsaa sine Modstandere, idet 102 Godejere indsendte et Tillidsskrift til Kronprinsen med Bøn om, at afstaa fra, at gennemføre Bondereformerne; men Kronprinsen lod sig ikke skræmme. Landboloven blev gennemført.

I 1792 rejstes Frihedstøtten udenfor Vesterbro i København til Minde om ovennævnte Love, og som staar som et Vartegn - Symbol paa en Stortid i vort Folks Historie. Bønderne glemte aldrig Sjette Frederik. Vel vidste de, at Reventlov tog Initiativet til disse Loves Gennemførelse, men de vidste ogsaa, at havde Kronprinsen fulgt Guldbergs Politik var Bondereformerne maaske skudt ud i en fjern Fremtid.

Da Frederik d. Sjette i sine ældre Dage indførte Stænderforsamling-erne udviste han atter sit gode Sindelag ligesom han i sine unge Dage som Kronprins havde virket for Bøndernes Frigørelse og Ophjælpning og tillige vilde forbedre Husmændenes Kaar, hvilket imidlertid ikke lykkedes for ham saa var det nu til Valgene til Stænderforsamlingerne hans Agt, at de daarligst stillede i Samfundet ogsaa skulle har Valgret, naar de ikke havde været i Konflikt med Landes Love, her var atter hans Hjerte i Takt for dem der var paa Skyggesiden, derfor var han elsket af de laveste Klasse i Samfundet.

Da Frederik den Sjette døde 1839 viste Bønderne Kongen den Ære, at de bar hans afsjælede Legeme til Roskilde som Tak for hans Bondevenlighed. – Som ung Pige (16 Aar) var Mor tilstede og overværede Højtideligheden i Roskilde, og fortalte siden ofte om hvor begejstret Bønderne var-, og sang ved denne Lejlighed og siden hen, Grundtvigs Mindesang: "Kong Frederik den Sjette henslumrede i Fred" med Omkvædet: "Hans Bønder ham bar, som Valdemar, som Frode om Land med Taarer klar".

Da Frederik den Sjette havde givet sit Folk Stænderforsamlingerne foretog han en rejse i Jylland hvor han besøgte flere Byer. Ved et af disse Besøg holdt en Borgmester en Tale for Kongen hvori han rettede en Tak til denne, fordi han havde indført Stænderforsamlingerne, da Kongen takkede for denne Hyldest Befolkningen gav ham, udtalte Kongen: "At han vilde gøre sit Folk lykkelig"! Taarene randt som krystallklare Perler ned ad hans Kinder. Historikeren H. Jensen skriver, "At disse Taarer var mere værd end de kostbare Juveler i Kongens Krone"! – Det jeg her har anført efter Danmarks-historien bestyrkede mig i min Overbevisning om, at Frederik d. Sjette havde gavnet vort Folk mere end Frederik d. Syvende.

Køgekredsen

De første politiske Talere jeg hørte var ved en Grundlovsfest i Lellingskoven 1875. Folketingsmændene for Fakse- og Ringstedkredsene Ole Christensen og Redaktør Zahle, Ringsted Folketidende, talte ved Festen, de var begge Venstremænd. Jeg erinder at O. Christensen gentagende Gange udtalte: "At Kongen maa sit Land forstaa"! Og Zahle i sin Tale bemærkede: "At en Godsejer i Stevns som nylig var blevet udnævnt til Kammerherre brugte det store Slagsværd Lars Dinesen og hug Venstre midt igennem saa der faldt 22 til den ene Side og 30 til anden"!

En kort Tid forinden var der afholdt et politisk Møde i Haudrup hvor Venstremændene, Folketingsmændene gamle Alberti og Grev Holstejn Ledreborg talte, (der blev agiteret stærkt for Venstres Sag i Køgekredsen i 1875). En Mand Peder Sørensen som overværede dette Møde i Haudrup gav sin Mening tilkænde om de to Talere ved at udtale at gamle Alberti altid havde forfægtet Bøndernes Sag, men det var mærkværdig at Grev Holstejn ogsaa stod paa Bøndernes Side i Kampen om Parlamentarismen skønt Godsejeren ellers var Modstander af Bøndernes Politik. Holstejn Ledreborg burde, sagde han, have dannet det nye Ministerium, da han vil arbejde paa at gavne hele det danske Folk medens Estrup ikke kan se ud over Overklassens Interesser.

Et stor politisk Møde blev afholdt samme Aar hen efter Høst. Lars Madsen, Gaardejer fra Ølby, var Dirigent. Folketingsmændene Berg og I.A. Hansen samt Cand.juris. Hørup talte fra Venstres Side, fra Højres, Kredsens Folketingsmand Knud Pedersen og Folketingsmand Godsejer Scavenius til Gjorslev. Hørup var første Taler, han var en ung Mand, af middel Højde, nærmest spinkel, lyst Haar, Fuldskæg og livlige Øjne; han talte let og flydende. efter ham fik Berg Ordet, denne var en høj, svær Mand, ligeledes med lyst Haar og Fuldskæg, talte godt, men ikke saa let som Hørup.

Næste Taler var Knud Pedersen, en høj, ældre, klejn Mand, talte med høj, klangfuld Røst. Derefter talte I.A.Hansen, denne var en gammel, livlig Mand, middel Højde, lidt spinkel, intet Skæg, talte let og flydende. Og til sidst hørte man Scavenius, hans Optræden var som Taler junkeragtig og i Udseende med sit Overskæg en Godsejer Type. – Knud Pedersen døde i Vinteren 1876 og Hørup valgtes til Kredsens Folketingsmand.

Første Gang jeg overværede et Folketingsvalg var Valget i 1887, (dengang var der Valg i Enmandkredse). Valghandlingen fandt Sted paa Køge Torv. Pastor Muller fra Herfølge stillede sig som Kandidat mod Hørup. Da Muller for Vælgene udviklede sit Program, hvori ogsaa Told paa Majs forekom, blev der fra Forsamlingen raabt op til ham: "At Præsten, vil hae Told paa Majs kunde man godt forstaae for han faa højre Løn, naar Kapiteltakst stiger"!

Hørup fremførte sine Argumenter imod en Majstold. Efter at begge Kandidaterne havde vekslet Ord, blev Ordet givet Vælgere der vilde rette Forespørgsel til Kandidaterne. Gaardejer Niels Jørgensen, Jersie, angreb Hørup for hans Forhold til Socialisterne. Denne forsvarede sig med følgende Ord: "Min gode, gamle Ven Niels Jørgensen har hver Gang vi har Folketings-valg en eller anden Sag at angribe mig for; som Regel "Socialistforskræk-kelsen der plager ham, men jeg vil berolige Hr. Jørgensen med, at fordi Arbejderne vil hae bedre Kaar er dog ingen Ulykke, tværtimod, da de trænger til det"!

Ved Valget i Køgekredsen 1892 stillede den unge Alberti sig som Kandidat imod Hørup. Bølgerne gik højt; der blev holdt mange Vælgemøder i Kredsen, jeg overværede et Par af disse, det ene af dem, var et Møde i Ejby. Foruden Kandidaterne optraadte som Talere en Lærer L. Jørgensen, som tidligere havde været Folketingsmand; han roste Hørup for hans store Begavelse, hans Dygtighed som Politiker og alt hvad han havde gavnnet vort Folk; men endte sin Taler med at anbefale Vælgerne at stemme paa Alberti. Da Hørup derefter fik Ordet, bemærkede han, at han nok erindrede Hr. Jørgensen fra hans Rigsdagstid; da var han det samme uklare Hoved som han har udvist her i Dag, jeg skal ikke beskæftige mig mere med ham.

Den Dag Valget foregik og Alberti traadte frem oppe paa Tribunen og tog Hatten af for at holde sin Valgtale, raabtes fra Forsamlingen "Nu staar Maanen op"! Alberti var nemlig skaldet. Da Alberti under hele Valgkampen havde udgivet et Valgblad hvori han stadig skrev, at han vilde "sætte Bom for Socialismen", og hvor han klargjorde for Vælgeren, hvorledes det vilde gaar, hvis Socialisterne fik Flertal paa Rigsdagen. De ville lave Revolution, overtage Magten og blive Herrer over Finanserne. Den sjællandske Bondestandssparekasse vilde man fratage alle Pengene altsaa tømme Kassen. Men det tragi-komisk ved det, var, at det var Alberti der løb med Bonde-standens Sparekassens Penge og ikke Socialisterne. Disse hadede stærkt Alberti.

Paa Valgtribunen maatte han hører mange Ukvemsord fra Socialisterne, der saaledes raabte op til ham, at det var ham ligegyldig enten de daarligt stillede fik noget at spise eller ikke. – "Derimod bare han faa alt det han kunde fraadse i sig". – "Det store forædte Svin"! Lød det op til ham. Alberti fortrak ikke en Mine. –

Bønderne havde stor Tillid til Alberti, han havde forstaaet at indgyde og indynde sig en Tiltro paa forskellige Maader hos dem. Han var klar over, at Bønderne gerne vilde have oprettet deres egen Brandforsikring for Bygningerne og tilbød, at vilde være dem behjælpelig med at faa rejst den Forsikring, og sidst i 1880'erne fik han stiftet denne. Bønderne vilde vælge ham til Formand for Forsikringen som var en lønnet Bestilling, men Alberti vilde ikke tage imod valget. – Han var velhavende, han trænge ikke til den Fortjeneste var den almindelig Mening.

Straks efter hjalp Alberti Bønderne med at faa dannet en Smør-eksportforening; her lod han sig vælge til Formand. Da omtrent samtidig den gamle Alberti døde, som var Formand for den sjællandske Bondestands Sparekasse, blev nu dennes Søn, den unge Alberti valgt til Formand for denne. – Nu var Sagerne lagt til rette til Svindlen. Spillet var gaaende. Lavinen rullede. Pengene forsvandt fra Foreningen og Sparekasse.

Ved Generalforsamlingerne, naar Regnskabet skulle fremlægges, overførte Alberti Pengene fra den ene Forenings Kasse over til den anden, saalænge det kunde lade sig gøre, men da Svindlen blev ved at vokse, kunde det ikke blive ved at gaa, saa endte det med, at han meldte sig selv til Politiet. Ved den sidste Generalforsamling i Sparekassen slog Alberti den ene af Revisorerne, Poul Christensen, paa Skulderen, og sagde, ser nu godt efter med Regnskabet. – Underslæbet var paa 15-16 Millioner Kroner som han bedrog Sparekassen for. –

Skønt Alberti og Hørup var skarpe Modstandere i 1892 kom de siden til at arbejde sammen i Politik, da Alberti gik fra det moderate Venstre over til de radikale og til sidst i Ministeriet. –

I Sommeren 1876 ønskede Venstremændene paa Køgeegnen at faa oprettet "Venstreblad". En Del af Hørups Vælgere henvende sig til ham om at støtte Foretagendet. Der blev dannet et Aktieselskab med Hørup som Formand og Bladet som fik Navnet "Østsjællands Folkeblad" med Søren Svarre som Redaktør udsendte sit første Nummer 1. Oktober 1876, siden er Svarre blevet Ejer af Bladet.

Køgekredsen har siden den fri Forfatnings Indførelse i 1849 været repræsenteret af flere betydelige Mænd paa Ridsdagen som har spillet, hver for sig, en betydelig Rolle i dansk Politik. Navnene Krieger og Hørup vil særlig mindes fordi de har ydet den største Indsats i vort politiske Liv.

I Forfatningskampen stod Hørup yderst til til venstre, over for ham stod Estrup yderst til højre. Ved det store politiske Forlig i 1894 hvor efter Estrup maatte gaar af som Førsteminister, saa det tilsyneladende ud som han havde sejret i Forfatningskampen, da hans Idelogi, at bruge Provisoriet i Forfatningen ikke blev afvist; men alligevel havde han tabt Slaget. Det var Hørups Idealisme, der vandt frem i det lange Løb. Hans Arvtagere: Zahle, Ove Rode, Munch og E. Brandes førte hans Politik til Sejer.

Det var det radikale Venstres Ministerium hvor de fire ovennævnte Mænd, med Zahle som Statsminister, havde Sæde, der gennemførte Grundloven af 1915 i hvilken Hovedpunkterne i "Det forenede Venstre" Program af 1872 blev løst, idet Junigrundloven blev genindført, efter hvilken det privilegeret Landsting blev afskaffet, hvorved den lige og almindelig Valgret havde sejret og Parlamentarismen indført i dansk Politik samt Militærudgifternes Nedsættelse Gennemførelse.

Desuden blev ogsaa Lens og Stamhusbesiddelen Overgang til fri Ejendom løst, ligesom Statshusmandsloven af 1919. Hørups Slagord gennemførtes: "Ingen over, ingen ved Siden af Folketinget". Og hvad kan det nytte: "Den lumpneste Politik af alle er den der trykker de daarligst stillede ned til ingenting". Dette Ministerium gennemførte Sønderjyllands Genforeningen.

Hedeboegnen

Denne Egn har sin Udstrækning i Terrænet mellem Køge, Roskilde og København. Egnens Grænser er kun skarp mod Syd, hvor Køge Aa, som er Grænseskel mellem København og Præstø Amter, ogsaa er Skel mellem Hedeboegnen og Skovboegnen, medens Grænsen mod Vest og Nord er temmelig udflydende. Mod Vest er den lokale Befolkning tilbøjelig til at mene at Hedeboegnens Grænser ligger henne ved Lejre, ligesom der er dem, der sætte Grænseskellet oppe ved Værebo Aa i den nordlig Side af Heden. – Skønt Egnen kaldtes Heden har den dog ikke noget tilfælles med den jydsk Hede.

Paa Heden her paa Sjælland er Jorden gennemgaaende frugtbar. Det skal saaledes nævnes, at da Jorden heri Landet i 1840'erne skulde ommatrikuleres blev Jorderne boniteret og sat i Takst efter Kvalitet. Den bedste Jord fandt man her paa Heden, nemlig i Karlslunde. Dermed er dog ingenlunde sagt, at der ikke findes mindre god Jord her paa Heden.

Heller ikke kan Heden tages i en anden Betydning saadan som Mor fortalte denne lille Historie om sin Fætter i Vinstrup: "Mors Farbroder Peder Nielsen af Vinstrup paa Holbæk Amt besluttede en Gang at besøge sine Forældre og Sødskende i Ørsted. Han kørte hjemmefra en Sommerdag om Morgen med sin Familie. Da de op ad Dagen var naaet ud paa Heden, og Solen var kommen højt op paa Himlen, og varmede stærkt, udbrød Drengen Jens som var en 5-6 Aar gl: "Nu kan jeg mærke, at jeg er kommen ud paa Heden, hvor Solen dog varmer, det er som jeg er inde i en Bageovn, saa hedt er der!"

I Ørsted fortalte de, da de naaede dertil, hvad Drengen havde sagt og besværet sig: "at det var saa hedt her ude paa Heden, og det var varmere her end andre Egne i Landet, troede han – de morede sig af Drengens Yttring". Det er ejendommeligt saa skarpt Skellet mellem Hedeboerne og Skovboerne er baade i Sprog – Dialekt, Klædedragt, Sæd og Skikke. Det vistes sig særlig paa Markedne i Køge for Klædedragternes Vedkommende, ligesom paa Markedne i Roskilde var Tilfældet med den Forskel der var i mellem Hedeboerne og Amagerne; men for lidt over et halvt Hundredeaar siden forandrede Forholdet i løbet af nogle faa Aar, det samme skete med Dialekten.

De Geografiske Egenskaber ved Hedeboegnen er, at den er gennemskaaret af flere Aar og Bække, som er naturligt ved lange Kyststrækninger. Som Landskab i Turistmæssighenseende er den Del af Egnen mellem Roskilde og København et meget fladt Terræn, medens Egnen syd for Roskilde er mere kuperede, hvor der forskellige Steder er smukke Rundskuer, f. Eks. Rye-bakke vest for Risbyholm og Højelse. –

Paa Egnen var i ældre Tid mange Kilder som blev ved Skt. Hansdags Tid besøgt af syge og svage for at vinde Sundhed og Kræfter tilbage for blot at nævne Kilderne i Ølby og Ølsemagle.

Vandmøller var der ligeledes i ældre Tid mange paa Hedeboegnen (især den sydlige Del) nemlig: Kimmerslev-, Holme-, Spanager-, Lellinge-, Gl. Køgegaard- og Dridte Mølle. Den sidste laa ved Driftbrogaard. Et lille Hus tæt udenfor Peder Carls Bro er fra en nedlagt Vandmølle ved Gl. Køge. Lellinge Vandmølle laa paa Præstø Amt ved Køge Aa. Kimmerslev Vandmølle er i Drift endnu i vor Tid.

Holme Vandmølle laa i Ejby Sogn. Naar man fra Ejby færdes ad Vejen til Valøse, har passeret Skellet mellem Bymarkerne, ligger Holme Møllegård og Holme Huse, tidligere laa her en Vejrmølle, som for nogle Aar tilbage, blev nedlagt. I ældre Tid laa her ogsaa ovennævnte Vandmølle ved Bækken (Farebæk kaldet). Denne Bæk har sit Udspring paa Kløvested Bymark og i sit Løb over Valøse Marker optager et andet Vandløb fra Valøse Hestehave og derefter fortsætter Løbet forbi Valøse Borgruin igennem et Engdrag ved Holme Møllegaard og videre over Ejby Marker til den udmunder i Aaen ved Spanager. Paa en Opdæmning over Engdraget ved Holme Møllegaard føres Ejby – Valøse Vejen over Farebækken ved en Bro. Ved denne laa den omtalte Vandmølle, som for 80 Aar siden var i fuld Drift.

Den blev drevet ved to Hjul, det ene til Formaling af Korn til Mel og Gryn, det andet Hjul drev et Stampeværk, hvor Egnens Befolkning fik stampet Vadmøl. Men da Landbefolkningen omkring 1870 gik bort fra det hjemmelavet Vadmøl og købte Tøjvarene, blev Vandmøllen nedlagt og Kornmalingen gik over til Vejmøllen. Dæmningen var i sin Tid anlagt for at opdæmme Vandet i Bækken til en Mølledam (Møllensøen som den kaldtes af den lokale befolkning). Denne Dam blev overflødig ved Vandmøllens Nedlæggelse, og dens Leje er nu en frodig Eng. – Møllens Benævnelse "Holme Vandmølle" har sikkert sin Oprindelse fra en Borg "Farebæksholm" som i tidligere Tid laa nogle Hundrede Meter nord for Møllen paa Valore Mark.

Denne Borg har været omgivet af Volde og Grave. Dens Ruin som kan ses fra Ejby-Valore Vejen, ligger tæt ved Bækken fra hvilken den uden Tvivl har sit Navn, Farebæk med Tillæg – holm.

Da Omgivelserne, baade Møllen og Husene, kaldtes "Holme" er der Grund til at antage, at Borgen i ældre Tid kun er kaldt "Holme" og Møllen har maaske i sin Tid været underlagt Farebæksholm. Under Svenskerkrigen blev Borgen lagt i Ruiner. – Ved Aar 1400 nævnes Cort Moltke til Farebæksholm.

Ved Broen over Bækken, hvor den gamle Vandmølle laa, ligger nogle store Kampesten som er Rester af dens Grundsten. – De mange Oldtidshøje og Stendyser viser at Oldtidsfolkene paa Hedeboegnen har været talrige baade i Broncealderen og Stenalderen især i den sydlige og vestlige Del af Heden. Højene havde de fleste Steder Navne. Paa St. Salby Mark laa "Svinehøjene, Ølby "Olufhøjene", Ølseagle "Rishøjen", L. Skjensved "Aahøjen" o.s.v. –

Herregaarde var paa Hedeboegnen: Gammelkøgegaard, Gammel-Iellingegaard, Risbyholm, Vibygaard, Bentsons- og Geddesdal -

Til Bryllup og Barselgilde var det Skik paa Hedeboegnen omkring 1870, at der skulde være Musik og Dans; jeg har tidligere omtalt, at ved Bror Oles Daabshøjtidelighed var der Barselgilde med Musik og Dans. Hvor Gæsterne blev modtaget, naar de indfandt sig i Gaarden og at der blev spillet over Bordet under Spisningen – det samme var ogsaa Skik ved Bryllup.

Naar ved et Bryllup Dansen skulde begynde, blev den aabnet af Brudens Fader med, at han dansede de to første Danse med Bruden. Den tredje dansede han eengang rundt i Stuen, derefter overførte han Bruden til Brudgommen, som derefter dansede tilende. Den fjerde, var en Sekstur hvor den nærmeste Familie deltog, og Bruden og Brudgommen ogsaa var deltagere. Derefter var Dansen fri for enhver af Gæsterne.

Til Barselgilderne aabnede Barnets Fader Dansen med at han dansede den første Dans med den Kvinde, der havde holdt Barnet over Daaben. Den næste Dans var foruden Faderen tre af Familien med. Og den tredje, en Sekstur, de samme fire Par. Derefter var Dansen fri.

Begravelsesskikke i min Hjemegn i min Barn- og Ungdom

Der var ikke saa faa Omstændigheder ved en Begravelse særlig hvis det var et voksent Menneskes Dødsfald. Naar et saadant indtraf, blev der Dagen efter, Naboer og Bekendte og hvis nogle af Familien boede i Nærheden, indbudt til at klæde Liget.

Dette laa saaledes i Hjemmet til Dagen, før Begravelsen skulde foregaar. Paa denne Dag blev Liget lagt i Kisten og der var store Forberedelser som skulde foretages til Begravelsen, da der foruden Familien blev indbudt alle Byens voksne Mænd og Kvinder til Begravelsen og til Spisningen i Hjemmet. Der skulde laanes Borde og Bænke og Service. Da alle de indbudte ikke kunde faa eller skaffes Plads til i Stuerne blev en Lo udpyntet saa at dem, der ikke kunde skaffes Plads i Stuerne blev placeret til Spisning i Loen. –

Dagen før Begravelsen skulde Bedemanden omkring og indbyde alle dem der skulde deltage i Begravelsen. Naar Bedemanden traadte ind i Stuen holdt han følgende Bedetale til Husbonden og Husmoderen:

"Jeg har en flittig Hilsen fra N.N. til Far og Mor i Huset om at være saa venlig, at møde hos N.N. (saa følger Dagen og Klokkeslet) og spise, følge Liget til Kirken, hører paa en Tale af Præsten og overvære Jordfæstelsen, derefter følge med tilbage til Hjemmet og blive der saalænge Eders gode Vilje tilsiger Jer".

Dagen efter Begravelsen var en stor Del af Byens Befolkning atter indbudt og mødte til Spising et Par Gange og her imellem spilledes Kort. Tredje-Dagen var dem, der havde deltaget i Arbejdet Dagen før Begravelsen, efter Indbydelse tilstede og blev beværtet, her var ogsaa Kortspil.

Om skovene på egnen

Naar man vil spørge, hvad ligger til Grund for at Hedeegnen har faaet Benævnelsen "Heden" faa man det Svar: vides ikke, Men det ligger nær, at antage, da Egnen er fattig paa Skov, kan dette være Oprindelsen til Navnet.

I ældre Tid fandtes Skovene ved Geddesdal og ved Solrød-Karlstrup Strand ikke, de er senere anlagt, beplantet. Der var paa Egnen kun de Skove som ligger paa Sydgrænsen: nemlig Ølby Aas, "Lunden" ved Gl. Lellinge-gaard, Ejby Skov, Dalby-Kløvested Skoven og Klosterskoven og den tilstødende Birkede Skov.

For tre Hundrede Aar tilbage var der ogsaa Skov paa Ladager Mark og ligeledes paa Hønske Mark. Disse to Skove, som altsaa for mange Aar siden er ryddet af vejen, laa i Nærheden af ovennævnte Skove, alle beliggende nær ved de store Skovstrækninger, Lellinge og Svendstrup.

Om Ladager Skov er følgende at berette: i Top.Saml. 71 Ramsø Herred. 1481. 29. Marts. Abbed Børge af Ringsted Kloster, Henrich Megenstorp, Landsdommer i Sjælland, Herloff Skafaæ y Brev, hvorved de deler og udlægger Dronning Dorothea den søndre Deel nærmere Solæ baade i Ege og Bøge – Skov i Lataghæ Skov (Ladager Skov) med Togemose til den Over-Hulvej, og til de andre Lodsejere i Byen den nørre Deel fjernere Solæ med Hundhæ Eghæ og Siøskov.

I Roskildegaaards Lensregnskab over Kronens Indtægter af Lenets Skove for Aaret 1620 (jfr Bang) findes ogsaa Indtægterne af Ladager Skov. I den ældste Matrikel af 1666 var: Lille Ladager Skov ansat i Skov-skyld til 18. Svins Olden. Store Ladager til en Gaard 4 Svins Olden.

Paa den tid gik Svinene paa Olden (som det hed); fra Arlds Tid havde Svinene gaaet i Skovene og ernærede sig af Olden som er Frugten af Eg og Bøg. Disse Svin kaldes Oldensvin. Skovene blev derfor ansat i Skovskyld efter det Antal Svin Skoven kunde ernærer.

Stormfloden

Ved en stærk østen Snestorm i 1872 gik Vandet langt ind paa Ølsemagle Bymark, og mange Skibe løb paa Grund ved Ølby og Ølsemagle Strand.

I 1760 den 13 Oktober rasede ligeledes en stærk Østenvind (jfr. F. Carlsen: "Gammelkøgegaard") at Søen i 24 Timer stod 12 Fod højere end sædvanlig, og paa Gl. Køgegaard stod Vandet 4 Fod op paa Hoved-bygningen. I Køge Bugt var strandet 6 Skibe, der var et løbet op paa en Gade i Køge, og et stod paa Københavnsvejen. Ved Stormfloden 1872 d. 13 November (som er omtalt ovenfor) stod Vandet ligesaa højt paa Hovedbygningen.

Under Napoleonskrigene

Fra 1807 til 1811 steg Kornpriserne til det dobbelte eller tredobbelte, og i Tiden fra 1807 til 1813 til det 20 dobbelte. Rugen noteredes da til 131 Rdl. (262 Kroner) pr Tdr. og et Par Kvæghøveder kostede 2800 Rdlr (5600 Kroner) i Slutningen af 1813. –

Landbrugskrisen satte ind 1817-18, hvor Statsbankerotten 1813 og Valutafaldet blev Aarsag til Gældstiftelse som blev umulig for Landbruget at bære. Pengereduktionen, der kun gav 1 ny Daler-Seddel for 6 af de gamle, slog igennem. Virkningerne af disse Forhold blev Aarsag til den skrækelige Nedgangtid i 1820'erne, da Kornpriserne faldt fra 18½ Rdl. i 1816 til 2 Rdl. i 1824, men derefter steg til 4 Rdl. i 1828 var yderst alvorlig. Landmændene gik fallit, Tvangsauktionerne rullede, Pengetrangen var meget stor og Kreditten ødelagt; der forlangtes mere end 20 pCt Renter. Især de store Gaarde, som der særligt var handlet mest med i den forudgaaende Spekulationstid, blev det galt med; Staten maatte saaledes overtage 30 Godser i Jylland, 8 paa Fyen og i Sjællands Stift. Bondebruget var mere modstandsdygtigt.

En uhyggeligt tre[seks]dobbelt Mord

I Aaret 1730, blev der af to Brødre Peder Olsen og Jens Olsen tilligemed en Mand, hvis Navn var Lars Knudsen, forøvet et grueligt tredobbelt Mord Natten mellem anden og tredje Nytaarsdag i Ravneshavehuset i Nørre Dalby, ni-ti Kilometer vest for Køge. I Huset boede to gamle Ægtefolk tilligemed deres Datter og Svigersøn og deres tre Børn. De seks blev myrdet; medens en Dreng, 3 Aar gammel, reddede sig ved, at han havde skjult sig under Kakkellovnen; denne Dreng kunde siden genkende Morderne. Et andet af Børnene døde først 3-4 Dage efter. Morderne blev henrettet i April Maaned samme Aar.

Ravneshave kaldes den lille Lund - Skov som ligger paa Dalby Bymark tæt ved Skellet mellem Ejby og Dalby Mark.

[Ovenstående beretning er mere udførligt beskrevet under titlen "Da offeret måtte betale for mordernes henrettelse – et rovmord i Nr. Dalby sogn 1730" i bogen "Hedeboer og Skovboer i Hverdag og Fest" af Bent Fønss-Jørgensen]

Navnene paa Landet

For godt et Hundrede Aar siden fik Børnene, i de laveste Klasser paa Landet, af Kvindekønnet til Efternavnets Endelsen "datter", men ved Lov blev det ændret. Initiativet tog de første Stænderforsamlinger saa at Pigebørnenes Navne fik Endelsen "sen" ligesom Drengene. – I 1857 blev det ved lov paabudt, at Børnene for Fremtiden skulde have Faderens Bagnavn til Efternavn, istedet for som tidligere, hvor de fik Faderens Fornavn.

I den sidste Tredjedel af det nittende Aarhundrede skete der en stor Forandring med Personnavnene i Bondestanden. De almindelig var tidligere Mandnavnene: "Hans, Lars, Jens, Niels, Peder, Ole, Anders, Christen, Søren, Jakob, Rasmus, Henrik, Poul, Christian, Frederik, Albert og Christoffer". Kvindenavnene: "Ane, Maren, Karen, Kirsten, Marie, Johanne, Inger, Sidse, Mette, Birthe, Bodil, Kirstine, Margrethe og Ellen". – Ved ovennævnte Tidspunkt gik man bort fra disse gamle Navne, og antog Navne som var typisk for Byboere og de højere Klasser.

Bomærker

I Ældre Tid da man ikke var særlig bevandret i Skrivekunsten anvendte man Bomærker istedet for Navn eller ved Siden af dette paa Dokumenter og ved andre Lejligheder f. Eks. naar Svinene gik paa Olden i Skovene, og ligeledes om Efteraaret naar Kvæget og Faarene gik løse (i Ævret som det hed), da var det for Bønderne praktisk, at benytte Bomærker som Kendemærker paa Husdyrene, da Bøndernes Navne overvejende var temmelig ensartede, saa det var vanskelig, uden dette, at skelne mellem Dyrene og finde sine egne.

De mange Hansener, Larsener, Nielsener, Jensener, Olsener, Andersener, Pedersener og Jørgensener o.s.v. havde tilfølgende, at der i mange Landsbyer var to eller flere Mænd med samme Navn; var der kun to benævnes de "unge" og "gamle", men var der tre, som det var Tilfælde, i min Ungdom, i Højelse, hvor tre Gaardmænd sad inde med Navnet Peder Nielsen, de fik saa tilføjet unge, gamle og yngste til deres Navne; men endnu mere grelt var det i Ølseagle, hvor der var fire Gaardmænd med det samme Navn, nemlig Peder Hansen (men de Ølseagle Mænd var ikke raadville).

En af dem boede i en Gaard, hvor tidligere en Sognefoged havde haft sit Sæde, Manden fik Benævnelsen "Sognefoged Peder Hansen", en anden som boede i en Gaard som i tidligere Tid havde været Præstegaard, denne blev kaldt "Præst Peder Hansen", en tredje boede i en Gaard, hvor hans Forgænger hed Jacob, dette blev tilføjet hans Navn til "Jakob Peder Hansen". Den fjerde som boede ude i Egede (en Udmark til Ølseagle) blev kaldt "Egede Peder Hansen". –

Men tilbage til Bomærket. Paa Grund af, at Bondestanden stod længere tilbage i Skrivekyndigheden end Overklassen, holdt Bomærker sig længere ned i Tiden her, og tillige af de Grunde som er nævnt ovenfor har det, som sagt, været praktisk at anvende dette.

I det 18' Aarhundrede og første Halvdel af det 19'de, hvor mange af de lavere Klasser endnu lod meget tilbage at ønske i skriftlig Henseende, benyttede man sig, da mange ikke kunde skrive sit eget Navn, fig. 2, at tegne Forbogstaverne til sit eget og Byens Navn f.Eks: Anders Olsen af Ejby, Hans Nielsen af Valore, Morten Rasmussen af Højelse og Lars Jensen af Ølby henholdsvis

AOS.	HNS.	MRS.	LJS.
E.	V.	H.	Ø.

Figur 2.

I min Barndom havde mine Forældre Sække og Dækkener hvorpaa Farfars Navn var tegnet med Forbogstaverne, ligeledes Bynavnet. Det samme gjaldt ogsaa de Sække og Dækkener som mine Forældre anskaffede sig.

Et Tilbageblik

I de sidste 150 Aar er Verden blevet beriget med mange store og overmaade vigtige Opfindelse der har faaet en overordentlig stor Betydning for hele den menneskelig Tilværelse Omkring Aaret 1800 var Dampkraften opfundet og gjort nyttig, særlig som Drivkraft til Jernbaner og Dampskibe. –

Mor fortalte, at Morfar læste i Aviserne, at i England (det var omkring 1840) kørte de med Vogne foruden Heste, da han havde læst dette udbrød han: "Dette maatte være interessant at se'r"! Morfar holdt sammen med Præsten "Berlings Tidende" og ene holdt han "Almuevennen", heraf vil man forstaa, at han var en Mand, der efter sin Tid, var godt med, da ikkun meget faa Bønder holdt Aviser. Morfar var Sognefoged og Matrikelskommissær. Mor fortalte ogsaa at Farmors Fætter Morten Pedersen af Haudrup ofte kom i tjenstlig Anliggende til Ole Nielsen i Ørsted. Morten Pedersen var nemlig Sognefoged og Matrikelskommissær. – Herredfoged Bluhme i Roskilde besøgte ogsaa ofte Ole Nielsen i Embedsmedfær. –

Men tilbage til Opfindelserne. Foruden Dampen var Telegrafan ogsaa opfundet i den første Halvdel af det nittende Aarhundrede. I min Barndom begyndte de senere store Opfindelse at komme frem Slag i Slag. -

Den første Cykle jeg saa, var i 9 Aarsalderen, og i Barnealderen kendte jeg kun Tællelys. Mine Forældre slagtede hvert Aar et Faar, og af Tællen af dette støbtes der Lys tilstrækkeligt til hele Aaret.

Petroleum til Belysning fik vi, da jeg var 12-13 Aar gammel. Det elektriske Lys blev opfundet af Edison paa samme Tid, men blev ikke anvendt førend langt senere. Telefonen, som ogsaa skyldes Edison og Bell kom frem samtidigt. Noget senere Motorcyklen og Bilerne, atter senere hørte man om Flyvemaskinerne og Luftskebene (Luftballonen var 100 Aar ældre) og Radioen foruden mange andre.

Alle disse Opfindelser fik en overordentlig Indflydelse paa mange Forhold og bidraget mægtig til at forbedre alle Menneskenes Levevilkår og Bekvemligheder. – Nu i den allersidste Tid kom Atombomben som efter Videnskabsmændenes Udsagn kan, naar den misbruges, forårsage frygtelige Virkninger. Den blev anvendt fornylig under den anden Verdenskrig af Amerikanerne mod Japanerne og bidrog, menes der, mægtig til at Japan kapitulere – til Anvendelse i Fredens Tjeneste kan den faa en uoverskuelige Indsats for Menneskehedens Udvikling og Fremgang, siger Videnskabsmændene.

Gamle Ord om Vejret

Da Bonden som Landbruger har været stærkt knyttet til sin Jord, og da Vejret betyder saa meget for ham, med Hensyn til Udbyttet som Jorden kan give, er det en Selvfølge, at han, fra Arilds Tid, har gjort sine lagttagelse med Hensyn til Vejret, og høstet Erfaringer for, hvorledes Vejret i den nærmeste Fremtid ville arte sig, da det ogsaa havde Betydning for Arbejdets Udførelse, er det intet Under at Bonden beskæftigede sig med dette Problem; derved har formentlig de gamle Ord sine Oprindelser. I min Ungdom hørte man ofte de ældre benyttede dem ved mange Lejligheder; i mine ældre Aar brugtes de ikke saa tit, men kom dog frem til og fra. Her følger disse gamle Ord.

Er Helligtrekongersaften stjerneklar bliver der mange Ærter.

Dagene længes, Vinteren strenges.

Skt. Poulsdag (25 Januar). Hvis Solen skinner saalænge som en Rytter kan sadle sin Hest bliver Aaret godt.

Har man streng Frost ved Kyndelmissetiden, hedder det, Kyndelmisse Knude ryster sine Klude, holde ude med et Par hvide Stude.

Ligesaa mange Dage Lærken synger før Kyndelmisse skal den tie eller græde efter.

Naar det fryser fra Sønden, fryser Tappen i Tønden.

Peter Stol (22 Februar). Kaster Peter den varme Sten i Vandet, da tøv' det ligesaa meget fra neden som fra oven, eller det tøv' ligesaa meget fra neden som det fryser fra oven.

40 Ridder (9 Marts). Har man Frost paa denne Dag fryser det i mindst 40 Nætter efter.

Gregoriusdag (12 Marts). Hvis det er Tøvejr denne Dag er det ligesaa godt som hundrede eller tusinde Læs Hø.

Vor Frudag i Fasten (25 Marts). Skal Viben have tre Æg i Reden ellers bliver det sént Foraar.

En tør Marts, en vaad April og en kold Maj skal fylde Ladene.

April Væde er Bondens Glæde.

Er Storken hvid, naar den kommer hertil først i April, faar man en tør, er den sort en fugtig Sommer.

Sér man Storken første Gang den er kommen om Foraaret, flyvende; skal man flytte eller rejse. Sér man den gaaende eller staaende skal man blive.

Hvis Krager og Skader bygger deres Reder højt i Træernes Kroner bliver Sommeren vaad, bygger de Rederne lavt bliver Sommeren tør.

Frøernes Sang om Aftenen betyder godt Vejr den følgende Dag; naar disse om Vaaren begynder at kvække er det Tid at saaer Havre; og at saaer Byg, naar Slaaen springer ud.

Ligeledes er Tiden inde, at saaer Havre naar Havresaaen viser sig.
[Havresaaen kaldes i dag Hvid vipstjert]

Voldermissedag (1'Maj). Er det Regnvejr denne Dag kan ingen Væde forslaae denne Sommer

Skt. Skade Aften (aften før Skærtorsdag) rejser Heksene til Bloksbjerg eller Øllemosen.

Lader Horsknaderen sig hører betyder det Forandring i Vejret.
[Horsknadren kaldes i dag Dobbelt bekkasin]

En Svale gør ingen Sommer.

Kukker Gøgen inden 7 Maj, ophører den at kukke, naar den sér den første Høstak. Kukker den første Gang efter 7 Maj ophører den at kukke, naar den sér ni Høstakke.

Naar man en tidlig Morgen hører Gøgen kukker og man er fastende, hedder det, at Gøgen gauter eller gækker En.

Hvis Gøgen kukker paa bar Kvist, bliver det sén Høst.

Springer Eg før Ask, gaar Sommeren i Vask.

Springer Ask før Eg, bliver Sommeren bleg.

En kold Maj gør et varmt Logulv.

Naar Hanen galer paa usædvanlig Tid, betyder det Forandring i Vejret.

Torden det før Maj, bliver Aaret godt.

Æder Hunden Græs, gør Ræven stærkt, og Kragerne samlede sig i Hobetal, faar man ondt Vejr.

Hvis Skaderne skræpper om Morgen, faar man Fremmed og Vejret bliver smukt.

Den Agerkaal som blomstrer før Skt. Hansdag, er ikke saa skadelig, som den der blomstrer efter.

Naar der tændes Baal Skt. Hansaften rejser Heksene til Blokbjerg.

Ryger Engene, da hedder det, at Mosekællingen brygger, eller at Mosekonen rører Aftengrøden og venter en paafølgende hed Dag.

Bringer Syvsoverdagen Regn vente man syv Ugers Væde.

Kelddag (8. Juli) er Tiden inde til at slaa Engene.

Naar Svalen flyver lavt hen over Markerne, faar men Regn, flyver den højt, bliver Vejret tørt.

En lille Ring omkring Maanen betyder en stor Forandring i Vejret, en stor Ring en lille Forandring.

Naar Regnbuen tegner paa Himlen, bliver der Bygevejr.

Hvis Skyerne er røde om Aftenen ved Solens nedgang, faar man Blæst.

Naar Solen ved sin Opgang om Mogenen blanker stærkt, faar man Regn inden Aften.

Morgenrøden giver Aftenbløde.

Er Skyerne lyse og tavlede, bliver Vejret smukt og tørt.

Naar Heste og Kvæg plages af Bremser og Fluer, bliver det Tordenvejr.

Hvis Katten river i Træer, faar man Blæst.

Vejret bliver fugtigt, naar Frøer og Tudser viser sig ved Beboelser.

Naar Savfuglen og Vandhytterne lader sig høre, faar man Regn. –
[Savfuglen benævnes i dag Musvit]

Er det stadigt Vejr de første halve Hundedage bliver de sidste halve ustadige.

Er det ustadigt Vejr de første Halvehundredage, bliver de sidste Hundedage stadige og gode Høstetage.

En Høstaften, som er stjerneklar, hvor Kornmod glimter hen over himlen, modnes Kornet, det samme gælder Sildeglimt, som viser sig ved at Sildestimmen vender sig ved Stranden.

Skt. Laurentinsdag (10 August). Hvis Kvæget paa denne Dag bisser, bliver Vinteren streng.

Skt. Laurentiustaarer betyder udmærket godt Høstvejr.

Naar Tidsler ryger er, Faaremælken god og Vejret godt.

Batolemæusdagen (23 August) flyver Storken Syd paa og man faar Stormvejr (Batolemæusvindene).

Hvis Uglen om Aftenen kvadrede er det mod smukt Vejr, tuder den er det mod daarligt Vejr.

Naar Andetrækket begynder om Efteraaret, er Vinteren i Anmarch.

Naar Gravgaasen gaar til Hav og Grævlingen i Grav, kommer Vinteren ikke i Skridt, men i Trav.
[Gravgaasen er det samme som Gravanden]

Falder Løvet tidligt om Efteraaret af Træerne, er det Forbud paa streng Vinter. Ligesaa naar Rønnen bærer overflødig Frugt.

Hører man om Vinteren fra de store Søer en voldsom Bragen i Isen, hedder det, en hastig paafølgende Tø.

Rimfrost varer ikke længe.

Naar Nordlysene brænder om Efteraaret kan man vente streng Vinter.

De fire Tampedage venter man alt slags Vejr.

Tyge Brahes Dage var de Dage hvor der skete Ulykker.

De fire Misser havde sin Betydning.

De tolv Julemærker – de tolv Juledage – af disse kunde man tage Varsel for de 12 Maaneder i Aaret.

Landbrug i Danmark

Fra Oldtid til Nutid

Naar man fra Barn har været oplært ved Landbrug og beskæftigede sig siden hele sit Liv ved dette; føler man Lyst til at vide Besked om dets Historie igennem Tiderne. De første Mennesker der tog Danmark i Besiddelse efter Istiden var et Fisker- og Jægerfolk; men allerede i den yngre Stenalder dyrkedes Hvede og Byg her i Danmark, siger Videnskabsmændene, holdt Husdyr: Heste, Kvæg, Svin og Faar.

For 4000 Aar siden var Danmark altsaa et agerdyrkende Land. Men man studser ved at hører, at Hvede og Byg blev dyrket her i Landet i Stenalderen, medens Havrens Fremkomst skete i Bronsealderen og Rugen kom først frem og blev dyrket her i den romerske Jernalder. Men naar saa Arkæologerne fortæller os, at i den yngre Stenalder og i Bronsealder var Klimaet i Danmark meget mildt og tørt, medens dette i Jernalderen var meget koldt og fugtigt, saa forstaar man, hvorfor Hveden blev dyrket saa tidligt og Rugen saa sent, nemlig at Hveden ikke kan overvinde saa godt i kolde og strenge Vintre som Rugen, derfor indførtes denne her til Landet da Klimaet blev for koldt til Hvededyrkning.

Man anvendte dengang et Redskab til Pløjning af Jorden som kaldes Arden. Denne var ikke forsynet med Muldfjæld og derfor kunde den ikke vende Jorden som Ploven, der senere blev indført. Da man benyttede Arden som Redskab til Pløjning af Jorden, var Agrene korte og brede, men blev længere og smallere da Ploven kom i Brug. Skellene mellem Jordstykkerne bestod af Jordvolde eller Sten. Ved Plovens Indførelse blev Skellet mellem Agrene en Fure, og Agrene kaldes højrygget Agre.

I Oldtiden kaldte man det Sædskiye som dengang blev anvendt "Aarskiye", hvor hver Gaard ikke havde samme Agre i Vangen hvert Aar, men kun et bestemt Antal af de Fjerdinger, hvori Byen har været delt. Hvert Aar er Gaardens Tilliggende rykket en Ager frem i Agerskiye, saa Ejeren efterhaanden har faaet Lod baade i den gode og mindre gode Jord.

Ældgammelt er ogsaa Fornskiyet. Ved dette fik hver Gaard flere samliggende Agre i de enkelte Agerskiye, saa dens Jord kom til at ligge nogenlunde samlet inden for disse. Man fulgte den Regel, at den østligste, sydligste eller vestligste Ager i et enkelt Skifte hørte sammen med den østligste, sydligste eller vestligste Ager i alle de øvrige Skifter.

Det Sædskiye som benævnes Bolskiye har formentligt nok sin Oprindelse fra Vikingertiden. I en Bolskiye Landsby blev hvert Agerskiye delt i lige saa mange Dele, som der var Bol i Byen, hvorefter hver enkelt Bolpart deltes mellem Bolets Gaarde i Forhold til disses Størrelse, Gaardene var nemlig ikke lige store, selv om Bolene var det. Inden for Bolparten laa Gaardens Lodder i samme Rækkefølge som Gaarden selv inde i Byen og de var solskiftede, hvilket ikke maa forveksles med det middelalderlige System, der kaldtes Solskiye, og ifølge hvilket Bymarken som Helhed var solskiftede.

Et Bol vil egentlig sige en Bolig, et Bosted, og man har tænkt sig, at Bolet oprindeligt var den Enhed inden for Landsbyen, der havde Pligt til at stille en mandag til Ledingen. – Bolet skulde altsaa være et Udtryk for vor militære Organisation f. Eks. omkring Aar 1000.-

Senest med Bolskiye Indførelse er den Fællesdrift af Landbymarken kommen i Brug, som vi kender saa godt fra historisk Tid. Vi ved ikke om man i Oldtiden har kendt Trevangsbruget eller man har holdt sig til Tovangs bruget, maaske endda til den ældste Driftsform: Eenvangsbruget (Alsædsbruget).

Trevangsbruget

Det historiske gammelt dansk Agerbrug det saakaldte "Solskiye", et Trevangsbrug, hvor Bymarker var inddelt i tre Vange med følgende Sædskiye: Græs og Brak i den ene Vang, Rug og Hvede i den anden, Byg og Havre i den tredje, og hver Vang var igen inddelt i flere Stykker som kaldes Aase, Folde, og disse var atter delt i flere Agre, og hver Ager bestod af 24 Furer.

Dette gamle Landbrug var, da det i Middelalderen blev indført heri Danmark, et for sin Tid en Hensende hensigtsmæssigt Driftsform, da det bød paa den Fordel, at enhver af Bymændene fik Del baade i den gode og mindre gode Jord; men alligevel havde dette Landbrug sine store Mangler og praktiske Ulemper.

Det skulde vedtages paa Bystævnet hvilken Dag man vilde begynde Saaningen og ligeledes, naar Høsten skulde begynde samt hvilken Dag Kvæget om Efteraaret skulde slippes løs, "gaar i Ævret" som det hed o.s.v. Dette Fællesskab hæmmede Bedriften i høj Grad. Og endelig at Jorden til en Gaard var delt og laa paa mange forskellige Steder, op imod 70 for enkelte Gaardes Vedkommende, og der tillige kunde være tre-fire Kilometer ud til de yderste Dele af Bymarken, saa vil man forstaa, at denne Driftsform var meget primitiv og forældet i Betragtning af, at Redskaberne (da dette Agerbrug omkring Aarene 1800 ved Udskiftningen og Fællesskabets Ophævelse blev omforandret til Kobbelsbruget), var ikke bleven forbedret eller sket stor Fremgang siden den tidligere Middelalder.

Ploven var i første Fjerdedel af det nittende Aarhundrede ikke naaet videre, end at man mange Steder iblandt Bønderne lavede Ploven af Træ kun beslaaet med Jern hist og her, men de fleste havde dog dengang indført Ploven af Jern især Underploven; denne gammel og tunge klossede Hjulplov, hvor man maatte bruge 3 Mænd, og 6 Heste som Forspænd for denne Plov paa den faste, lermuldede Jord. – Far fortalte, at da han var syv Aar gammel skulde han køre Plov for sin Morfar i Haudrup; da havde de 6 Heste for Ploven, han kørte det ene Par.

Svingploven blev først indført senere, og ligeledes Svenskharven. Et Redskab som anvendtes til Dækning af Sæden, som kaldtes Krøien forsvandt samtigt med Hjulploven.

Landbrugsmaskinerne som nu benyttes, kendtes ikke dengang (Tiden 1830'erne og -40'erne), disse kom langt senere, nemlig i Slutningen af det 19. Aarhundrede.

Sysselindelningen i Danmark

af O. Nielsen

Herret det samme som Hundred, hvoraf hundred (120) Mand skulde stilles til Leding.

Øster-Syssel bestod af: Sokkelund Herred, Smørum H., Sømme H., Lille H., Tune H., Hjørlande H., (nu Ølstykke H.) Liunge H. og Strø H. indbefattet Molbo H.

Vester-Syssel: Flakkebjerg H., Slagelse H., Løve H., Arts H., Skippinge H., Ods H., Tudse H. og Merløse H.

Medel-Syssel: Horns H., Volborg H., Ramsø H., Bjeverskov H., Stevns H., Ringsted H., Tybjerg H. og Alsted H.

Hammer, Fakse og Baarse Herreder i Sjælland nævnes i Kong Valdemars Jordbog sammen med Lolland og Falster.

Syssel blev senere benævnt Len og atter senere Amt; men Syssel faldt dog ikke sammen med Len eller Amt med Hensyn til Omraade eller Distrikter.

Af Plovens Saga

Ploven som Skatteopjekt i Middelalderen førte som bekendt til Stridigheder mellem Bonden og Kongemagten (Erik Plovpenning). Dette Skatteopjekt blev siden forandret, saa Hartkorn blev Grundlaget for Skatteansættelsen indtil Grundskylden blev indført i Begyndelsen af det 19 Aarhundrede. Efter Valdemar Sejers Jordbog havde:

Tune Herred 214 Plove

Ramsø Herred 248

Ramsø Herred: Køghæ 1 Plov, Gammelkøghæ 2, Lællinge 3, Ølsmaglæ 4, Ølsyælitlæ 5, Eghby 6, Dalby 7, Kymmersløf 8, Bothorp 9, Rovathorp 10, Dotyhorp 11, Syvhøwæ 12, Gasthorp 13, Ørstræthæ 14.

Kr. Erslev har paa Grundlag af Opgivelserne i Kong Valdemar Sejers Jordbog søgt at udfinde, hvor stærkt Agerdyrkningen har været fremme i Aaret 1231. For Falsters Vedkommende foreligger der ret udtømmende Oplysninger, som giver det overraskende Resultat, at paa Valdemar Sejers Tid var dobbelt saa meget Jord under Ploven som omkring Aaret 1660, og at man først i det 19 Aarhundrede atter er naaet paa Højde med Valdemars-tiden og videre op over den. Ifølge Erslev var Falsters dyrkede Jord i det 13' Aarhundrede 37,500 Tdr. Land, ved 1660: 18,750 Tdr. Land og 1888: 70,000 Tdr. Land.

Rigets Jordegods og Regalerne

af Dr. L.V. Birch

1 Bol = 1½ Havn = 60 Trd.Land = 90 i Vangen.

1 Mark Korn = 8 Øre á 5 Tdr. = 40 Tdr a' 6 Skpr. 240 Skpr.

Den Jord der besaaes med 40 Tdr. kaldes 1 Mark Jord delt i 240 Skpr.

1 Øre Jord = 1 2/3 Tdr. Hartkorn. 1 Mark skyld regnedes for et Bol.

1 Læst = 6 Pund Korn. 1 Pund 4Tdr. a' 6 Skpr. af Byg.

Falster havde i det 13 Aarhundrede 360 Bol ansat til 430 Plove.

I det 14 aarhundrede var Bol ensbetydende med 1 Mark Jord.

I Sjælland var et Bol 8 Øre Jord, 1 Mark 8, 1 Øre 3 Ørtuger eller Skillinger.

I tidligere Tid var 1 Bol = 100 Tdr. Land dyrket Jord og 100 Tdr. Land Fællesjord.

Af 1/4 Bol = en almindelig Bondegård svares i Reglen 2 Pund Korn (1 Pund 3½ Tdr. á 6 Skpr. af Rug).

1 Ørtuger Korn = 12 Skpr. eller 12 Penninger, 1 Pund Korn var 2 Ørtuger, 1 Mark var lig 12 Pund Byg.

Bol er en vis Lod og bestaar af 8 Ottinger eller 16 fjerdinger Jord, 1 Fjerding indeholder 2 Agre, 24 Furer er en Ager.

Fra Stavnsbundets Dage

Af Vemmetoftes Historie

I Oktober 1759 blev Hestene paa Vemmetoftes og Højstrups Bondergodser maalte. Gennemsnitshøjden for de 1180 Heste var noget over 12 Palmer (1 Palmer = 4½ Tomme). Hestenes gennemsnitshøjde altsaa lidt over 8 Kvarter.

Ifølge en Kgl. Ordre af 8 August 1741 skulde Hestene til Rytteriet dog holde 65 2/7 Tomme eller næsten 11 Kvarter; men af den Højde fandtes der 1759 i følge Maalingen ingen paa disse Godser.

Fra Stavnsbaandet Dage

Af Severin Kjær, 1888

Heri er anført om Kvægsygen i Danmark, at den navnlig rasede i Syd-sjælland i Aarene 1745-46-49 som er oplyst efter Tingbøger. Endvidere i Aarene 1762-63 og 1768-71.

Den 15 April 1746 blev i Ramsø-Tune Herreders Ret oplæst Amtmand von der Lühes udgangne Skrivelse om, at der paa det bortdøde Kvæg findes Jorddække af 2 Alen eller hvis det ikke er gravet saa langt ned, at Jorden da ophøjes, da Amtmanden vil lade der efterser. —

Efter Kristian V's danske Lov fordres for at være Dommer (Herredsfoged) at det var uberygtede vederhæftige Dannemænd, først i 1736 indførtes juridisk Eksamen ved Universitetet.

Min Slægt Historie og mine Erindringer

af

Anders Jørgensen

II Del

1946

Slægtshistorie

I lige nedad stigende Linie begynder min Slægtshistorie med Niels Ipsen, Lille Salby, Højelse Sogn, han var besidder af Fæstegaarden daværende Nr.5 og senere efter Udskiftningen fik Matr. 5, i ovennævnte By.

Der var foruden denne mand to andre Fæstegaardmænd i Byen med Navnet Ipsen nemlig Ole Ipsen og Jørgen Ipsen, førstnævnte sad inde med Gaarden Nr. 6, senere Matr. 4, den anden med Nr. 8 som ved Udskiftningen blev nedlagt. – Da ingen af disse tre Mænds Fædre har været i Besiddelse af de tre Gaarde som de tre Brødre sad inde med; ligger den Mulighed nær, at tænke sig, at disse tre Mænd fra Lille Salby var sønner af Gmd. Anders Ipsen der var i Besiddelse af Vivetjørnegaard allerede i 1664, da den ældste Matr. blev fastlagt og siden gik over til Hans Ipsen som altsaa ogsaa skulde være en Broder til de tre Mænd fra Lille Salby med samme Efternavn.

Vivetjørnegaard skulle efter dette have været i vores Familie Besiddelse i tidligere Tid længe inden Jens Pedersen fæste den i 1804. – Men vi mangler jo noget meget væsentlig nemlig Beviserne; derfor er det kun et Tankeeksperiment.

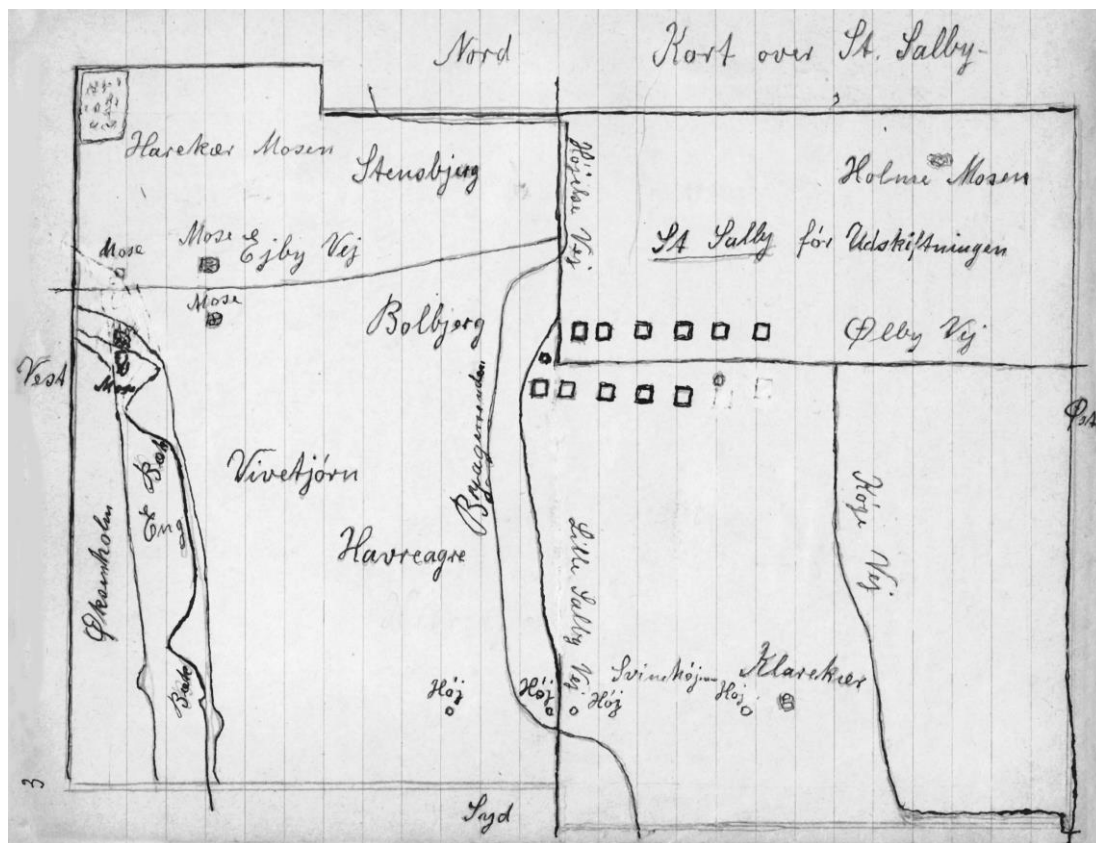
Vivetjørnegaard

Matr. Nr. 9, St Salby, Højelse Sogn.

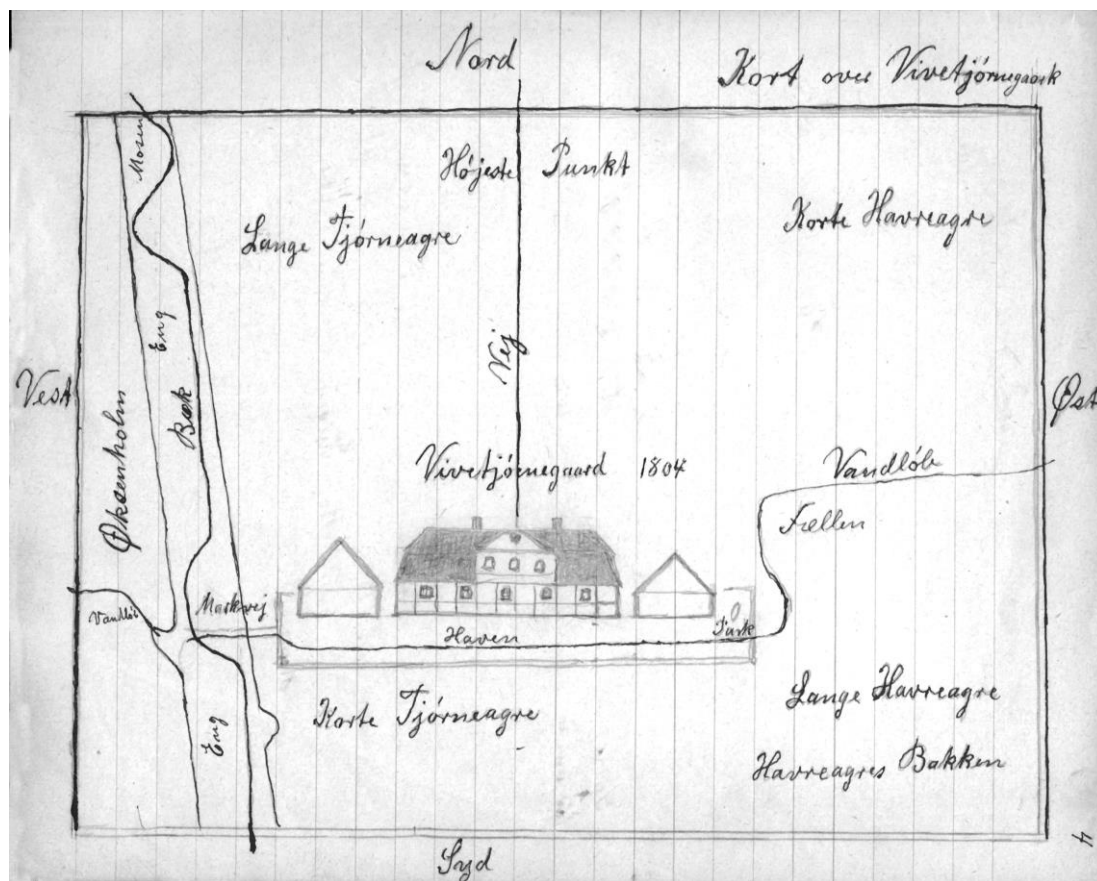
Fæstere og Ejere af denne Gaard fra den ældste Matrikel 1664 til 1922.

Matr. 1664 Anders Ipsen
1685 Hans Ipsen
1706 Ole Hansen
1730 Morten Olsen
1787 Knud Mortensen
1796 Anders Jensen
1801 Hans Chr. Drejer
1803 Frederik Pagh
1805 Jens Pedersen
1827 Jørgen Hansen
1857 Hans Jørgensen
1896 Anders Jørgensen

St. Salby før Udsiftningen

Kort over Vivetjørnegaard[s Marker]

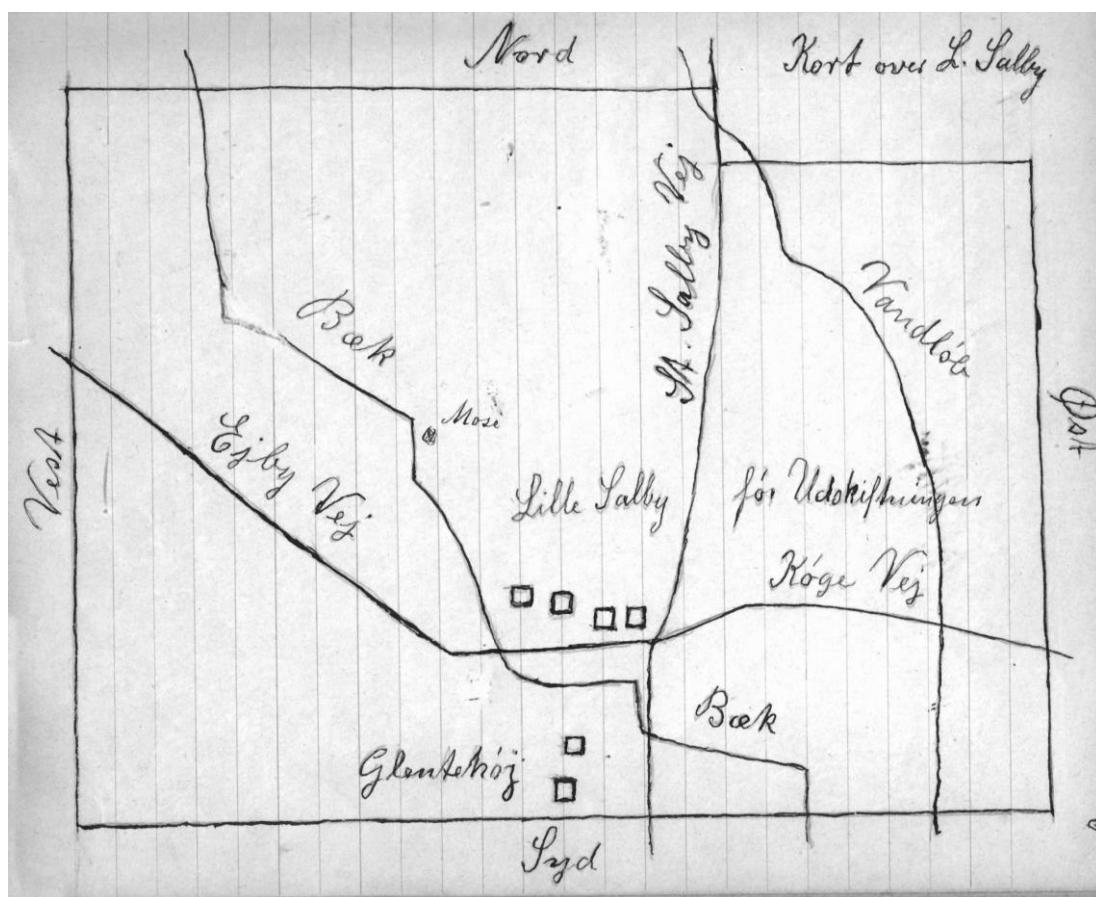
Farfars Fødegård

Denne Gaard der ligger i L. Salby i den nordlige Side af Gaden. Byen har 6 Gaarde. Før Udskiftningen laa 2 af dem Syd for Gaden og 4 Nord for denne. Den midteste af disse var Matr. Nr. 3. Omkring ved 1744 havde Niels Ipsen overtaget Gaarden Matr. 5, og samme Aar blev han gift med Kirsten? Maltus?

1745 fødtes Datteren Ingeborg. Kirkebogen fortæller endvidere at 1746 havde Niels Ipsen et Drengbarn som blev døbt og betegnes som hjemmedøbt og i Daaben fik Navnet Hans Nielsen. Denne Søn overtog Gaarden Matr.3. Hans Nielsen blev nemlig i 1770 gift med Enken Else Andersdatter.

Efter dennes Død blev Hans Nielsen gift med Maren Mortensdatter (Datter af Morten Larsen af Ølby). Vielsen fandt Sted 1781. Aaret efter fødtes en Datter, der døde som Barn. 1785 få en Søn Niels, der vilde være Væver. 1788 en Datter Ingeborg g.m. Peder Pedersen i 1791, en Søn Jørgen, som deltog i Krigen i Holstein 1813, atter en Søn Ole, blev Husmand, f. 1794. Hans Nielsen døde 1802. Maren Mortensdatter blev derefter gift med Jens Pedersen, der altsaa blev Fæster af Gaarden Matr. 3 Lille Salby. Jens Pedersen var sikkert en meget dygtig Mand. Han drev baade Gaarden i L. Salby og Vivetjørnegaard, St. Salby og købte Vivetjørnegaard til Arvefæste i 1805.

Kort over L. Salby før udskiftningen

Vor Slægts Linier

Vor Slægts agnatiske Linie (Farfars)

Ip
Niels Ipsen
Jep Nielsen
Niels Ipsen
Hans Nielsen
Jørgen Hansen
Hans Jørgensen
Anders Jørgensen

Den agnatiske – cognatiske Linie (Farmor) begynder med Mads Madsen

Mads Madsen
Hans Madsen
Ingeborg Hansdatter
Hans Jørgensen
Anders Jørgensen

Den agnatiske – cognatiske Linie (Morfars) som begynder med
Anders Pedersen og Peder Jørgensen

Anders Pedersen
Maren Andersdatter
Peder Jørgensen
Niels Pedersen
Anders Nielsen
Maren Andersdatter
Anders Jørgensen

Agnatiske – cognatiske Linie (Mormor) begynder med Peder Andersen

Peder Andersen
Anders Pedersen
[Marie] Lisbet Andersen
Maren Andersdatter
Anders Jørgensen

Oldefar Hans Madsens Fødegård

Mads Madsens Gaard i Snoldelev-Hastrup Matr. Nr. 7 ligger i Byen yderst mod Vest i den sydlige Side af Gaden. Mads Madsen havde, som omtalt andetsteds, fem Sønner og en Datter. Denne blev gift med en Mand, som saavidt jeg ved, havde en Gaard i Fæste vistnok ogsaa i Snolde-Hastrup. De fem Sønner blev alle Fæstegaardmænd. –

I Tiden før Stavnsbaandets Løsning kneb det for mange Fæstebønder, at udrede Udgifterne til Herskabet. De dygtigste Bønder, som altid kunde svare enhver sit, kendte Herskabet nøje, og hvis en saadan Mand havde Sønner, blev disse foretrukket, naar Fæstegaard blev ledig og ny Fæster skulde indsættes. Deraf skønnes, at ovennævnte Mads Madsen formentlig har været en dygtig Mand. Den ældste Søn Morten Madsen blev gift med Niels Henriksens Datter, Kirsten Nielsdatter og derved blev Fæster af Svigerfaderens Gaard i Højelse "Bønnegaard".

Mads Madsens anden Søn Peder Madsen, gift med Abigael Andersdatter, blev Fæster af Gaarden "Klocesminde" i Haudrup, dennes Søn Morten Pedersen var en velbegavet Mand som beklædte forskellige Tillidshverv bl.a. som Sognefoged og Matrikulkommissær i 1840.

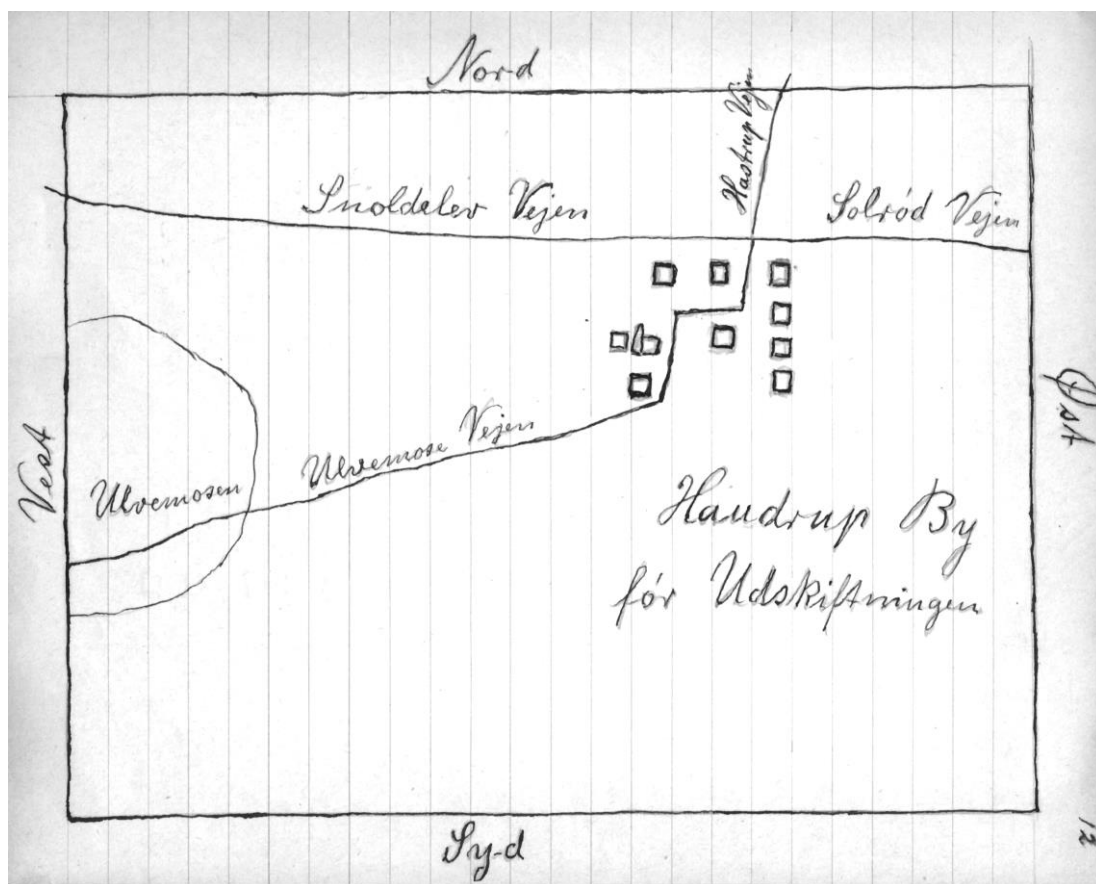
Den tredje af Mads Madsens Sønner Hans Madsen blev gift med Jørgen Nielsens Enke Maren Nielsdatter der i 1790 var bleven g.m. Gaardfæster Jørgen Nielsen som døde 1794. Hans Madsen kom, ved sit Giftemaal i besiddelse af Gaarden "Hyldagergaard" Matr. 6 i Haudrup. Efter at Maren Nielsdatter havde født to Børn, Ingeborg og Maren, døde hun i Aaret 1800, og Hans Madsen blev derefter g. m. Kirsten Larsdatter fra Store Salby – hendes Broder var Fæster af Gaarden "Stensbjerggaard" i St. Salby -.

Mads Madsens fjerde Søn som ogsaa hed Mads Madsen blev Fæster af en Gaard i Øhm ved Lejre. Den femte og Yngste af Mads Madsens Sønner Jens Madsen overtog sin Fødegård i Snoldelev – Hastrup, g.m. Maren Andersdatter.

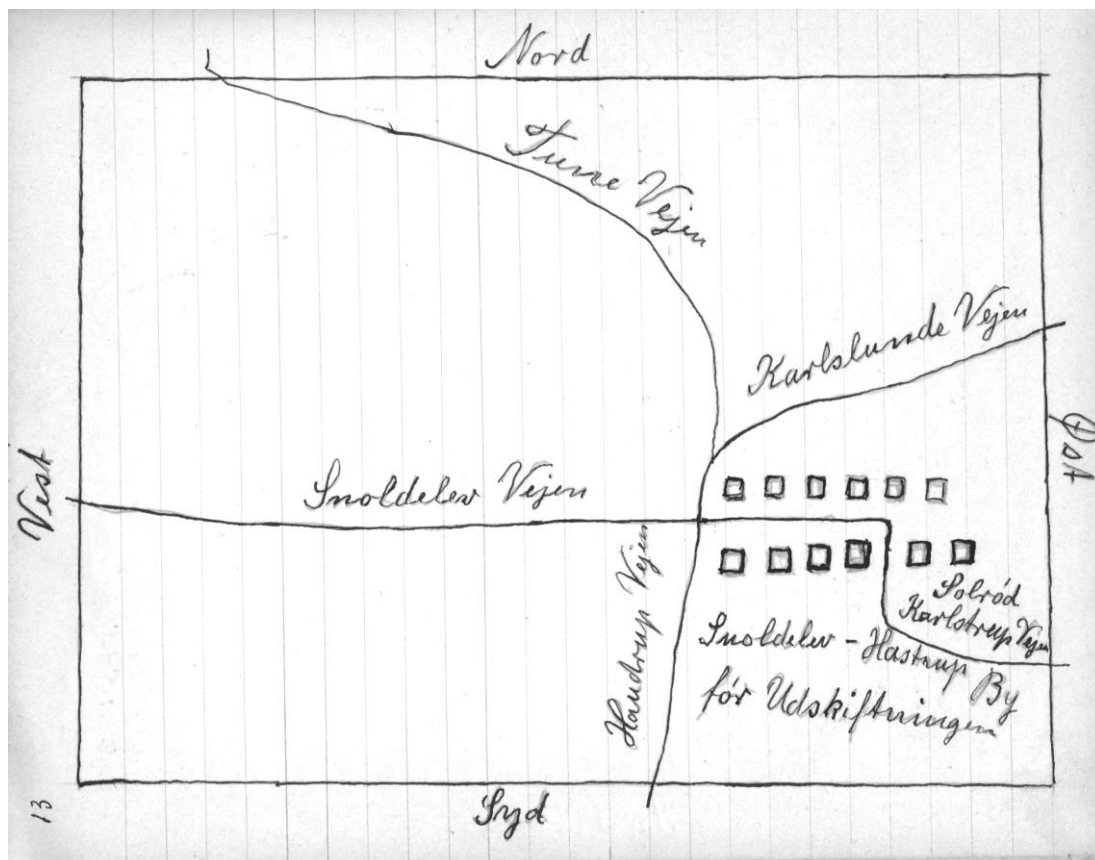
En Datter Karen blev g.m. Peder Hansen, en Søn af Gaardfæster Hans Pedersen af Sallev som overtog Svigerfaderens Gaard. Peder Hansen blev landskendt, da han i 1852 stillede sig som Kandidat til Valget til Folketinget og sejrede over Køgekredsens tidligere Folketingsmand Professor Dr. juris Krieger.

En anden Datter af **Jens Madsen** Johanne blev g.m. Svend Jakobsen, Stenmarksgaard i Kværkeby. En Søn af dette Ægteskab Anders Svendsen, som var Landbrugskandidat, blev Høj- og Landboskoleforstander i Tune. – Det var store Bøndergaarde, disse fem Sønner af Mads Madsen, Snoldelev-Hastrup fik i Besiddelse. Bønnegaard i Højelse havde et Areal paa henved 80 Tdr. Land (40 Hektare). Hylagergaard og Klocesminde var henholdsvis paa 88 og 97 Tdr. Land et Par af de største Gaarde i Haudrup. Fødegarden i Snoldelev-Hastrup og Gaarden i Øhm var ogsaa temmelig anseelig i Størrelse.

Havdrup By før Udskiftningen

Snoldelev-Hastrup By før Udsiftingningen

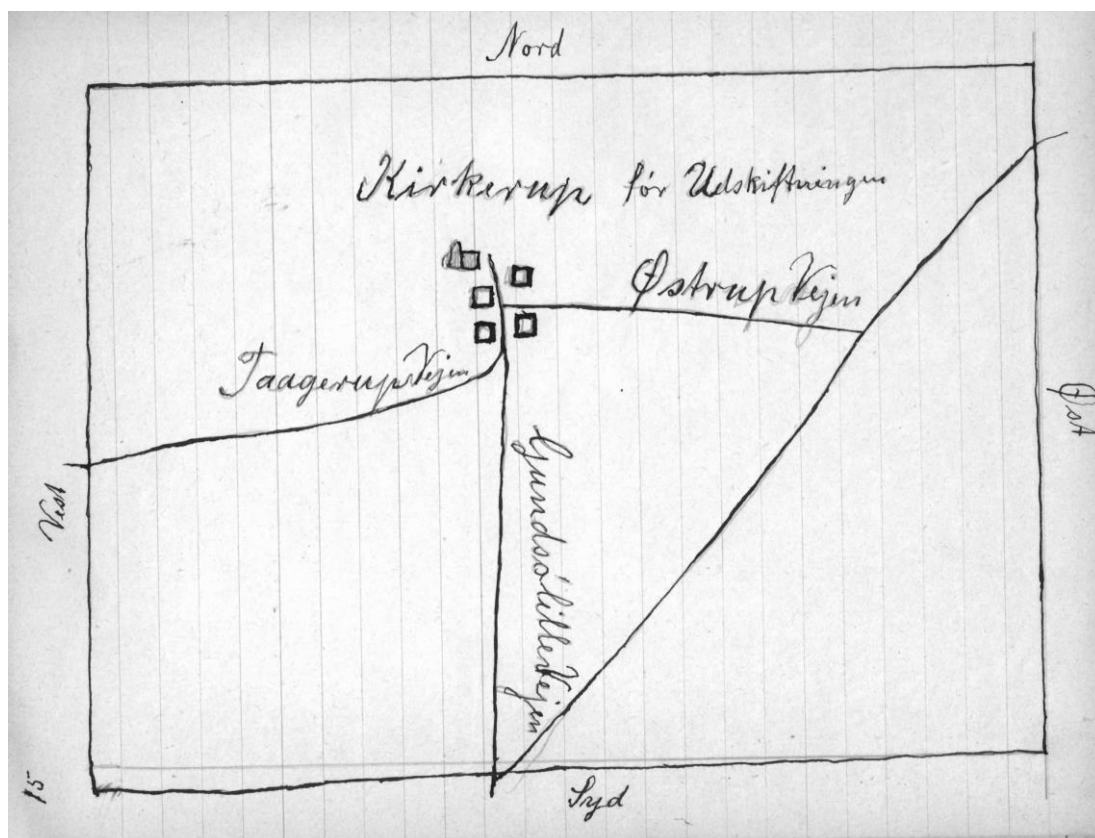

Oldefar Niels Pedersens Fødegård

Denne Gaard ligger i den sydøstelig Side af Kirkerup i Sømme Herred, Københavns Amt. – Byen havde 4 Gaarde. Tipoldefar Peder Jørgensen overtog Gaarden, (der senere fik Matr. Nr. 3) i 1774, da han gifte sig med Enken Margrethe Larsdatter.

Efter dennes Død blev han gift med Maren Andersdatter. I Ægteskabet var fire Sønner. Den ældste Søn Jørgen Pedersen overtog Fødegaaen, den anden Anders Pedersen døde som ung Mand, medens den tredje af Peder Jørgensens Sønner Niels Pedersen overtog Gaarden "Limbjerggaard" Matr. 13 i Ørsted, den yngste Søn David Pedersen, blev gift med Anders Christensens Enke i Alkestrup, Holbæk Amt og derved kom i Besiddelse af Gaarden "Engholm" som ligger ved Hovedlandevejen. – Som man sér, har Peder Jørgensens Sønner og Døttre ligesom Mads Madsens Sønner alle kommet i Besiddelse af store og gode Bøndergaarde. Peder Jørgensens Gaard tilhørte Københavns Magistrats Gods.

Kirkerup før Udskiftningen

Morfars og ogsaa Mors Fødegård

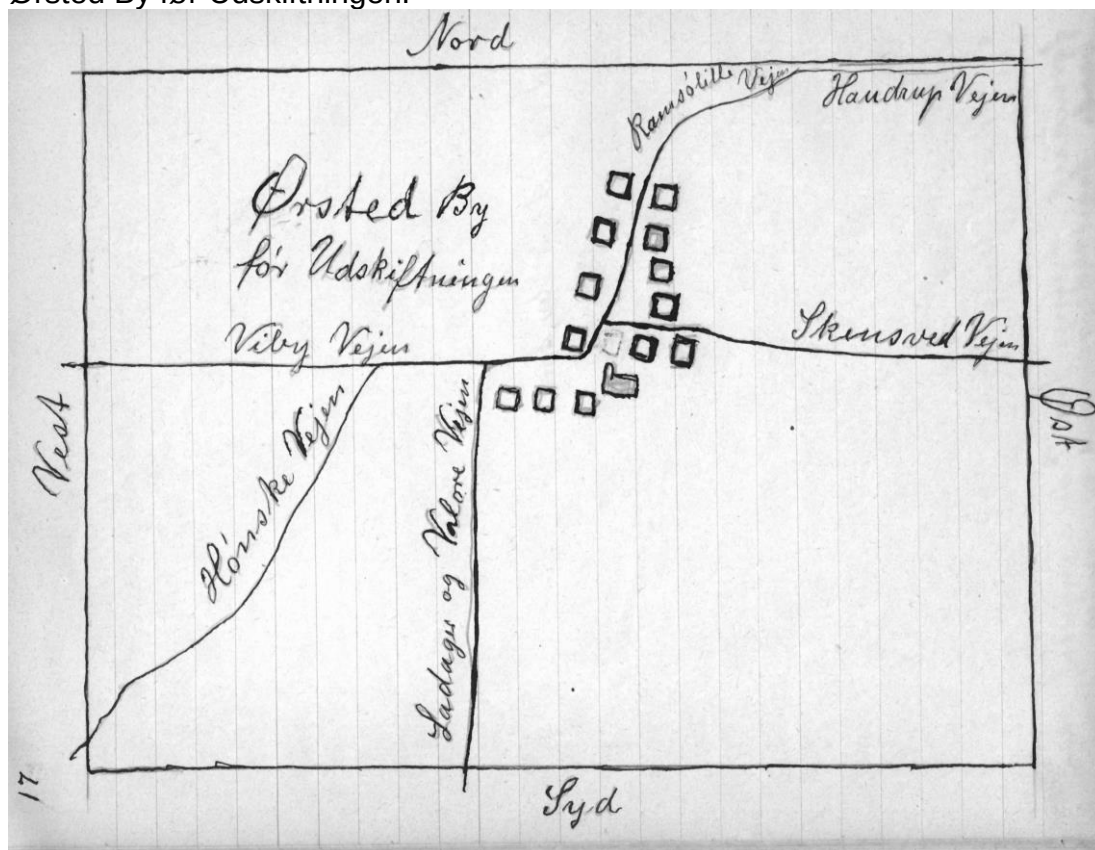
Limbjerggaard Matr. 13

Denne Gaard laa før Udskiftningen i den østre Side i Ørsted By ved Vejen der fører til Kirke Skensved. Byen bestod af 13 Gaarde. Limbjerggaard hørte sammen med tre andre Gaarde under Magistratens Gods i København. Niels Pedersen overtog Gaarden efter den tidligere Fæster g.m. Margrete Mortensdatter.

Den ældste af Niels Pedersens Sønner Peder Nielsen blev, som omtalt, Fæster af en Gaard i Vinstrup paa Holbæk Amt, den anden Søn Anders Nielsen overtog Fødegården og efter dennes Død i 1826, blev Broderen Ole Nielsen, den tredje og yngste af Niels Pedersens Sønner gift med Anders Nielsens Enke og derved i Besiddelse af Limbjerggaard.

Ole Nielsen var, som nævnt tidligere, en meget anset Mand, der beklædte Tillidshvervene som Sognefoged og Matrikelskommissær. Sønnen Anders Olsen var i flere Aar Sogneraadsformand, dennes Søn Peder Andersen var baade Sogneraadsformand og Amdsraadsmedlem.

Ørsted By før Udskiftningen.

Mormors Fødegård i Øhm

Før Udskiftningen lå den i Byen i dens sydlige Side af Gaden, men ved Udskiftningen blev den flyttet ud paa Marken ved Vejen til Kirke Syv.
Tipoldefar Peder Andersen overtog Gaarden i 1741.

Sønnen Anders Pedersen som var født 1743 overtog sin Fødegård i 1774. I sit andet Ægteskab med Gunild Pedersdatter var fire Børn. Det næst yngste Sidse Andersdatter blev gift med Peder Andersen fra Ørsted, som overtog Svigerfaderens Gaard. En Søn af dette Ægteskab Anders Pedersen fik Gaarden overdraget nogle Aar efter Faderens Død, da han kun var et Barn paa en halv Snes Aar ved dette Dødsfald.

En Søn af Anders Pedersen, dennes yngste Barn, født 1864, Hans Andersen, overtog Gaarden efter Faderen. Gaarden havde Matr. Nr. 8 Øhm hørte ved Udskiftningen til Kirke Syv Sogn, siden er den kommen under Glim Sogn.

19

Gaard Nr. 1 Landm. Nr. 5 senere Matr. Nr. 3.

1749 Peder Andersen og Hustru Margrethe Nielsdatter døbt deres Søn David (efter Kirkerup Kirkebog) man kan heraf drage den slutning at Navnet David har været anvendt i Anders Pedersens [~Maren Andersdatter's] - i Tipolde-mors Slægt.

1780 Boemand i Kirkerup Peder Jørgensens hustru Maren Andersdatter begravet 54 Aar.
1782 Gmd. Peder Jørgensen i Kirkerup begravet 72 Aar.
1821 døde Gmd. Jørgen Pedersen Kirkerup 73 Aar.

Efter Peder Jørgensens Hustru Maren Andersdatters Død blev foretaget Skiftet mellem Peder Jørgensen og hans Børn: Sønnen Jørgen hjemme paa Gaarden, Datteren Bodil gift med Jens Nielsen, Væddelev, Maren hjemme paa Gaarden, Karen tjener i København, Niels tjener hos Præsten Hr. Just i Aagerup, David hjemme paa Gaarden. Efter at Udgifterne var trukket fra blev der intet til Deling mellem Børnene.

1842. Gaarden, som hørte under Københavns Magistrats Gods, blev modtaget af Godset formedelst Fæsterens Død og solgt til fri Ejendom for 6170 Rd (12340 Kr.). Gaardens Jorders Areal 60 Tdr.

Hvad Mor berettede om sin Slægt

Oldefar Niels Pedersen en livlig, spøgefuldfuld Mand. Han døde 1830 lidt over 71 Aar gammel. Mor var da syv Aar, men kunde nok erindre hans Udseende. Derimod var hun kun tre Aar da Morfar døde, saa Mor kunde kun svagt huske sin Far, men derimod hendes Stedfar og Farbror havde Mor mange Minder om, hun var nitten Aar da han døde.

Som tidligere omtalt, at Mors Stedfar var Sognefoged og Matrikuls-kommisær, var jo et Vidnesbyrd om at Ole Nielsen var godt med i Skolekundskaber. I hans Manddomstid 1830'erne stod Bønderne langt tilbage med Hensyn til Læsning og Skrivning, men Ole Nielsen var foran de andre Bønder i Skolekundskaber.

O. Nielsen holdt sammen med Præsten "Berlingsske Tidende" og selv ene havde han "Almuevennen" da dette Blad begyndte at udkomme i 1840, Mor fortalte, at Ole Nielsen læste i Aviserne, at i England havde de opfundet noget de kaldte Jernbane hvor lange Tog af Vogne kunde løbe uden Forspand af Heste, han udtalte da, at det maatte være interessant at se "at køre foruden Heste for Vognene". Han fik det aldrig at se, da den første Jernbane blev anlagt og kom i Gang 1846, fire Aar efter hans Død.

Ole Nielsens Skrivekyndighed gik i Arv til Sønnen Anders Olsen der i mange Aar var Sogneraadsformand, og atter til Sønnesønnen Peder Andersen som var baade Sogneraadsformand og Amsraadsmedlem.

Den anden af Mors Farbrødre Peder Nielsen i Vinstrup var ogsaa godt med, og Sønnen Jens Pedersen var, som omtalt, en anset Mand paa sin Egn, han blev gentagende Gange opfordret til at stille sig som Kandidat til Folketingsvalget, men vilde ikke modtage Tilbudet.

Mor havde ogsaa gode Skolekundskaber, som hun mente, var en Arv efter sin Far der ligesom hans Brødre var godt begavet. Morfar døde 1826, 33 Aar Gammel. Morfar og Broderen Ole havde været ude at slaa Græs i Plovmarken (Plovmarken var Udlodder som Bønderne paa Magistratens Gods havde i den vestlige Del af Ørsted Bymark. Til hver Lod 14 Td.Ld.) og her fik han Blodstyrting og døde. Mor havde den Tro, at det var Tuberkulosen der var Aarsag til Blodstyrtingen.

Mormor kunde fortælle, da hun var hjemme i Øhm, at de kongelige tit kørte ned igennem Alleen til Ledreborg og besøgte Grev Holstejn og den grevelige Familie. Og berettede om, at hendes Mor fortalte, at for mange Aar tilbage i Tiden havde Krigsmænd været paa Egnen og havde frarøvet et Barn fra Forældrene, hvilken uhyggelige Ugering havde vakt stor Ophidselse i Befolkningen. Denne Beretning stammer formodentlig fra Svenskekrigen 1658-59.

Om Jættestuen paa Klostergaardens Mark i Øhm omtalte hun ogsaa. Jeg har siden besøgt den. Et meget interessant gammelt Mindesmærke fra Bronzealderen.

Øhm By hørte tidligere, som omtalt til Syv Kirkesogn, men i Slutningen af det nittende Aarhundrede blev Byen skilt fra Syv Sogn og lagt under Gl. Glim Sogn, hvor den ligger mere bekvemt med hensyn til Skolegang og Kirkeanliggende.

Stamfader

I) Ip – Jep – i kirkebogen er disse Navne identisk. kendes 1 Barn: Niels.

II) Niels Ipsen f. 1620, d. 1712, g.m. Bodil Olsdatter f. 1630, d. 1683. I Ægteskabet kendes to Børn: Jep og Ole.

Efter Bodil Olsdatter Død blev Niels Ipsen g.m. Maren Sørensdatter f. 1646, d. 1709. I Ægteskabet fem Børn: Søren, Jørgen, Karen, Anders og Margrethe. Niels Ipsens Søn

III) Jep Nielsen f. 1664, d. 1730. g.m. Maren Hansdatter f. 1654, d. 1718. I Ægteskabet tre Børn: Hans, Bodil og Else og Kirsten.

Efter Maren Hansdatters Død blev Jep Nielsen g.m. Sidse Hansdatter f. 1685 d. 1755. Efter Jep Nielsens Død blev Sidse Hansdatter g.m. Hans Mortensen f. 1702, d. 1760. I Jep Nielsens Ægteskab m. Sidse Hansdatter var fire Børn: Maren, Niels, Margrethe og Ane.

- IV) Niels Ipsen f. 1721, d. 1756 g.m. Kirstine Mattesdatter f. 1719, d. 1768 I Ægteskabet seks Børn: Ingeborg, Hans, Jørgen, Peder, Margrethe og Peder.
- V) Hans Nielsen f. 1746, d. 1802. g.g. Else Andersdatter f. 1733, d. 1780. Efter dennes Død blev Hans Nielsen g.m. Maren Mortensdatter f. 1759, d. 1830. I dette Ægteskab fem Børn: Niels, Niels, Ingeborg, Jørgen og Ole.
- VI) Jørgen Hansen f. 1791, d. 1874. g.m. Ingeborg Hansdatter f. 1797, d. 1881. I Ægteskabet otte Børn: Ane, Maren, Kirsten, Hans, Jens, Kirstine, Sidse, Margrethe.
- VII) Hans Jørgensen f. 1827, d. 1899. g.m. Maren Andersdatter f. 1823, d. 1903. I Ægteskabet seks Børn: Ane, Kirsten, Anders, Hans, Marie og Ole.
- VIII) Anders Jørgensen f. 1861 g.m. Marie Nielsen f. 1876.- Børn i Ægteskabet:
- IX) Aage Hans Chr, Asta Marie, Gerda Hansigne, Aage Chr, Svend Helge, Dagny Esther, Esther Andrea, Herdis Sigrid.
- X) Børnebørn: Ruth Sofie, Benth Aage, Poul Elme, Vagn Helge, Svend Bøje, Junis Bøje.

Med Børnebørnene er der altsaa ti Generationer - Slægtled. Jeg har syv Aner, der saavidt jeg kan skønne, alle har været Landbrugere.

Stamfaderen Ip – Jep – Som tidlige nævnt – i Kirkebogen er disse to Navne identisk. – kender jeg ikke noget til, udover, at han bar Navnet "Ip" – Kirkebøgerne begynder først i Aaret 1676 for Højelse Sogn. – Nu senere har udforsket min slægt, saa jeg har seksten Aner.

Vallø Skifteprotokol Aaret 1730

Ved Gaardfæster Jeppe Nielsen af Lille Salby Dødfald 1730, fandt Skifte Sted mellem hans Kone Sidse Hansdatter og deres Børn: Kirsten Ipsdatter hans Datter af første Ægteskab, Niels Ipsen og Margerethe Ipsdatter af hans Andet Ægteskab. – Ved Skiftet var der paa Gaarden otte Heste og et Føl, fire Køer, en Kvie og en Kalv, tre Faar og en Vædder, tre Svin.

ANDERS JØRGENSEN OG JOHANNE MARIE f. NIELSEN
VED DERES GULDBRYLLUP 2 December 1948.

Original foto i privat eje.

Værnepligt

Min Værnepligt skulde jeg aftjene i Helsingør. Kronborg var dengang Kaserne. Paa dette gamle Slot laa jeg i de halvandet Aar jeg var Soldat. Det var for mit Vedkommende meget interessant dette historiske Slot med Volde og Grave, og naar man stod Vagtpost oppe ved Flagbaterierne paa Volden havde man en glimrende Udsigt ud over Sundet over til Sverrig. En særlig Opgave havde man paa denne Post, at man skulde gøre Anmeldelse til Vagtkommandøren, naar der var Orlogmænd, som viste sig langt forude, for at man kunde gøre Forberedelse til at salutere fra Baterierne. I øvrigt var der Kasematterne, Kirken og Riddersalen, som var værd at sér.

Da jeg blev tvungen til at gaae paa Underkorporalskolen om Vinteren, efter at have gennemgaaet Rekrutskolen om Sommeren 1883, fik jeg Lejlighed til, som Brandvagtkommandør, at tage i Øjesyn, de i Træværket gennemskudte svære Tømmermateriale fra de forskellige Krige, som Slottet har været udsat for. Vi – de to Menige og jeg – skulde hver Nat patrulere over alt paa Slottet, idet der mange forskellige Steder var Kontrolurer som skulde trækkes op for hver to Timer. I Tidsrummet imellem Patruliestjenesten sov de to Menige (de var Arbejdssoldater) og jeg læste, særlig kan jeg huske, jeg havde en Fremmedordbog at studere i, da der ikke var andet at bestille end skrive Rapporten til Slotskommandanten.

I Fritiden benyttede jeg Lejligheden til at sér Helsingørs Omegn. Marienlyst ved den nordre Strandvej; jeg spadserede ud til det gamle Gurreslotsruin, og jeg var ude og besøgte Fars Kusine Ane i Hoserød hvor hendes Søstersøn Ole var bleven gift og overtaget Ejendommen. – Aaret efter var jeg indkaldt til Manøvre, og blev indkvarteret i Daglykke, en Landsby som ligger 7-8 Kilometer syd for Helsingør. Dette Kvarter havde vi hele September Maaned. Manden hed Peder Jensen var Møller og Gaardejer, havde seks voksne Børn. Den ældste Søn var Møller, den anden var Karl paa Gaarden Den ældste af de fire Døtre var paa Nivaagaard, de andre tre hjemme, den yngste i Konfirmationsalderen, fjorten Aar.

Det er en Selvfølge, hvor vi var saa mange unge Menneske samlede hver Dag (vi var fem Soldater) at Tiden gik med Liv og glade Dage, jeg blev inviteret af Døtrene til at besøge dem til Julen, hvilket imidlertid dog ikke blev til Virkelighed.

I 1883 var jeg med paa en af de saakaldte store Manøvre som foregik paa Roskilde-Holbæk-Kallundborgegnen, hvor jeg fik Lejlighed til at besøge mange af de Steder der havde historiske Interesser, f.E. det sagnomspundne Lejre og Ledreborg (vi var nemlig indkvarteret fem Dage i Ny Glim) og traf det sig, medens vi var i Glim, at det var Søndag hvor vi havde fri, jeg benyttede Dagen til at sér Landsbyen Lejre, Ledreborg med Have, den gamle Blæsenborg Kro, Lejre Station og Jættestuen paa Klostergaardens Mark i Øhm. I midlertid skulde vi videre mod Kallundborg, vi blev saa indkvarteret hos Kristen Nielsen i Særløse, der var bekendt, som en meget dygtig Landmand, derfra marcherede vi videre mod Tølløse, Knabstrup, Kongsdal og Frydendal og vi fik Kvartér i Bennebo, her skulde vi modtage Fjenden, der var gaaet Land ved Kallundborg.

Vi laa paa en Mark ved Brejninge en hel Dag og betragtede Fjenden, der oprederede ude imod Vest uden at vi kom i Kontakt med ham. Men vi maatte rykke tilbage og kom i Kvarter i Jyderup, derfra gik Marchen ad Landevejen forbi Knabstrup og Ælvedamskroen til Vester Saaby, hvor vi blev indkvarteret.

Efter at vi havde haft Kongerevue paa Svogerslev Mark ved Roskilde fik vi Kvartér i Karleby, derefter drog vi forbi Krabsholm og Egholm videre over Skibsted og Broen over Roskilde Fjord, Frederiksborg Slot, som man ikke saa godt kan betragte fra Toget, og forbi Fredensborg, her vilde jeg gerne have taget Slottet i Øjesyn, men det laa gjemt bag en Mængde Træer saa dette glippede, vi fortsatte Fremmarchen forbi Nyrupgaard og Sindshvile til Helsingør.

I 1887 var jeg atter paa en stor Manøvre; denne Gang blev den foretaget i Sydsjælland. Mit første Kvarter var i Gerdrup ved Næstved, derefter fik vi Kvartér i Skelskør, men nu måtte vi tilbage og bivakkerede ved Susaaen.

Derefter havde vi paa Marken ved Ringsted Kloster Kongerevue, saa fik jeg Kvartér hos Skovfogden i Humleøre Skov ved Vigersted, herfra marcherede vi igennem Roskilde til Ledøje, hvor vi kom i Kvartér, videre gik Marchen til Isterød, og da vi havde været indkvarteret her, fortsatte vi til Helsingør – nu var min egentligt Værnepligt aftjent.

Det er ingenlunde af Begejstring for Militærvæsenet, at jeg har skildret min Værnepligtstjeneste, tværtimod, da Militærvæsenet ude lukkende er baseret paa, at mishandle og ødelægge, saa raat og hensynsløst, at man med Gru og Modbydelighed tænker sig, at civiliserede Menneske kan tage det Ansvar som en Krig, i særlig Grad den sidste Verdenskrig 1939-45 medførte af Lidelser og Elendighed. Kun Ødelæggelser og Smerte for en stor Mængde Mennesker er Resultatet af en stor Del af Krigene, der er udkæmpet igennem Tiderne. – Men hvornaar bliver Menneskene klogere og fornuftigere?

Man skulde tro, at efter den første Verdenskrig kunde Folkene omkring i Landene være klar til at forstaa, at den næste vilde blive endnu mere djævelsk og maatte betænke sig paa at arbejde hen imod en ny, men det skete ikke – mon det nogensinde skér?

Fred og Krig

I Tiden mellem Krigene i 1870, (Tyskland og Frankrig) og den første Verdenskrig var der ingen Krig i Vesteuropa. Derimod var der Krig mellem Rusland og Tyrkiet i 1878, men alligevel begyndte man at tænke, om ikke Vesteuropa var bleven – ligesom de nordiske Lande – mere civiliseret og fornuftig, lod Stridighederne afgøre ved Voldgift.

Denne Illusion blev brat afbrudt i 1914 ved den første Verdenskrigs udbrud. Da denne var tilendebragt 1918, og der atter var Fred i Verden, og Folkeforbundet var blevet oprettet som en Garanti for Freden atter et Lyspunkt. Men Ak! Ikke alene Japan, men ogsaa Tyskland meldte sig ud af Forbundet. Japan begyndte Krigene mod Kina. Italien mod Abessinien og Borgerkrigen Spanien. Og endelig den anden Verdenskrig 1939 med al sin Raahed og Elendighed.

Fredsagen

Da den første Verdenskrig udbrød 1914 havde der i mange Aar været arbejdet paa at oprette Fredsforeninger i flere Lande. Her i Danmark arbejdede Frederik Bajer med stor Energi allerede i 1870'erne paa at rejse disse Foreninger over alt i Landet, og mange Steder var der en ikke ringe Tilslutning til dem.

Frederik Bajer, der tidligere havde været Officerer, men under Forfatnings-kampen var Folketingsmand, hvor han sluttede sig til Partiet "Venstre" agiterede stærk for at afskaffe Krigene mellem Folkeslagene og i deres Sted afgøre Stridighederne ved Voldgift. Men foruden Bajer var der andre Mænd som havde Tanker for hvor grufuldt og sindsoprørende en Krig er, de Lidelser og ødelæggelse af Værdier, som den medfører.

Af de Mænd der gjorde en Indsats for at fremme denne Sag var særlig Førerne for det radikale Venstre: Zahle som i en særlig Grad virkede for at fremme denne Sag mest mulig og Dr. P. Munch der i sin Ministertid gjorde et stort Arbejde for at gennemføre Folkeafstemning saaledes, at kun dem der stemte for Genforening i Slesvig kom tilbage til Danmark, desuden virkede Munch i Folkeforbundet for Freden mellem de stridbare Nationer som desværre ikke lykkedes. Han gjorde som Udenrigsminister alt for ikke at udæske Tyskland, fik etableret en IkkeAngrebstraktat med Tyskland – alt for Freden

Man vil heraf sér hvilket betydeligt Indsats der blev gjort fra dansk Side for at forhindre en Konflikt med Tyskland, og dog overfaldt og angreb Tyskland 1940 Danmark og besatte det, skønt Danmark havde erklæret sig neutralt. – Man vil forstaa hvilket indtryk den danske Befolkning fik ved dette Overfald, naar vi i de nordiske Lande afgør alle Stridigheder ved Folkeretten – vi fandt dette Angreb var baade moralsk og kulturelt nedsættende og lavt – en Skamplet for det tyske Folk.

Dette Overfald af Verdens stærkeste Militærmagt, som Tyskland dengang var, øvede imod Danmark den 9 April 1940 – forberedt gennem lang Tid, som det var, formummet bag venlig Lader og Tilsagn, iværksat ved en fejg Overrumpling – altid vil blive betragtet som en af Krigshistoriens gemeneste Stimænds-bedrifter imod et fredeligt lille Land.

Det gamle Folkeforbund viste sig, at det ikke var Opgaven voksen; om "De forenede Nationers Forbund" bedre kan klare Ærterne, vil Tiden viser. – Man maa haabe det lykkes.

Fred i Verden

Da jeg var Soldat og var til Feltjenesteøvelser ude i Terrænet, kom den Følelse ofte frem i mig, at man i Tilfælde af Krig blev indkaldt, at gaa imod Fjenden, og maaske derved blev Aarsag og Skyld for et andet Menneskets Død, synes mig, var saa modbydelig og raat, at jeg fandt Krigen saa afskyelig, at jeg blev en ivrig Ven af Fredssagen, da den kom frem herhjemme. Men man blev ved den første Verdenskrig belært om, at Fredsforeningerne intet kunde udrette. Folkeforbundet fik ingen Betydning. Nu efter den anden Verdenskrig har vi faaet "De forenede Nationers" "UNO". Men, man maa vist føje et "Men" til, om det har bedre Kort paa Haanden.

Skønt jeg var Fredsven forhindrede det mig ikke i, at høre hvad der blev fortalt om de Krige vort Land blev inddraget i mine Bedste- og Forældres Tid. – Farfar var ti Aar gammel, da Slaget paa Reden Skærtorsdag den anden April 1801 fandt sted. I Lille Salby kunde man høre Kanonbulderet fra København. Farfar søgte tilligemed saa mange andre op paa Glentehøj for om muligt at iagttage hvad der var at sér derinde fra. – Farmor kunde paavise det Sted ved Hegnet mellem Salby og Ejby Bymarker hvor Farfars Stedfar Jens Pedersen gravede sine Skatte ned og gemte dem i Jorden, da Englænderne i 1807 førte Krig med Danmark og bombarderede København og en Fægtning fandt Sted paa Landvejen ved Køge. I 1812-13 var Farfar som Soldat med Hæren i Holsten.

Om Treaarskrigen 1848-50 berettede mine Forældre om de mange Minder de havde oplevet i disse Aar. Om Krigsminister Tscherning, Overgeneral Hedeman og Stabchef Læssø, der kastede Oprørerne tilbage ved Bov og forfulgte dem paa Flugt gennem Flensborg ned til Dannevirke.

Slesvigsslaget, hvor Oprørerne havde faaet en stor Hjelpehær fra Tyskland og derved blev den danske Hær langt overlegende. Den maatte trække sig tilbage til Dybbøl, Fredericia og Nørrejylland. Aaret efter Slag ved Fredericia, hvor Danskerne sejrede over Oprørerne og General Rye faldt.

En af vore Naboer Hans Larsen, som deltog i Kampen, fortalte, at han var tilstede da Rye faldt, en af Soldaterne, der ikke kendte ham, spurgte: er det Stagemejer?. "Nej, ikke Stagemejer" svarede Generalen. Danskerne vandt her under Overgeneral Bülovs Kommando en stor Sejr over Oprørerne.

Nu greb Rusland, til Fordel for Danmark, ind og Tyskland maatte slutte Fred med Danmark. Det tredje Krigsjaar 1850 stod det, sidste store Slag i Treaarskrigen ved Isted, Oprørerne blev slaaede. Den Danske Hær besatte Dannevirke og senere blev der slutte Fred. I Istedslaget var Krogh, Over-general, blandt de faldne: var General Schleppergrell og Oberst Læssø. – Digterne havde under Krigen udgivet mange Sange som blev sunget af Soldaterne og som foresten var paa alles Læber f.Eks. "Den Gang jeg drog Afsted", "I Natten klam og kold", "I Gaar jeg fik min Drøje", "Sér i hvem der kommer her", "Dansken har Sejren vunden" og "Det var paa Isted Hede". "Paaskeklokkerne kimer mildt".

Da Soldaterne vendte hjem fra Krigen blev der arrangeret store Fest-ligheder over alt i Landet. Mor omtalte hvorledes Soldaterballet – som de kaldtes – blev foranstaltet i Ørsted, og Far om det i St. Salby. Til disse Baller var Fællespisning, Musik og Dans.

De nærmest bekendte Mænd som havde deltaget i Krigen 1864 var: Morbror Peder Olsen, Onkel Albrekth Olsen, Hans Olsen St. Salby, Peder Larsen, St.Salby, og Søren Olsen der tjente som Karl hos Far, da Krigen udbrød.

I Skansen Nr.4 ved Dybbøl Mølle paa Dybbøl Banker gjorde Albrekth Olsen Tjeneste under Krigen 1864. Dette høje Punkt var stærkt udsat for Fjendens Ild i begge de Slesvigske Krige. Da Tyskerne den 18 April stormede Dybbølstillingen drillede Albrekth Olsen, Søren Olsen, idet han sagde, at denne var den første, der løb, da Tysker stormede frem mod den danske Stilling.

Jeg besøgte disse Skanser engang sammen med Aage, vi rejste med Toget til Sønderborg. Turen gik først omkring for at beser Byen og derefter Slottet. Vi begav os derefter paa Turen op ad Landevejen til Dybbøl Mølle, som ligger ved Landevejen paa Bankens højeste Punkt nærvæd Skanserne 5-6 som laa paa den anden Side af Vejen, medens 4 laa tæt ved Møllen, her fra er glimrende Udsigt ud til alle Sider i Terrænet i en særlig Grad ud over Vemmingbund til Broager, men ogsaa ud over Dybbøl By og ud over Alssund og Als var Udsigten udmærket.

Skanserne, der som bekendt, i et Antal af ti strakte fra Vemming-bund til Alssund; de fire, een, to, tre og fire, laa syd for Landevejen, de andre seks laa nord for Vejen. Dybbøl Mølle som er et Museum besøgte vi ogsaa.

Jeg havde ved denne Lejlighed stor Lyst til at fortsætte Rejsen pr. Cykle gennem Flensborg for at besøge det gamle historiske Dannevirke og de fra de slesvigske Krige bekjendte Slagmarker ved Sankelmark, Oversø, Isted, Mysund, Slesvig og Frederiksstad; men det naaede jeg ikke og heller ikke Jellinge, men Fredericia med dets Volde og Grave.

Daghy og Herdis var dengang i Fredericia, som jeg benyttede Lejlig-heden til at besøge. Esther der senere boede i Vejle, havde jeg stor Lyst at besøge og samtidig benytte Lejligheden til at sér Grejsdalen og Jellinge-højene, disse for sine gamle Mindesmærker og Grejsdalen for sine skønne Omgivelser som landskjendt.

Naar jeg ovenfor har beskæftiget med de krigshistoriske Steder i vort Land er det ikke fordi, hvad tidligere har omtalt, har Begejstring for Krig; tværtimod, men udenlukkende af den Grund, at disse hører til vort Fædre-lands Historie. Krig er, som jeg flere Gange har nævnt, mig modbydelig, og beklager kun, at Menneskene ikke kan finde et Middel til en Løsning af dette Spørgsmaal, saa Afskaffelsen af Krigen kunde blive en Realitet.

Land og By

Da vi i 1939 flyttede fra Landet til København var der flere af mine Bekendte, som spurgte mig, om jeg kunde finde mig tilfreds med at tage Ophold i København, da jeg al min Tid havde opholdt mig paa Landet og arbejdet ved Landvæsenet med Undtagelse af det halvandet Aar, hvor jeg aftjente min Værnepligt.

Jeg svarede: Da jeg nu er 78 Aar og ikke kan arbejde af nogen Betydning, saa synes mig, at det kan være mig ligegyldig enten man bor paa Landet eller i Byen. Jeg har ikke kedet mig her i København, der er mange Bekvemligheder, som mangler paa Landet og Seværdigheder, som f. Esp. Museum, Anlæg, Slotte og mange Genstande, som man har Interesser for. Jeg forslaa megen Tid med at gaar op i Læsesalen, i Biblioteket og Arkiverne. Men nægtes kan det ikke, at der er meget som drager imod Landet, naar man er opdraget og arbejdet ved Landvæsenet, som nævnt ovenfor, er det intet Under, at man, særlig om Sommeren kan længes efter Landet – sér hvorledes Sæden staar derude og meget andet, som man var vant til færdes i.

Jeg husker, at vi, om Aftenen efter en hed og varm Sommerdag, havde spist Aftensmaaltidet, opholdt os udenfor Porten og havde lejret i det grønne, hørte i den stille, svale Aftenluft Klokkerne i Højelse, Lellinge og Ejby ringe Aftensang; man saa Engene satte en tæt Taage, som hvilede rolig i den stille Aftenluft, hen over Mosen – Mosekonen brygger, Mosekællingen rører Aftengrøde, som det ogsaa hedder. – Undertider kunde man en saadan Aften sér svage Lyn nede i Horisonten, som glimtede hen over Himlen, en fjern Torden var altsaa paa Vej op imod os, det skete, at den slet ikke kom til os, men tog en anden Kurs; det hente sig engang, at vi fik en voldsom Torden ind over os, som stod i fire-fem Timer uden at den skred videre. Man kunde tælle tretten Ildebrande hjemme fra Gaarden i Salby, som var foranledigt af Lynnedslag et saadant Vejr er meget sjældent. –

Den Danske Sommer

Sommeren paa Landet kan være en sand Idyl. Naar man som f. Esp. i denne Tid, hvor jeg nedskriver disse Linier (sidste Halvdel af Majmaaneden) kan færdes paa Landet, hvor alt er grønt og staar saa smukt baade Sæd, Blomster og Træer. –

Naar man en Sommermorgen, mens jeg var derhjemme, stod op ved Femtiden og skulle ud, at flytte Kreaturene i Marken, kom ud i Gaarden, alt var stille, ikke en Kvist rørte sig. Solen skinnede. Svalene fløj frem og tilbage for at fange Insekter, andre sad oppe paa Kragetræerne paa Tagrygningen og kvidrede, medens Graaspurven sad nede ved Tagskæget og gav sit Besyv med i Laget. Da jeg kom udenfor Tofteporten fløj Stærren ud og ind igennem Hullet i Stærkassen. Krager og Skaderne havde travlt med at hente Føde til Ungerne i Rederne i Træerne.

Frugtræerne: Æble – Pære – Blomme – og Kirsebærtræerne stod i fuld Blomst – et pragtfuld Syn -, jeg fulgte Markvejen, ved dennes Side var et Vandløb paa hvis Sider i Græsset Markblomster: Mælkebøtten, Smørblomst-en, Tusindfryd, Violer, Forglemmigej og mange andre Blomstrede.

En Lærke hævede sig op i Luften og slog sine klare Triller, man hørte Gøgen med sine vidunderlig Kuk-Kuk, kastede man Blikket ned over Engen, gik Storken dernede for at fange Frø, kom man til Broen over Bækken fløj en Snæppe eller rettere sagt en Bekkasin op med sin hvinende Lyd, medens Viberne med sine susende Vinger svang sig op og ned for at beskytte sine Unger.

Gik man hen over Engen der staar i sit fuldeste Blomsterflor af: Engkarser, Engkappeleje, Engblommer, Raununkel og Tusindfryd. – ogsaa et pragtfuldt Syn – fortsatte man Gangen op over Græsmarken hvor Duggens Draaber skinnede i Solen som krystalklare Perler, det kunde hænde, at et Par Agerhøns lettere og med sine snurrende Vingerslag forsvandt ind over Hegnet og slog sig ned paa Naboens Mark, maaske en Hare sprang op og i lette Spring tager Flugten om bag Banken, ved Hegnet fløj undertiden Vipstjærten og Stenvikkeren ud fra Reden, hørte Saufluglen, Kornlærken og mange andre Fugles Sang. Glenten, Høgen, Musvaagen viste sig i Flugten oppe i Luften, medens Ræven løb med en Høne, kom hjem ved Gaarden kunde man træffe Pinsvinet, Væselet, men Grævlingen sjældent, derimod Uglen traf man jævnligt i Tasmørket, ligeledes Flagremusen.

Gamle Sagn fra den sydlige Hedeboegn

Om Lindormen i Ejby

skriver Professor Kornerup

Relieffet paa Taarnmuren i Ejby er meget sjældent. Det er en Lindorm med en Hale, som er slynget i Knude, der ender i noget, der forestiller Slangehoveder. Dens Kløer har skarpe Hager, ligesom den Grif, der er afbilledet paa Runestenen i Jellinge fra Harald Blaatands Tid.

Lindormen er en Nordisk Figur, ligesom dens Navn er gammeldansk, og skønt Begreberne Lindorm og Drage omtrent er ensbetydende og vistnok i mange Tilfælde blandes sammen, er der dog den Forskel, at Lindormen kun har et Par Forben med Kløer og ligner mere en krybende Orm eller Slange, end Dragen med de fire Ben og fem Kløer.

Lindorme og Ormeslynger var meget yndede hos de gamle Nordboer, hvis Oldsager fra den senere Jernalder ofte er prydede med saadanne.

Løvrigt knytter der sig et særligt Sagn til denne ejendommelige Lindorm i Ejby, som vil omtalt senere. Jeg husker, at jeg som Barn hørte Farfar fortalte Sagnet om Lindormen i Ejby, det var om Vinterafterne. Løvrigt blev alle de andre Sagn, som blev optegnet senere fortalt af Far, Farmor og Mor i de lange Vinterafterner.

Sagnet om Lindormen i Ejby

En Søndag for mange Aarhundrede siden da Sognefolkene i Ejby var gaaet i Kirke for at overvære Gudstjenesten blev ubehageligt overraskede ved, at en mægtig Lindorm kom farende gennem Luften ude fra Ølby Aas og lagde sig lige foran Kirkedøren. En Karl forsøgte inde fra Kirken at springe ud over dens Hale, men den flækkede ham med denne i to stykker. Nu turde de andre ikke gøre det samme Vovestykke, de brød Hul i Væggen paa den anden Side af Kirken, og slap saaledes ud. Lindormen blev liggende paa Kirkegaarden.

Naar der havde været Begravelse gravede den Ligene op igen og aad dem. Det blev uhyggeligt i Længden, især da den fik to graadige Unger. Da den endelig med sin Hale slog mod Kirken, saa Muren revnede, besluttede Bymændene, at opføre en Tyr. Da den var fire Aar gammel, blev den lukket ind paa Kirkegaarden. Den blev imidlertid bange for Lindormens Snøften og blev derfor taget ud igen.

Nu blev den i tre Aar fodret udelukkende med Sødmælk og Nødde-kærne. Da den saa blev syv Aar gammel, blev den atter sluppet løs paa Lindormen og sønderrev Uhyret med begge dets Unger. Lindormens Eddergift, som Tyren fik ud over Hovedet, gjorde den saa forstumlet, at den løb ned i Ejby Sø og druknede sig. Da Ormen døde udstødte den et mægtigt Hyl, som gav Genlyd over hele Egnen. Dens Mage, der ligger ude paa Ølby Aas, svarede med et langt klagende Skrig.

Der blev til minde om Begivenheden indmuret en Sten med et Dragebillede i Kirkemuren. Tyrens Horn, (Disse Horn som blev fundet i Mosen var Uroksehorn fra Oldtiden) der blev fundet i Søen (den nuværende Mose) blev i mange Aar opbevaret i Kirkens Vaabenhus, hvorfra de blev indsendt til Oldnordisk Museum i 1843.

Sagnet om Nisserne i Ejby

For mange Aar tilbage boede i Ejby en Gaardmand ved Navn Sakse. I hans Gaard havde Nisserne fra gamle Tid haft deres særlig Tilholdsted. De havde Samkvem med Trolde i Galgebakken paa Aasen, Svinehøjen i Salby og den lille Høj paa Aasen nord for Ejby Tørvemose.

Naar Trolde havde Fest her, stod Højen paa fire rødgloende Pæle, og inde under den dansede Trolde og Nisser. En gaardmand i Ejby havde en Gang foretaget en Rejse til København, paa Tilbagerejsen, kørte han henad Ejby Gade; pludseligt saa Manden, at mellem Vognens Hjul under Bag-akselen gik en Nisse med rød Tophue, og et stort graat Skæg. Manden som kørte Vognen, bad Nissen om at tage Plads oppe i Vognen og køre med ham paa sin videre Tur, da han ansaa Nissen for at være meget gammel. "Ja, sagde Nissen, jeg er saa gammel, at jeg kan huske, der var Skov paa Tune Hede, og Hede paa Humleore, hvor den nu er Skov. Derefter forsvandt Nissen ind i Saksen Gaard, og sprang op paa en Halvdør, som vendte ud mod Gaden, her sad denne og grinede.

[Navnet Saxe/Saxesen er et gammelt navn her på egnen, en af de første gange navnet optræder i arkivalierne, er i listen for "Extra Skattemandtal for året 1628": Niels Saxsøn i Skensved.]

Sagnet om Den vilde Jagt

Kong Volmers vilde Jagt mellem Gurre og Vordingborg gik ofte over Skensved, Højelse og Salby. Ved Nattetid hørte man Jægerhornets Toner. Ridderne foér frem paa hvide Heste med store Hunde, der rakte rødgloedende Tunger ud af Munden, efter sig. Øjnene paa Heste og Hunde glødede som Ild.

Man maatte sørge for, at hvor der var gennemgang i en Gaard, f.Eks. hvor der var to Porte over for hinanden, at disse om Natten var lukket, da ellers Jægertoget, hvis det lagde Ruten Skensved, Højelse og Salby foér derigennem. Det samme var tilfælde, hvis en Gaard, hvor Stuelængden laa fri fra de andre Bygninger.

Sagnet om Navrbjergtrolde og Højelse Kirkeklokke

I Højen hvorpaa Navrbjerg Mølle ligger, boede i gamle Dage en Mængde Trolde. Troldefar var i Modsætning til en Troldkælling i Skaane kommen til at elske Højelse Kirkeklokke. Men da Klokkens Toner lød helt ind til Køben-havn, fandt Kongen nu ogsaa Behag i Klangen, og vilde have Klokken til København.

Med stort Besvær blev den taget ned af Taarnet og læsset paa en Vogn. Der blev derefter spændt 6 Par Heste for. Det gik godt med Kørslen ned til Vadestedet over Aaen ved Navrbjerg. Her gik Vognen i Staa ude midt i Aaen, og Hestene kunde ikke trække den videre. Der blev nu spændt 8-12 og tilsidst 16 Heste for; men ligemeget hjalp det. Vognen var ikke til at rokke af Stedet. Der var ikke andet at gøre end at vende om og kører Klokken tilbage til Højelse. Med Lethed trak nu de 6 Par Heste Vognen op af Aaen.

Klokken kom derefter tilbage paa sin gamle Plads i Kirketaarnet. Det var naturligvis Navrbjergtrolde den havde været paa Spil. Først havde han holdt i Vognhullet, saa Hestene ikke kunde trække Vognen, da Klokken saa skulde tilbage, havde han skudt paa af alle Kræfter.

Sagnet om Troldkællingen og Højelse Klokke

Den Gang den store Klokke blev hængt op i Højelse Kirketaarn, maa den have haft en umaadelig stærk Klang. Vinden bar nemlig dens Toner ud over Bugten over til Skaane. Her er der en Troldkælling, som just havde lagt sig til Hvile for at faa sig en Middagur, hun blev vækket ved Klokkeklangen, og arrig i Sind foér hun op, greb en stor Kampesten, omslyngede den med sit Haarbaand, og svingede den rundt for at kaste den over mod Højelse Kirke.

En Trold som vilde lave en Slibesten af Stenen, kastede en Økse mod Troldkællingen. Den ramte dog ikke hende, men derimod Haarbaandet, som gik midt over. Derved kom Stenen ud af Kurs, og den faldt ned paa Jersie Mark ca. et Par kilometer nordøst for Kirken.

Her laa den under Navnet "Kællingestenen" til henimod Slutningen af det nittende Aarhundrede. Da blev den ophugget og brugt som Bygnings-materiale.

En Gang kastede hun en mindre Sten over mod Kirken, den faldt ned nord for Kirken. Denne Sten, hvorom et andet Haarbaand sidder ligger nu som Grundsten i den nordre Kirkegaardsmur. Om det var af Frygt for Troldkællingen eller fordi Kirketaarnets østre Mur revnede, skal vi ikke sige, men der blev drevet Blynagler ind i Klokken for at dæmpe Klangen.

Sagnet om Alterbægeret i Højelse Kirke

Naar Troldefolket i Navrbjerghøjen holdt Fest, rejste Højen sig paa fire glodende Pæle, og saa dansede den rundt paa disse. En Aften var en Karl redet fra Højelse til Jersie for at besøge sin Hjertenskær. Da han red hjem opdagede han, at der var Fest i Navrbjerghøjen. Han holdt sin Hest an for at se, hvorledes Troldefolk kunde more sig.

Det vrimlede med smaa Nisse med lange røde huer, Elverpiger med guldgult Haar og sorte Trolde, den ene mere grim og hæslig en den anden. En gamle Troldkælling, der saa ud til, at være Oldemor til hele Familien, gik hen til Mosekonen, som sad og bruggede en kraftig Kogledrik. Mosekonen øste lidt af Drikken op i et Sølvbæger. Karlen saa derefter, at Troldkællingen pressede noget ud i Bægeret. Med den uskyldigste Mine af Verden kom den gamle Morlille nu vraltende hen til Karlen med Bægeret og bad ham drikke. Karlen anede Uraad, greb Bægeret og kastede Indholdet tilbage over sine Skuldre. Der faldt en Draabe ned paa Lænden af Hesten, og saa giftig var Væsken, at den sved Haarene af Huden. Karlen sporede sin Gang, og med Bægeret i Haanden foér han op ad Højelse til.

Troldkællingen en stor Grødslev og løb efter ham. Der manglede ikke meget i, at hun havde indhentet ham, men saa kom der en anden Trold-kælling. Hun raabte til Karlen: "Red fra Vejen bolde ind paa de haarde Knolde". Karlen red ind paa Pløjemarken paa tværs af Furen. Troldefolk tør ikke gøre Korstegn. Kællingen maatte træde paa hver eneste Fure. Derved fik Karlen et Forspring, og naaede, at faa kastet Bægeret ind paa Højelse Kirkegaard, og altsaa laa det paa indviet Jord. Troldkællingen mistede nu sin Ejendomsret til Bægeret, med Karlen havde hun ikke mere at skaffe. Bægeret blev Alterbæger i Højelse Kirke.

Sagnet om Provsten og den hvide Hest

En aften da Provst Kruse fra Højelse kom kørende fra Herfølge Præstegaard ad Vejen ved GL. Lellingegaard, blev Vognen pludselig saa tung at trække, at Hestene ikke kunde faa den af Stedet. Præsten bød da Kusken staa af Vognen og lægge det højre Baghjul op i Vognen. Karlen gjorde det, og mærkeligt nok kørte de nu videre paa tre Hjul.

Da de naaede op til Højelse og skulde køre ind ad Vejen til Præstegaarden, hørte de pludselig, at Kirkegaardslaagen klaprede og sprang op, og ud kom en hvid Hest springende paa tre Ben.

Den løb hen til Præstegaardens Port slog med Forbenet tre Slag paa Porten og denne sprang op, hvorefter den løb en Omgang rundt i Gaarden. Herfra løb den tilbage ind paa Kirkegaarden.

Provsten tog Kjole og Krave paa og med Bogen i Haanden gik han ind paa Kirkegaarden; holdt en Tordentale til Spøgelse. – Siden har man ikke set det.

Sagnet Harekær

En Rytter var en Gang for mange Aar siden druknet i Harekæret. Men ingen vidste hvor langt tilbage i Tiden, at det var sket, eller hvem han var. Under den første Verdenskrig fandt man ved Tørvegravning virkeligt et skelet af en Mand og ogsaa et af en Hest. – Det maa altsaa være dette der ligger til Grund for det dunkelte Sagn om Harekæret og Rytteren. – Der fortælles ogsaa om, at i Oldtiden laa der et Gudehov ved Harekær.

Sagnet om Øskoen

Et dunkelt Sagn om Øskoen som ved Nattetid spøjte og overfaldt Folk som færdes i de mørke Timer. Farfar fortalte, at han en Gang var paa Vej hjem fra Lille Salby; det var sent paa Aftenen, en Ko overfaldt ham ved Skellet mellem Lille Salby og Store Salby; men han benyttede Stokken og slap fri for den.

Der blev sagt, at det var Øskoen; men Farfar var ikke overtroisk, han mente, da det var Ævrettiden, at denne gik amok, formentlig i dens Brunstid, hvor Køerne er mere kæk og ivrig end i normal Tilstand.

Sagnet om Klokkehullet i Lellinge Aa

Lige ved Udkanten af Højelse Sogn findes der i Lellinge Aa et dybt Hul som vistnok er dannet af en Malstrøm. Der fortælles, at i gamle Dage laa her et prægtigt Slot. Herremanden som beboede det, var ond og ugudelig, og man siger, at han havde forskrevet sig til Fanden. Imidlertid kom der en Munk til Egnen og forkyndte "den hvide Christ" Lærer. En af Herremandens Tjenere havde hørt Munkens Prædiken; men dette vidste han noget om. Saa blev Kirken i Højelse bygget (andre siger Lellinge), og da Klokken første Gang kaldte Folk til Kirken, begyndte Herremanden at bande og bespøtte Gud. Pludselig begyndte Taarnet at synke. Tjeneren slog da et Korstegn og sagde: "Saa i Jesus Navn". Han blev reddet, men Herremanden gik til Bunds med Slottet, og det dybt Hul blev saaledes dannet. – Hullet er der den Dag i Dag, og det skal have været meget dybt.

En Gang fik man Lyst til at maale det. – Tre Høhvirler (Reb paa over 30 Alens Længde) blev hejset, med et Plovjern paa Enden, ned i Hullet. Bunden blev ikke naaet; men da Rebene blev trukne op, var Plovjernet borte, og i Stedet var der fastbundet et Menneskeben. – Anden Gang, der blev maalt, kom der en Seddel op, hvorpaa der stod, at hvis der blev maalt en tredje Gang, skulde de maales med deres Hals. Saa holdt de op.

Nogle Aar efter var der en gamle Kone, der sad og skyllede sit Garn i Aaen. Pludselig kom der en Guldske sejlen paa Vandet. Hun slap Garnet for at gribe efter Skeen, men styrtede derved paa Hovedet i Vandet, og man saa hende aldrig mere. – Maaske ligger der til Grund for Sagnet om Klokkehullet et dunkelt Minde om den gamle Borg "Borring", hvoraf der endnu ses Rester øst for Plantagen ved Gl. Lellingegaard.

Sagnet om Køge Aas

For mange Aarhundrede siden var der inde i Midtsjælland en mægtig Troldkælling, som syntes, at en meget stor Banke laa hende i vejen, og af den Grund besluttede hun, at den skulde flyttes bort derfra; det forekom hende, at den passende kunde anvendes til Fyld i Køge Bugt. I dette Øjemed anskaffede Troldkællingen sig en vældig, kolossal, stor Sæk som hun fyldte med Jord, Sand, Grus og Sten fra Banken, og desuden medtog hun en Mængde Jord i Dybden; i denne fremkom Haraldstedsø.

Med denne Sæk paa Skulderen vandrede Troldkællingen ud imod Køge Bugt. Ved Kværkeby var der blevet et mindre Hul paa Sækken, og det Spild af Sækkens Indhold som derved fremkom blev til den mindre Grusbanke herfra til Regnemarks By. Ved denne By fik Troldkællingen Gørslev Kirke at ser, og derved fik hun et Chok, det blev Aarsag til at Hullet i Sækken stærkt udvides, og dens Indhold løb ud og afsatte Regnemarks Banke indtil Ragneshave; saa satte en Sten sig fast i Hullet paa Sækken til Troldkællingen naaede Spanager, saa Skred Stenen igennem, og Indholdet løb atter ud af Sækken og afsatte nu Vittenbjergbanken indtil Kællingen naaede Aasgabet, hvor hun gjorde et spring som blev Aarsag til Frem-komsten af Aasgabet og Galgebakken.

Paa sin videre Gang, som Kællingen foretog, afsattes Glentehøj indtil Lille Salby. Nu blev der igen stoppet for Udløbet af Sækken paa Kællingens Fremmarch, men ved Dannehøj paa Ølby Aas kom paany Udløbet af Sæk-kens Indhold i Gang til Kirkegaarden paa Aasen, og Ølby Aas var dannet; men Sækken var ogsaa tom, der blev intet Fyld i Køge Bugt.

Selv Biografi

Mine Erindringer slutter jeg med min Levnedsbetegnelse ikke fordi der er meget særligt, jeg har at trække frem i mit lange Liv; men jeg mener dog, at det kan være af Interesser for den nærmeste Familie om Ting, som aldrig vil komme frem. Disse Linier kommer altsaa ikke, fordi at jeg føler, jeg har udrettet noget, der er saa vægtigt, at det har Krav paa at komme Offentlig-heden til Kundskab herom – det er nærmest for Familien og Slægtninge at jeg skriver min Biografi. – Jeg begyndte i 1943 skriver mine Erindringer efter at jeg i tre, fire foregaaende Aar havde besøgt de forskellige Arkiver for at konstatere min Slægts Stamtavle som fremsættes her i Listeform i 7 Generationer i lige Linier nedadstigende fra Fader til Søn.

1. Niels Ipsen f. 1621 d. 1712 Gmd Lille Salby.
2. Jep Nielsen 1664-1730 Gmd. L.Salby.
3. Niels Ipsen 1721-1757 Gmd. L.Salby.
4. Hans Nielsen 1746-1802 Gmd. L.Salby - Vivetjørnegaard, Store Salby.
5. Jørgen Hansen 1791-1874 Gaardejer St. Salby.
6. Hans Jørgensen 1827-1899 Gaardejer St. Salby.
7. Anders Jørgensen 1861 Gaardejer.

Som omtalt overfor begyndte jeg at skrive mine Erindringer 1943. Nu 10 Aar efter i Sommeren 1953 slutter jeg Bogen med mine Erindringer 92 Aar gl. med flere Afbrydelser. Som en hver af min Slægt véd, er jeg født den 21 Februar 1861 paa Vivetjørnegaard, St Salby, som Søn af Gaardejer Hans Jørgensen og Maren Andersdatter. Gaarden var en Slægtsgaard som var kommen i vor Slægts Besiddelse 1804.

I Vinteren 1867-68 skulde jeg lære at læse, da jeg skulde begynde min Skolegang om Foraaret 1868. Mor, som var en meget flittig og stræbsom Kone, havde ikke Tid til anvende hele sin Tid paa at lærer os at læse. Jeg blev der for med min ABC stillet op ved siden af Mor, der sad ved Spinde-rokken og spandt enten Hør eller Uld. Jeg kan huske en Gang jeg læste at hun udbrød: Det er godt, Du er letnem, Du sparer mig for megen Udlejlighed. Naar hun siden omtalte dette, sagde hun: Marie og Anders lærte dem selv at læse. "Søster Marie var ogsaa letnem. En Arv vi havde fra Mor og Morfar.

I 1870 da jeg var 9 Aar gl. Udbrød Krigen mellem Tyskland og Frankrig. Jeg som havde hørt en Del om Krigen 1848-64 hvor Tyskerne tog Nordslesvig fra os; var det forstaaeligt, at jeg gerne saa, at Frankrig sejrer. Hver dag naar Aviserne kom, læste Mor Krigstelegrammerne op højt, saa vi kunne hører det. Jeg fulgte nøje med. Da jeg om Efteraaret 9½ Aar gl. blev flyttet op fra Yngste Klasse op i ældste, da vidste jeg en Del om Geografien ved at have hørt Krigstele-grammerne; men nu i ældste Klasser var der rig Anledning til at studere Geografien og Landkort. Men en Ting til kom jeg ind paa i Løbet af den følgende Vinter nemlig Danmarks historie. Historien har altid haft min store Interesse.

[Efterskrift af sønnen Aage Jørgensen]

Da jeg nogle år efter fars død fik hans optegnelser til opbevaring, har det vakt min forundring, at far i sin livsaften har haft åndelig kraft til at udføre så stort et stykke arbejde som det i virkeligheden er. Som far skriver i sin selvbiografi; er der ikke noget særligt i hans optegnelser, der kan have interesse ud over den nærmeste slægt, og dog er der mange af de sagn m.m. som er gået fra mund til mund gennem generationer, som måske efter-hånden ville være glemte. – For os der har kendt far, er det ikke vanskeligt, gennem det han har skrevet, at genkende hans retfærdigheds sans og rene sind, hvilket genspejler sig gennem det han har skrevet. Aldrig hørte man et ufint ord fra hans mund, og for os børn ville enhver antydning i så henseende øjeblikkelig blive påtalt.

Haderslev i August 1984.

Aage Jørgensen

En stambog er et potpurri,
En mindets blomsterkrukke,
Et blad jeg nu har lagt heri,
Og vi vil låget lukke.

Digt af H.C. Andersen